

T. C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANA BİLİM DALI

ARAP DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÜNZİR EL-KABBÂNÎ'NİN HUKÛMETU'Z-
ZİLL VE DAN BROWN'UN DA VİNCİ ŞİFRESİ
ADLI ROMANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Kübra Nur SARIÇAM

2501210039

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Ömer İSHAKOĞLU

İSTANBUL-2024

ÖZ

MÜNZİR EL-KABBÂNÎ'NİN HUKÛMETU'Z-ZİLL VE DAN BROWN'UN DA VİNCİ ŞİFRESİ ADLI ROMANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

KÜBRA NUR SARIÇAM

Bu çalışmada, Çağdaş Suudi romanının en önemli isimlerinden biri olan ve romanda çığır açan Münzir el-Kabbânî'nin *Hukûmetu'z-Zıll* romanı ile dünya edebiyatının en önemli yazarlarından sayılan Dan Brown'un yazarlıkta kendisine şöhret kazandıran romanı *Da Vinci Şifresi* ele alınmıştır.

Romanlarında ustalıkla gizem türünü uygulayan yazarların seçtiğimiz eserlerinin muhteva ve yapı bakımından tahlilleri yapılarak benzer ve farklı yönleri karşılaştırılmıştır. İlk olarak muhteva açısından ele alınan romanlar, tezimizin esas bölümünde anlatıcı, bakış açısı, şahıs kadrosu, olay örgüsü, mekân, zaman ve anlatım teknikleri bakımından incelenmiş ve karşılaştırmaları yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Münzir el-Kabbânî, Dan Brown, Hukûmetu'z-Zıll, Da Vinci Şifresi, Suudi Romanı, Karşılaştırmalı Edebiyat, Gizem Edebiyatı.

ABSTRACT

COMPARİSON OF MONTHER ALKABBANİ’S
“HUKÛMETU’Z-ZİLL” NOVEL AND DAN BROWN’S “THE DA
VINCI CODE” NOVEL

KÛBRA NUR SARIÇAM

In this study, two groundbreaking novels, Monther Alkabbani’s “*Hukûmetu’z-Zıll*”, one of the most important novel of modern Saudi genre, and Dan Brown's “*The Da Vinci Code*”, the novel which made huge success for his writer career, will be discussed.

The novels that are selected by the authors, who masterfully apply the mystery genre in their novels have been analyzed in terms of content and structure, and their similar and different aspects have been compared. The novels, which are first examined in terms of content, are examined and compared in terms of narrator, point of view, cast of characters, plot, place, time and narrative techniques in the main part of the thesis.

Key Words : Monther Alkabbani, Dan Brown, Hukûmetu’z-Zıll, The Da Vinci Code, Saudi Novel, Comparative Literature, Mystery Genre.

ÖNSÖZ

Tarihten günümüze kurulmuş olan pek çok tarikat ve gizli örgüt vardır. Kimi gizli örgütler varlığını yitirmiş olsa da bazıları halen varlığını korur. Gizli örgütler bir süre sonra bazı öğretilerinin açığa çıkması üzerine herkes tarafından duyulur ve bilinir hale gelir. Siyasetin, sosyal hayatın içine sızan ve insanların sohbetlerinde konu haline gelen gizli örgütler, edebiyatın doğası gereği edebi eserlerde de varlık bulur.

Çalışmamızın konusu olan *Hukûmetu'z-Zıll* ve *Da Vinci Şifresi* romanları da gizli örgütler etrafında şekillenen romanlardır. *Hukûmetu'z-Zıll* romanı mason örgütünü ele alan, 1908 yılı ve günümüzdeki olaylarda mason localarının etkilerini içeren bir roman olarak karşımıza çıkar. Suudi cerrah ve yazar Münzir el-Kabbânî'nin ilk kitabı olan *Hukûmetu'z-Zıll*, yayımlanmasının ardından Arap dünyasının en çok okunan kitapları arasında yerini alır.

Da Vinci Şifresi romanı ise Hz. İsa'nın soyunun devam ettiği düşüncesi etrafında şekillenen Sion Tarikatı'nı ele alır. Dünyaca meşhur yazar Dan Brown'un kaleminden çıkan *Da Vinci Şifresi* romanı da yazarı üne kavuşturan kitabı olur. Siyonizm ve masonizmin karışımı gibi görünen Sion Tarikatı'nı konu edinen roman birçok kesim tarafından tartışmaların ilgi odağı olur.

Gizli örgütlerin ele alındığı bu eserlerde gizem ön plana çıkar. Gizem edebiyatının önemli kitapları arasında sayılabilecek bu iki roman bizim de çalışmamızın konusunu teşkil eder. Çalışmamızda gizli örgütleri ve günümüzdeki etkilerini ele alan *Hukûmetu'z-Zıll* ve *Da Vinci Şifresi* romanları muhteva ve yapı bakımından karşılaştırılacaktır.

Tez süresince benden emeğini ve desteğini esirgemeyen, çaresiz hissettiğim durumlarda bana yol gösteren, pes etmeye yaklaştığım dönemlerde içimi rahatlatan ve her zaman sabırlı olan danışman hocam Prof. Dr. Ömer İSHAKOĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim.

Öğretmenlik ve öğrenciliği aynı anda yürüttüğüm yoğun tez sürecimde bana destek olan aileme, arkadaşlarıma özellikle teknik konularda bana yardımcı olup saatlerini harcayan arkadaşım Hakan AKGÜL'e ve her zaman öğrencisi olduğum için

şükrettiğim İstanbul Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı bölümündeki hocalarıma da
teşekkürlerimi sunarım.

Kübra Nur SARIÇAM

İstanbul, 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DAN BROWN VE MÜNZİR EL-KABBÂNÎ

1.1 Dan Brown'un Hayatı, Edebi Kişiliği ve Eserleri	4
1.1.1 Hayatı	4
1.1.2 Edebi Kişiliği	7
1.1.3 Eserleri	9
1.1.3.1 Dijital Kale	9
1.1.3.2 Melekler ve Şeytanlar	10
1.1.3.3 İhanet Noktası	10
1.1.3.4 Da Vinci Şifresi	10
1.1.3.5 Kayıp Sembol	11
1.1.3.6 Cehennem	11
1.1.3.7 Başlangıç	11
1.1.3.8 Hayvanlar Senfonisi	12
1.2 Münzir El-Kabbânî'nin Hayatı, Edebi Kişiliği ve Eserleri	12

1.2.1 Hayatı	12
1.2.2 Edebi Kişiliği	14
1.2.3 Eserleri	16
1.2.3.1 Hukûmetu'z-Zıll	16
1.2.3.2 'Avdetu'l-Gâ'ib	16
1.2.3.3 Fûrsan ve Kehene	17
1.2.3.4 Kutuz	17
1.2.3.5 Karîn	18
1.2.3.6 Zevce Vâhide Lâ Tekfî...Zevce Vâhid Kesîr	18
1.2.3.7 Sâ'idu's-Sâhirât	18

İKİNCİ BÖLÜM

DA VİNCİ ŞİFRESİ VE HUKÛMETU'Z-ZİLL ADLI ROMANLAR

2.1 Da Vinci Şifresi.....	19
2.1.1 Da Vinci Şifresi'nin Özeti	21
2.2 Hukûmetu'z-Zıll.....	23
2.2.1 Hukûmetu'z-Zıll'ın Özeti	24
2.3 Romanların Muhteva Açısından İncelenmesi.....	26
2.3.1 Başlık	26
2.3.2 Tema	29
2.3.3 Konu	33
2.3.4 Ana Fikir	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DA VİNCİ ŞİFRESİ VE HUKÛMETU'Z-ZİLL ADLI ROMANLARIN YAPI BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

3.1 Anlatıcı.....	39
3.2 Bakış Açısı	40
3.3 Şahıs Kadrosu	43
3.3.1 Da Vinci Şifresi'nin Şahıs Kadrosu.....	43
3.3.1.1 Jacques Sauniere	43
3.3.1.2 Sophie Neveu	45
3.3.1.3 Robert Langdon	45
3.3.1.4 Manuel Aringarosa	46
3.3.1.5 Silas	47
3.3.2 Hukûmetu'z-Zıll'ın Şahıs Kadrosu.....	47
3.3.2.1 Abdulkadir Benuvezzânî	48
3.3.2.2 Nâim Vezzân	49
3.3.2.3 Talat Ahmet Necati	49
3.3.2.4 Halîl Vezzân	50
3.3.2.5 Ebu Bekr Hüseyinî	51
3.4 Olay Örgüsü	53
3.4.1 Da Vinci Şifresi'nin Olay Örgüsü	53
3.4.2 Hukûmetu'z-Zıll'ın Olay Örgüsü	58
3.5 Mekân	64

3.5.1 Da Vinci Şifresi’ndeki Mekânlar.....	65
3.5.1.1 Fransa	65
3.5.1.2 İngiltere	66
3.5.1.3 İtalya	69
3.5.1.4 İskoçya	69
3.5.2 Hukûmetu’z-Zıll’deki Mekânlar.....	70
3.5.2.1 Fas	70
3.5.2.2 Mısır	70
3.5.2.3 İngiltere	71
3.5.2.4 Suudi Arabistan	71
3.5.2.5 Kanada	72
3.5.2.6 Türkiye	72
3.6 Zaman	74
3.7 Anlatım Teknikleri	77
3.7.1 Anlatma-Gösterme Tekniği	77
3.7.2 Tasvir Tekniği.....	78
3.7.3 Özetleme Tekniği.....	80
3.7.4 Geriye Dönüş Tekniği.....	81
3.7.5 Montaj Tekniği.....	84
3.7.6 Leitmotiv Tekniği	85
3.7.7 Diyalog Tekniği	88
3.7.8 İç Çözümleme Tekniği.....	90

3.7.9 İç Monolog Tekniği	91
3.7.10 Bilinç Akımı Tekniği	93
3.7.11 Açıklama Tekniği.....	94
SONUÇ	97
KAYNAKÇA	101

KISALTMALAR LİSTESİ

A.e.	:	Aynı eser
a.g.e.	:	Adı geçen eser
a.y.	:	Aynı yer
AİBÜ	:	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
bkz.	:	Bakınız
bs.	:	Baskı
C.	:	Cilt
Çev.	:	Çeviren
DİA	:	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
KMÜ	:	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
s.	:	Sayfa
v.d.	:	ve diğerleri

GİRİŞ

Körfez Arap ülkesi Suudi Arabistan’da, Batı edebiyatı tarzında yayımlanan ilk roman, 1930 yılında Abdulkuddüs el-Ensârî tarafından kaleme alınan *et-Tev’emân* isimli romandır.¹ Bu kitapla birlikte romanla tanışan Suudi edebiyatı, dört aşama halinde sınıflandırılır. Bu aşamalar; romanın doğuşu, olgunluk dönemi, modernizm ve postmodernizm çatışmaları dönemi ve 2000’li yıllarda başlayan postmodern roman dönemidir.² Geçmişten günümüze birçok meşhur Suudi yazarı zikretmemiz mümkündür. Bu yazarlardan birkaçı; Abdurrahman Münif, Hâmid Demenhur, Semira Kaşıkçı, ‘Abduh Hâl’dir.

Suudi romanı tarihi dönüşümleri, siyaseti, ekonomiyi, dinin yerini, sosyal ve kültürel hayatı olduğu gibi yansıtması sebebiyle Arap ve dünya edebiyatında önemli bir konuma yükselerek pek çok çalışmanın ilgi odağı olur.³ Biz de çalışmamızda Suudi cerrah ve yazar Münzir el-Kabbânî’nin *Hukûmetu’z-Zıll* isimli romanını ele alacağız. Suudi edebiyatında çift zamanlı romanlar kaleme alarak çığır açan yazar, gizem edebiyatının öncülerinden kabul edilir.

Gizem edebiyatı karakterlerin gerçeğe ulaşma serüvenini okura sunan, okuru merakta bırakarak sorular sordurmayı hedefleyen bir türdür.⁴ Bu türün bir bakıma savunucusu olan Umberto Eco, *Açık Yapıt* adlı kitabında, okur merkezli bir anlayışı destekler. Bu anlayış, okurun, eser hakkında yorum yapmasına, bazı yerlerin kapalı bırakılarak okurun hayaline sunulması fikridir.⁵ Umberto Eco’nun kitaplarını çok

¹ Hasan Hicâb el-Hâzimî, **el-Batal Fi’r-Rivâyeti’s-Su’ûdiyye**, 2. bs, Amman, Dâru’l-Cenâdiriyye Li’n-Neşri ve’t-Tevzi’i, 2008, s. 8.

² Turgay Gökgöz, “Suudi Arabistan Romanına Bir Bakış”, **Contemporary Debates In Social Sciences**, Sayı: 1, 2021, s. 158-161.

³ ‘Âdil Bin Musaylih el-Muzhaybirî, “Devru Ru’yeti’l-Memleketi’l-Arabiyyeti’s- Su’ûdiyye 2030 Fî ‘Âlemiyyeti’l-Edebi’s-Su’ûdî Fî Dav’i’l-Edebi’l-Mukâren”, **Mecelletu’s-Şemâl Li’l-‘Ulûmi’l-İnsâniyye**, C. IX, Sayı: 1, 2024, s. 645; Ayrıca bkz; Nûra Bint Sa’id el-Kahtânî, “Husûsiyyetu’l-Hüviyyeti’s-Su’ûdiyye Fî’l-Edebi’s-Su’ûdiyyi’l-Mütercem”, **Havliyyât Âdâb ‘Ayn Şems Dergisi**, C. L, 2022, s. 327-328.

⁴ İhlas Abdulfettah Abdurrâzık Fehîl, “er-Remzu Fî Kıssati’l-Kasîrati’l-Urdüyyeti’l-Mu’âsıra Beyne Ğumûd’il-Medlûl ve Âliyâti-t-Te’vil”, **Mecelletu Kıtâ’i’d-Dirâsâti’l-İnsâniyye**, C. XXXI, Sayı: 1, 2023, s. 3191.

⁵ Haluk Aşar, “Umberto Eco’nun Sanat Anlayışında “Açık Yapıt” Ve “Foucault Sarkacı”nın Yeri”, **Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Mersin, 2012, s. 106.

seven Kabbânî de romanlarını bu edebi türde kaleme almayı tercih eder. Çoğunlukla polisiye romanlarda karşımıza çıkan bu tür, günümüzde pek çok türde tercih edilir.

Tarih ve günümüz olaylarının gizemle harmanlanıp okuyucuya sunulduğu *Hukûmetu'z-Zill*, edebi çevreler tarafından *Da Vinci Şifresi*'ne benzetilir. Roman yayımlandıktan kısa bir süre sonra Arapların Dan Brown'u lakabını alan Kabbânî'nin romanları ve Dan Brown'un romanları araştırmacıların ilgi odağı olur. Biz de bu çalışmamızda Kabbânî'nin *Hukûmetu'z-Zill* isimli romanıyla Dan Brown'un *Da Vinci Şifresi* romanını muhteva ve yapı bakımından tahlillerini yaparak karşılaştıracğıız.

Hukûmetu'z-Zill romanının, Dan Brown'un *Da Vinci Şifresi* isimli kitabına benzetilmesine rağmen romanların tahlillerinin bulunmaması ve Türkiye'de bu iki romana yönelik ortak bir çalışma olmaması, Arap Edebiyatı alanında bir eksiklik olarak görülüp tezimizin bu eksikliği gidermesi amaçlanır. Türkiye'de bu romanların ilk kez karşılaştırılıyor olması, akademik çalışma yapacaklara bir örnek teşkil etmesi ve ele alacağımız *Hukûmetu'z-Zill* adlı romanın Türk tarihi açısından önemli bir dönemi içeriyor olması önem arz eder.

Çalışmamızın merkezi olan *Hukûmetu'z-Zill* isimli romanın, *Da Vinci Şifresi*'ne benzetilmesi bizleri karşılaştırma yapmaya itmiştir. İki roman, muhteva ve yapı bakımından karşılaştırılacaktır. Çalışmada, *Hukûmetu'z-Zill* romanını kaleme alırken yazar, *Da Vinci Şifresi*'nden etkilenmiş midir, romanlar arasında benzerlik var mıdır, hangi yönlerden benzerlik vardır, gerçeğe ulaşma aşamasında Münzir el-Kabbânî, Dan Brown'un yönteminden yararlanmış mıdır gibi sorulara cevap aranacaktır.

Tezimiz giriş ve sonuç bölümleri dışında üç bölümden oluşacaktır. Birinci bölümde tezimizde konu edindiğimiz romanların yazarlarına yer vereceğiz. Bu bölüm yazarların hayatları, edebi kişilikleri ve eserleri olarak başlıklara ayrılacaktır.

İkinci bölümde romanlar hakkında bilgi verilecek, özetleri anlatılacak ve ardından muhteva açısından tahlilleri yapılarak karşılaştırılacaktır. Muhteva açısından karşılaştırma yaparken, romanların başlıkları, temaları, konuları ve ana fikirleri incelenecektir.

Tezimizin esas bölümü olan üçüncü bölümde, romanlar yapı bakımından tahlil edilerek karşılaştırılacaktır. Yapı bakımından yapılan karşılaştırmada, seçilen iki romanın anlatıcıları, bakış açıları, şahıs kadroları, olay örgüleri, mekânları, zamanları ve anlatım teknikleri incelenecektir.

Tezimizin yazım aşamasında izlenecek yol, birinci bölümde önce Dan Brown sonra Münzir el-Kabbânî'nin tanıtılması, ikinci ve üçüncü bölümde romanların tahlilleri yapılırken önce *Da Vinci Şifresi* ardından *Hukûmetu'z-Zill* romanının incelenmesi şeklinde olacaktır. Tez yazım sürecimizde tahlil kitapları, makaleler, tezler ve yazarların katıldıkları programlardan yararlanılacaktır. Çalışmamızda *Hukûmetu'z-Zill* romanının 2. baskısı ve *Da Vinci Şifresi*'nin 86. baskısının Petek Demir tarafından yapılan çevirisi kullanılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

DAN BROWN VE MÜNZİR EL-KABBÂNÎ

1.1 Dan Brown'un Hayatı, Edebi Kişiliği ve Eserleri

1.1.1 Hayatı

Müzisyen ve yazar olan Dan Brown, 22 Haziran 1964 yılında New Hampshire'de dünyaya gelir. Babası matematik öğretmeni, annesi kilisenin orgcusudur. Ailenin en büyük çocuğu olan Dan'ın iki kardeşi vardır. Babasının Phillips Exeter Akademisi'ne yeni girmiş olması sebebiyle aile birkaç yıl orada kalmak zorunda olduğundan Dan Brown'un çocukluğu eğitim aldığı bu akademide geçer.⁶

Phillips Exeter Akademisi katı kuralları olan bir yatılı okuldur. Dan, orada eğitim görmeye başlamadan önce babası ve annesi oradan ayrıldığı için okula gününbirlik gider. Okul içidekiler ve dışarıdakiler bakış açısına sahiptir. Bu nedenle Dan, hem içerde hem de dışarıda olanlar içindedir. Üniversiteye hazırlık olan bu akademide dört yıl eğitim gören Dan Brown, çok fazla aktivitesi bulunan bu okul için şu cümleleri kullanır: "Phillips Exeter hiçbir şey öğrenemeseniz bile size yazarlığı öğretmekle övünür."⁷ İngilizce öğretmenin verdiği kompozisyon ödevleri sayesinde yazma konusundaki yeteneğini keşfeden Brown, yazı yazmayı hocasından öğrendiğini kabul eder ve her zaman hocasının kendisine söylediği "basit daha iyidir" cümlesini aklında bulundurduğunu dile getirir.⁸

Phillips Exeter Akademisi'nden sonra Amherst Üniversitesi'nde İngilizce ve İspanyolca çift ana dal yaptığı sırada üçüncü senesinde bir yıllık eğitim için gittiği Sevilla Üniversitesi'nde sanat tarihi bölümlerini okur. Phillips Exeter Akademisi ve Amherst Üniversitesi'ndeki İngilizce öğretmeni sayesinde asla vazgeçmemeyi

⁶ Lisa Rogak, **Da Vinci Şifresi'nin Ardındaki Adam: Bir Dan Brown Biyografisi**, Çev. Ceylan Özçapkın, 1. bs., İstanbul, Koridor Yayıncılık, 2006, s. 17-27.

⁷ A.e., s. 26-28.

⁸ A.e., s. 29-30

öğrenen Brown artık hırslı sıfatını alır. Üniversitenin müzik kulübüne ve squash (duvartopu) ekibine üye olan Brown o yıllarda müzisyen olmaya karar verir.⁹

Kariyerine müzikle başlayan Brown, hayalini kurduğu Los Angeles'e yerleşerek burada müzik şirketini kurar. Çocuk şarkılarıyla başlayarak 1993 yılında kendi adını verdiği, kendi parçalarını topladığı Dan Brown isimli ilk cdsini çıkarır. Müzik yaptığı sırada Beverly Hills hazırlık okulunda İngilizce ve İspanyolca öğretmenliği de yapar. Brown, öğretmenlik yaptığı okulda eşi Blythe ile tanışır. Eşi Blythe her zaman kendisinin en büyük destekçisi olmakla birlikte eserlerine de büyük katkılar sunan kişidir. İlk cdsinin ardından eşiyle New Hampshire'ye dönen Brown, birlikte yazdıkları *Kaçınılması Gereken 187 Erkek: Düş Kırıklığına Uğramış Romantik Kadın İçin Rehber* isimli kitabında eşinin katkısı ortadadır. Yine aynı yıl, Robert Langdon serisinin ilk kitabına da adını verdiği Melekler ve Şeytanlar cdsini çıkarır.¹⁰

Müzik kariyerinde başarısız olan Brown okuduğu bir roman üzerine üniversitede aldığı derslerin de etkisiyle yazı yazma işine geri dönmeye karar verir. Bunun için New Hampshire'ye döndükten sonra kendisinin de öğrenim gördüğü Phillips Exeter'deki öğretmenlik işini ve müziği bırakıp ilk kitabı için araştırma yapmaya başlar. Uzun zaman araştırma yaparak çıkarttığı kitapları ne yazık ki *Da Vinci Şifresi*'ne kadar başarısızlıkla sonuçlanır.¹¹ *Da Vinci Şifresi*'nin ardından üne kavuşan Dan Brown, şu an eşiyle birlikte New England'da yaşamına devam eder.¹²

Genel olarak hayatından bahsettiğimiz Brown'un eserlerini anlayabilmemiz için hem karakterine hem de kimilerine çarpıcı gelen dini düşüncelerine de bu bölümde yer vermemiz gerekir. Brown, hırslı bir kişiliğe sahip oluşunun yanı sıra oldukça da zeki ve eğlenceli bir insandır. 6 yıl boyunca başarısızlıklarına rağmen pes etmeden

⁹ A.e., s. 35-38.

¹⁰ Alaeddin Şenel, v.d., *Şifrelerden Sembollere Dan Brown*, 7. bs, İstanbul, Kırmızı Kedi Yayınevi, 2010, s. 25-26.

¹¹ A.e., s. 24-25.

¹² (Çevrimiçi) <https://www.altinkitaplar.com.tr/dan-brown/dan-brown-robert-langdon-seti-5-kitap-takim/#:~:text=Son%20zamanlarda%20simgeci%20C4%9Fi%20konu%20alan%20gerilimler%20yaza%20Brown'%20C4%B1n%20di%20C4%9Fer,birlikte%20New%20England'da%20ya%20C5%9Famaktad%20C4%B1r.> 25.05.2024.

kitap yazmaya devam etmesi hırslı kişiliğini gösterir niteliktedir.¹³ Aynı zamanda sınıf arkadaşı Susan Ordway ve editörü Heide Lange Brown'un karakterini şu şekilde tanımlar:

“Çok eğlenceli bir insandı. Kıvrak zekasıyla ince espriler yapabiliyor, insanlarla ilgili komik şeyleri yakalayabiliyordu ve hiçbir şeyi çok fazla ciddiye almazdı bu yüzden onunla zaman geçirmeyi severdim.”¹⁴

“Yarattığı karakter kadar zeki birisi. O çok çekici ve oynamayı seven biri. Akıyla insanları kendine hayran bırakıyor.”¹⁵

Dan Brown'un dine bakış açısına gelecek olursak, ilahiyat mezunu bir anne ve matematik öğretmeni bir babanın yetiştirmesi üzerine din ve bilimle hep iç içe bir çocukluk geçirdiğini görürüz. Dan, çocukluğunda pazar günleri kiliseye gider, aynı zamanda masonik locaların da içinde büyüdüğünden hem Hristiyanlığı hem de Masonizmi iyi bilerek yetişir. Kitaplarını yazmak için çok fazla araştırma yapan Brown, konularını bir din olgusu üzerine seçtiğinden birçok dini araştırma yapar. Yaptığı araştırmalarda tarihçiler tarafından yalanlanan belgeler olsa da bunlara inanmayı seçip Hristiyanlığın ve diğer dinlerin bir değişime uğradığına ikna olur. Bu nedenle Hristiyan olarak yetişen Dan, *Da Vinci Şifresi* kitabının ardından din ile ilgili görüşlerini şu şekilde aktarır:

“Kitap için araştırmam devam ettikçe, tamamen bu teoriyi çürütmeyi bekledim. Avrupa'ya yapılan birçok seyahat ve yaklaşık iki yıllık bir araştırmadan sonra gerçekten inanan bir kişiye dönüştüm. Ve bu kitabın, uzun zamandır var olan bir teori hakkında olduğunu hatırlamak gerekir.”¹⁶

Dan Brown'un yapmış olduğu açıklamanın ardından artık Hristiyan olmadığını söylememiz mümkündür, ancak herhangi bir gizli cemiyet üyesi olduğuna dair bir bilgi mevcut değildir.

¹³ Rogak, **a.g.e.**, s. 13.

¹⁴ **A.e.**, s. 28.

¹⁵ **A.e.**, s. 112.

¹⁶ **A.e.**, s. 119.

1.1.2 Edebi Kişiliği

Kariyerine müzisyen olarak başlayan Brown, televizyon izlemeden kitap okuyarak büyür. Edebiyatla daha çok küçükken tanışan Brown, henüz 5 yaşındayken annesine anlatarak bir çocuk kitabı yazdığını dile getirir.¹⁷ 10 yaşındayken okuduğu Madeleine L'engle'nin *Zamanda Kıvrılma* adlı eseri Brown'da derin bir iz bırakır. Lisede ve üniversitede aldığı yazı yazma derslerinden etkilenen yazar, müzikle uğraşırken eşiyile çıktığı bir tatilde, Sidney Sheldon'un *Komplo* isimli romanını okurken "bunu ben de yapabilirim" düşüncesiyle yazma işine dönmeye karar verir.¹⁸ Günümüzde toplam yedi romanı ve bir çocuk kitabı bulunan Brown, beş romanını Robert Langdon serisi üzerine inşa eder.¹⁹

Kitabın sonuna kadar sabredemediği için roman okumayı sevmediğini söyleyen Brown, araştırma kitapları okuduğunu belirtir.²⁰ Shakespeare, John Steinbeck, Robert Ludlum'un ise en sevdiği yazarlar olduğunu dile getirir.²¹ Brown yazı yazmayı lisedeki İngilizce öğretmeni Jack Heath'den öğrendi desek yanlış olmaz. Yazdığı bir kompozisyonda birçok şeyi silerek kendisine düşük not veren hocasının kağıda "basitlik daha iyidir" yazarak öğrencisine kağıdı geri vermesi olayını, Dan her zaman aklında tuttuğunu, *Dijital Kale* kitabını yazarken kullanacağı birçok sıfatı silmesinde hocasının etkisi olduğunu söyler.²²

Kendinin beğenmediği hiçbir kitabı kimsenin okumayacağını dile getiren Brown, romanları üzerine çok fazla uğraş harcar.²³ Brown, romanlarında dini, tarihi ve hatta gizli cemiyetleri konu edindiği için her bir konuyla ilgili tek tek araştırma yapar. Brown, ilk kitabının yazım aşamasında bilgi sahibi insanlara ulaşmak için web sitelerinde kendi sorularına cevaplar arar, ikinci kitabında ise halen ara ara iletişime geçtiği kütüphane görevlisinden yardım alır. Araştırmalarının yanı sıra tam zamanlı

¹⁷ (Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=Mliy4adkEro> 25.05.2024.

¹⁸ Rogak, a.g.e., s. 59.

¹⁹ (Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/Dan_Brown 26.05.2024.

²⁰ (Çevrimiçi) <https://www.mynet.com/da-inci-sifresinin-yazari-dan-brown-hakkinda-10-sasirtici-bilgi-190101055949> 26.05.2024.

²¹ (Çevrimiçi) <https://www.cnnturk.com/kultur-sanat/kitap/dan-brown-hristiyanlarin-kafasini-nasil-karistirdi> 26.05.2024.

²² Rogak, a.g.e., s. 30-31.

²³ (Çevrimiçi) <https://www.milliyet.com.tr/pazar/ben-sadece-okumak-istedigim-kitabi-yazmaya-calisiyorum-1720360> 26.05.2024.

yazabilmek için işten bile ayrılır. Her sabah saat dört, dört buçuk gibi masasının başına geçer ve romanlarını yazmaya başlar. ²⁴ Mola verdiğinde ya da tıkanıp durduğunda ise egzersizler yaparak kendini zinde tutmaya çalışır. ²⁵

Dan Brown eserlerinde gizemi canlı tutmayı başaran bir romancıdır. Gizemi korurken romanlarını gizli cemaatler, şifreler ve rivayetlerden oluşturur. ²⁶ Brown'un işlediği konulara bakacak olursak kendi ilgi alanına yönelik ve kendi geçmişine bakarak romanlarının konularını belirlediğini söyleyebiliriz. Brown, gizli cemiyetlerle iç içe büyümüş bir çocuktur, bunun yanı sıra şifre çözerek bilgilere ya da ödüllere ulaşmak, onun çocukluğunda en çok sevdiği aktivitelerden biridir. ²⁷ Brown'un gizli cemiyetlerle ilgili yazması hakkındaki yorumu da şu şekildedir:

“Bir romanı yazmak bir yıl sürebileceğinden, yazarken aynı zamanda sürekli öğreniyor olmam gerekli, aksi takdirde ilgimi kaybediyorum. Gizli başlıklarla ilgili araştırma yapmak ve yazmak bana görülmemiş dünyaları gözetlemenin ne kadar eğlenceli olduğunu hatırlatmakta yardımcı oluyor ve okuyucuya da aynı deneyimi yaşatmaya çalışmak için motive olmamı sağlıyor.”²⁸

Brown'un romanlarında, din ve bilim bir arada var olurlar. Dini ve bilimi sentezleyen yazar, romanlarına gerçek başlığı atarak romanında ele aldığı gizli cemiyeti tanıtır. Brown, araştırmalarının ardından bu düşüncelere inanmaya başladığını dile getirdiği için bunu ideolojik olarak yaptığını söylememiz mümkündür. Hatta Brown, eserlerinde Yeni Çağ Felsefesini biz okuyuculara sunuyor diyebiliriz. ²⁹

Dan Brown, romanlarında kendi yaşamından yola çıkarak konu belirlediği gibi karakter isimlerini de kendi tanıdığı insanlardan seçer. ³⁰ Hatta bazı karakterleri karakter yapısı olarak da insanlara benzetir. Örneğin Robert Langdon karakteri kendisi

²⁴ Rogak, **a.g.e.**, s.71-85.

²⁵ (Çevrimiçi) <https://www.mynet.com/da-vinci-sifresinin-yazari-dan-brown-hakkinda-10-sasirtici-bilgi-190101055949> 26.05.2024.

²⁶ Şenel, v.d., **a.g.e.**, s. 170.

²⁷ (Çevrimiçi) <https://www.polisiyedurumlar.com/yazar-dan-brown-kimdir/> 26.05.2024.

²⁸ Rogak, **a.g.e.**, s. 108.

²⁹ Şenel, v.d., **a.g.e.**, s.45-46.

³⁰ (Çevrimiçi) <https://www.mynet.com/da-vinci-sifresinin-yazari-dan-brown-hakkinda-10-sasirtici-bilgi-190101055949> 26.05.2024.

ile çok fazla benzerlik gösterir. Tüvit ceket giyen, şifre çözmede başarılı bir adam olan Langdon, aslında Brown'un karakterinden bir parça gibidir.

Brown, mekân seçmenin en az hikaye ve karakter seçmek kadar zor olduğunu söyler.³¹ Brown, mekân seçimlerini yaparken oldukça titiz davranır. Romanlarında çok fazla mekân kullanan Brown, mekânları çoğunlukla romandaki kritik öğeler olarak belirler ve biz okuyuculara o mekânın tasvirinden, tarihinden ve bazı detaylarından bahseder. Kendi romanları için mekânın çok önemli olduğunu düşünen Brown, mekân seçimi hakkında şu sözleri söyler:

“Mekân olarak bir özel okulu kullanıyorsanız ve bu okul hakkında bilgi vermiyorsanız, örneğin orada okumanın ya da çalışmanın nasıl olduğu gibi, o zaman sıkıcı bir mekânınız olur.”³²

1.1.3 Eserleri

1.1.3.1 Dijital Kale

Dijital Kale, yazarın 1998 yılında yayımlanan ilk romanıdır. Brown'un Phillips Exeter'de öğretmenlik yaptığı sırada, bir öğrencinin arkadaşına gönderdiği bir mesajda Clinton'u öldürmek istediğini yazmasının üzerine Ulusal Güvenlik Dairesi'nden iki ajanın okula gelip öğrenciyle görüşmek istemeleri Brown'u şoka uğrattır. Sistemin nasıl işlediğini öğrenen Brown, bununla ilgili bir şey yazmaya karar verir.³³ Roman, Amerikan hükümetinin kurduğu dijital ortamdaki tüm şifreli mesajları çözebilecek bir gizli sistemin, çözemeyecek kadar zor bir şifreye denk gelmesi ve sonrasında gerçekleşen olayları ele alır.³⁴ 400 sayfadan oluşan romanın ana dili İngilizcedir ve pek çok dile çevirisi vardır.³⁵

³¹ Rogak, **a.g.e.**, s. 84.

³² **A.e.**, s. 84.

³³ **A.e.**, s. 69-71.

³⁴ (Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/Dijital_Kale 26.05.2024.

³⁵ (Çevrimiçi) <https://www.kitapyurdu.com/kitap/dijital-kale/240407.html> 26.05.2024.

1.1.3.2 Melekler ve Şeytanlar

Melekler ve Şeytanlar, Robert Langdon serisinin ilk, yazarın ikinci kitabıdır. 2000 yılında yayımlanan bu romanın dili İngilizcedir ve birçok dilde çevirisi vardır. 575 sayfadan oluşan bu roman³⁶, İlluminati isimli gizli örgütünün Vatikan'ı ele geçirme planlarını ve simgebilim profesörü Robert Langdon'ın bunu engelleme çalışmalarını konu edinir. Roman yayımlandığı sırada olumlu yorumlar almasına rağmen Dan Brown beklediği başarıyı bu romanında da yakalayamaz.³⁷

1.1.3.3 İhanet Noktası

2001 yılında yayımlanan *İhanet Noktası*, NASA ve devlet kurumlarında gerçekleşen gizli olayları ve *Melekler ve Şeytanlar* romanında ele aldığı Vatikan'ı konu edinir. *Melekler ve Şeytanlar* romanının ardından tekrar teknolojiyi devreye sokarak teknoloji ve gerilimi bir arada bulundurduğu *İhanet Noktası* çok satanlar arasında yerini alır.³⁸ 512 sayfadan oluşan romanın dili İngilizcedir, ancak günümüzde Türkçe dahil olmak üzere pek çok dile çevirisi vardır.³⁹

1.1.3.4 Da Vinci Şifresi

Da Vinci Şifresi, Dan Brown'un 2003 yılında yayımlanan ve kendisini üne kavuşturan dördüncü romanıdır. Aynı zamanda, simgebilim profesörü Robert Langdon serisinin ikinci kitabıdır. Sion Tarikatı'nı ve Opus Dei'yi konu alan, Hz. İsa ile Magdalalı Meryem'in ⁴⁰evli olduğunu ve İsa'nın soyunun devam ettiğini anlatan, çalışmamızın konusu olan bu roman hakkında 2. Bölümde detaylı bilgi verilecektir.

³⁶ Şenel, v.d., a.g.e., s.28.

³⁷ Celal Sarioğlu, “Çevirmenin Sesi Odağında Dan Brown’un Origin Adlı Eseri ve Türkçe Çevirisinin Karşılaştırmalı Bir Analizi”, **İstanbul Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2020, s. 20.

³⁸ Ebru Bayram, “Edebi Eserlerde Deizm, Teizm ve Ateizm İmgelerinin Felsefi Analizi (Dan Brown Örneği)”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Erzurum, 2022, s. 25-26.

³⁹ (Çevrimiçi) <https://www.kitapyurdu.com/kitap/ihamet-noktasi/68116.html> 09.06.2024.

⁴⁰ Magdalalı Meryem ya da Mecdelli Meryem, Hz. İsa'ya görevinde eşlik eden kişi ve takipçisidir. Yeni Ahit'te de Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesi ve dirilmesi olaylarında önemli bir rol üstlendiği söylenir. Detaylı bilgi için bkz.: Maksude Kurt Fidan, “Hristiyan Kutsal Metinlerinde Tartışmalı Bir Figür: Mecdelli Meryem”, **Trabzon İlahiyat Dergisi**, C. VII, Sayı: 1, 2020, s. 163.

1.1.3.5 Kayıp Sembol

Da Vinci Şifresi'nin ardından üne kavuşan Brown, kitabı yayımlandığı sırada kaleme aldığı *Kayıp Sembol* romanını altı yıl sonra 2009 yılında yayımlar. *Kayıp Sembol*, yine Robert Langdon serisinin devamıdır. Fazlaca hacimli olan bu roman 528 sayfadan oluşur. İngilizce olarak yayımlanmasının ardından pek çok dile çevrilir. Brown, romanlarında gizli cemiyetleri işlemeyi sevdiğinden bu romanının konusunu da yine gizli bir cemiyet olan mason örgütü üzerine kurar. 24 saatlik bir zaman diliminde Robert Langdon'un beş sembolle şifrelenen nesnenin şifreleri çözmesini konu edinir.⁴¹

1.1.3.6 Cehennem

Robert Langdon serisinin dördüncü kitabı olan *Cehennem*, 2013 yılında İngilizce dilinde yayımlanır. Dan Brown, kendisine çok benzettiği Langdon'u burada Dante'nin *Cehennem*'inde ipuçlarına ulaşmak zorunda bırakır. İtalya'da başlayan roman, İstanbul'a uzanır. 2016 yılında filme uyarlanan roman, başından vurularak son iki günü hatırlamayan Langdon'un İtalya'da bir hastanede gözlerini açmasıyla başlar. Hastanede kendisine saldırılır ve doktor yardımıyla bu saldırıdan kurtulur. İnsanlığı yok edecek bir virüsün aktif hale gelmesine 24 saatten az bir süre kalır ve virüsü bulmak için ipuçlarını ve şifreleri çözmesi gerekir. 24 saatlik bir zaman diliminde gerçekleşen olaylar 576 sayfada okuyucuya sunulur.⁴²

1.1.3.7 Başlangıç

Robert Langdon serisinin son kitabı ve aynı zamanda Dan Brown'un kaleme aldığı son roman olan *Başlangıç*, 2017 yılında yayımlanır. Roman, İspanya'nın farklı şehirlerinde geçer. Langdon'un öğrencisi olan Edmond Kirsch, buluşunu dünyaya açıklamadan önce Hristiyanlık, Musevilik ve İslam dinlerinin temsilcilerine sunumunu yapar ve buluşu bu üç dini yok edecek bir buluştur. Bu nedenle buluşunu dünyaya açıklamadan hemen önce kilise tarafından Robert Langdon'un gözleri önünde

⁴¹ (Çevrimiçi) <https://danbrown.com/the-lost-symbol/> 09.06.2024.

⁴² (Çevrimiçi) <https://kitap.yazarokur.com/cehennem> 09.06.2024.

öldürölür. Bunun üzerine öğrencisinin buluşunu dünyaya duyurmak ister ve macera başlar.⁴³

1.1.3.8 Hayvanlar Senfonisi

Hayvanlar Senfonisi, Brown'un 2020 yılında çocuklar için yayımladığı müzikli, resimli ve ipuçlarıyla bilmecelelere ulaşılın bir çocuk kitabıdır. Her sayfada gizlenmiş harfler bulunur ve hepsi bulunduğunda bir klasik müzik enstrümanının ismini oluşturur. Brown, daha önce yazıp bestesini yaptığı 10 hikayesini bir editörün duyup bunu yapalım demesi üzerine 10 hikaye daha yazarak ve canlı enstrümanlar kullanarak bu kitabı ortaya çıkarır. Hayata dair önemli sözlerin bulunduğu bu çocuk kitabı için vermiş olduğu bir röportajda Dan Brown şu sözleri söyler:

“Kitaptaki derslerin, küçük mesajların çoğu benim kalbimden geldi. Dediğim gibi ebeveynlerim öğretmendi ve büyürken her şey bir ders gibiydi, her an öğreniyordum. Bunlar sadece genç zihinleri az da olsa etkilemesini umduğum küçük mesajlar. Daha açık fikirli, daha merhametli, daha hallerinden memnun, daha az talepkâr olmaları için. Ve hayatın yüzde doksan dokuz nokta dokuz güzel olduğunu anlamalarını istiyorum. Evet, birtakım zorluklar var ama buradasın ve yolunda giden her şey için minnettar olmalısın.”⁴⁴

1.2 Münzir el-Kabbânî'nin Hayatı, Edebi Kişiliğı ve Eserleri

1.2.1 Hayatı

Cerrah ve yazar Münzir el-Kabbânî'nin hayatı hakkında çok fazla kaynak bulunmaması sebebiyle kendisiyle iletişime geçilmiş, ancak cevap alınamamıştır. Bu sebeple yazar, kendisinin de kaynak olarak gösterdiği birkaç internet sitesi üzerinden kısaca tanıtılacaktır.

Münzir el-Kabbânî, 1970 yılında Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad'da dünyaya gelir. 1994 yılında, Melik Suud Üniversitesi'nde tıp alanında lisans eğitimini

⁴³ Sarioğlu, a.g.e., s. 16-17.

⁴⁴ (Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=Mliy4adkEro> 09.06.2024.

tamamlar.⁴⁵ 2001 yılında, Toronto Üniversitesi'nde, genel cerrahi alanında uzmanlaşarak Kanada Kurulu'ndan kabul alır.⁴⁶ Suudi Arabistan'a dönmeden önce, 2003 yılında, Kanada'nın Vancouver şehrinde bulunan British Columbia Üniversitesi'nde, karaciğer, pankreas ve safra kesesi alanlarında uzmanlık diplomasını alır. Sağlık alanında pek çok seminere konuşmacı olarak katılır, dergi ve gazetelerde, tıp alanında makalelerini ve yazılarını yayımlar.⁴⁷

Halen cerrahlığa devam eden yazar Münzir el-Kabbânî, 2006 yılında ilk romanını yayımlar ve bu sayede Arap dünyasında üne kavuşur. Toplamda yedi romanı bulunan yazar, tüm kitaplarında başarıyı yakalayarak, çok satanlar listesine girmeyi başarır. Hem tıp alanında hem de edebiyat alanında başarısıyla adından söz ettiren yazar, tarihe olan tutkusunu her defasında dile getirir. Öyle ki, katıldığı bir programda tarihe olan tutkusunu şu sözlerle ifade eder:

“Yazılmış tüm tarih kitaplarını okurum, mübalağa yapıyorum tabii ki hepsini değil ama çoğunu farklı kaynaklardan okudum. En büyük hata tarihi tek bir kaynaktan ya da tek bir bakış açısından okumak. Her tarihçinin belli bir görüşü var. Farklı bir ülkenin tarihçisinden o olayı okursan farklı bir şekilde yorumladığını görürsün. Bu çok normal, insani bir şey. Her insan kendi kültürüne, kendi yaşadığı ülkeye aidiyet hissederek. Bu yüzden, tarihi farklı kaynaklardan, farklı görüşlerden okumak gerekir. Sonra kendine özel bir görüşün ortaya çıkar.”⁴⁸

Tarihe olan tutkusu dışında, bir diğer tutkusu ise piyano çalmaktır. Katıldığı bir programda, eğer yazar olmasaydınız ne olmak isterdiniz sorusunu piyanist olmak isterdim, diye cevap verir. Küçük yaşta piyano derslerine başladığını, ancak farklı sebeplerle bıraktığını dile getirir. Tüm müzik aletlerine ilgisi olduğunu dile getiren Kabbânî'nin müzik tutkusu olduğunu söylememiz mümkündür.⁴⁹

⁴⁵ (Çevrimiçi) https://www.goodreads.com/author/show/1297551.Monther_Alqabbani 17.07.2024.

⁴⁶ (Çevrimiçi) <https://manhom.com/%D8%B4%D8%AE%D8%B5%D9%8A%D8%A7%D8%AA/%d9%85%d9%86%d8%b0%d8%b1-%d8%a7%d9%84%d9%82%d8%a8%d8%a7%d9%86%d9%8a/> 17.07.2024.

⁴⁷ (Çevrimiçi) https://www.goodreads.com/author/show/1297551.Monther_Alqabbani 17.07.2024.

⁴⁸ (Çevrimiçi) <https://maraya.sba.net.ae/episode/100320?continue=858> 01.02.2024.

⁴⁹ (Çevrimiçi) https://www.youtube.com/watch?v=-yDd_VyLYg 17.07.2024.

Karakteri hakkında çok fazla bilgi edinemesek de, asıl mesleğinin doktorluk olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda, kendisinin sakın bir kişiliği olduğunu söyleyebiliriz. Münzir el-Kabbânî, doktor, yazar ve okumayı araştırmayı çok seven biridir. Bu da bizlere kendisinin çok yönlü bir kişiliği olduğunu gösterir. 54 yaşında olan Münzir el-Kabbânî, son kitabını 2019 yılında çıkarır ve şu an doktorluk yaparak Riyad’da hayatına devam etmektedir.

1.2.2 Edebi Kişiliği

Kariyerine doktor olarak başlayan Münzir el-Kabbânî, edebiyatla ilkokulda okuduğu basit hikayelerle tanışır ve ilk romanını ortaokulda okur. Yine çocuk yaşlarda, ortaokuldayken dört arkadaşın yaşadıklarını anlattığı bir hikaye yazar.⁵⁰ Okumayı çok sevdiğini sürekli dile getiren yazar, katıldığı bir programda edebiyatın hayatına etkilerinin sorulması üzerine çocukken okuduklarının, düşüncelerini, kültürünü ve hayat görüşünü oluşturduğunu belirtir.⁵¹

Tarihi çok sevdiğini bildiğimiz Kabbânî, II. Abdülhamit Dönemi’ni okuyup etkilenir. Bunun üzerine, bu dönemle ilgili bir roman araştırır ve bulamayınca ilk romanı *Hukûmetu’z-Zıll*’i yazmaya karar verir.⁵² Toplam 7 romanı bulunan yazar, tüm kitaplarında başarıyı yakalar.

Her türde okumayı sevdiğini söyleyen Münzir el-Kabbânî, özellikle tarih kitapları okumayı çok sever.⁵³ Katıldığı her programda, Umberto Eco’nun ismini ve kitabını zikretmesi en sevdiği yazarın Umberto Eco olduğunu bizlere gösterir. Aynı zamanda bir programda, ilk kitabı *Hukûmetu’z-Zıll*’in kaynağının yani gizem edebiyatı fikrini Umberto Eco’dan aldığını belirtir.⁵⁴ Tıp öğrencileriyle yaptığı bir söyleşide kendisine etkilendiği yazarlar sorulunca, okuduğu tüm kitaplardan etkilendiğini, ancak Paulo Coelho’nun manevi yönünden, Umberto Eco’nun felsefi tarihinden, Necip Mahfuz’un ise basit ve güzel üslubundan etkilendiğini dile getirir.⁵⁵ Sevdiği diğer

⁵⁰ (Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=DS6UzHbqYM> 21.07.2024.

⁵¹ (Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=DS6UzHbqYM> 21.07.2024.

⁵² (Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=2Fs1IEJ1L6U> 21.07.2024.

⁵³ (Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=2Fs1IEJ1L6U> 21.07.2024.

⁵⁴ (Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=2Fs1IEJ1L6U> 21.07.2024.

⁵⁵ (Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=AYK8SrvNTvA> 21.07.2024.

yazarlar ise, Tevfik el-Hakîm, Ali el-Verdî, el-Câbirî, Yusuf Zeydan ve Ala el-Asvanî'dir.⁵⁶

Yazılan bir kitabın özel olması için ortaya yeni bir şeyler konması gerektiğini düşünen Kabbânî, Suudi Arap Edebiyatı'na yeni bir tarz getirerek, gizem edebiyatını ortaya koyar.⁵⁷ Romanlarında, okuyucunun, bilinen şeylerin doğru olmayabileceğini, insan gerçeğe nasıl ulaşır, bir şeyin gerçek olmadığı nasıl anlaşılır, sorularına yanıtlar aramasını amaçlar.⁵⁸ Münzir el-Kabbânî kitaplarında, tarih ile günümüzü bir arada ele alır ve kitaplarının da ana fikrini oluşturan düşüncesini "Tarih kendisini tekrarlamaz, insanlar aynı hatayı tekrarlar"⁵⁹ sözüyle dile getirir.

Kabbânî, her romanın mutlaka yazarın hayatından bir şey içerdiğini söyler.⁶⁰ *Zevcetun Vahidetun La Tekfî Zevcun Vahidun Kesîr* romanında karakterlerin doktorlardan oluşmasını, meşhur üçlemesinin ana karakteri Murad Kutuz'un doktor olmasını ve *Sâ'idu's-Sâhirât* romanında karakterlerin Arap toplumunda karşılıkları bulunmasını buna örnek olarak verebiliriz.

Romanlarını insanları memnun etmek için değil, kendi ikna olduğu ve beğendiği şekilde yazdığını dile getiren Kabbânî, romanlarında anlatıcıyı üçüncü şahıs olarak belirler ve ilahi bakış açısını kullanır. Ele aldığımız romanı *Hukûmetu'z-Zıll*, devam kitabı olan *'Avdetu'l-Gâ'ib* ve üçlemesinin ilk kitabı olan *Fürsân ve Kehene*'de biz okuyuculara bunu gösterir.⁶¹

Yazdığı her romanda başarıya ulaşan Kabbânî, bazen bir günde saatlerce, bazen de birkaç dakika yazdığını dile getirir. "Bir kitabı yazmak ise 2 sene ya da 4 sene sürebilir" diye ifade eder.⁶² Yazarken ilham kaynağının hayatın kendisi olduğunu

⁵⁶ (Çevrimiçi) https://www.goodreads.com/author/1297551.Monther_Alakabbani/questions 21.07.2024.

⁵⁷ (Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=2Fs1IEJ1L6U> 21.07.2024.

⁵⁸ (Çevrimiçi) https://www.youtube.com/watch?v=-yDd_VyLYg 17.07.2024.

⁵⁹ (Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=2Fs1IEJ1L6U> 21.07.2024.

⁶⁰ (Çevrimiçi) <https://maraya.sba.net.ae/episode/100320?continue=858> 01.02.2024.

⁶¹ 'Ammâr Behalîl Süheyle, "Cemâliyyâtü's-Serd Fî Rivâyeti "Fürsân ve Kehene" Li Münzir el-Kabbânî", 8 Mayıs 1945 Guelma Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Cezayir, 2017, s.20.

⁶² (Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=DS6UzHbqYM> 21.07.2024.

dile getiren yazar, insanlardan, okuduğu makaleler ve kitaplardan, daha önce okuduğu ve bilinçaltında olan şeylerin bir olay üzerine açığa çıkmasıyla konularını belirler.⁶³

Asıl mesleği doktorluk olan Kabbânî, tıp ve edebiyatın iç içe olduğunu sıklıkla dile getirir. Doktorun hastalığı teşhis etmesiyle, bir yazarın suçun sebebini ve suçluyu bulma yollarının aynı olduğunu söyleyen Kabbânî, bunu edebiyat ve tıbbın karışımı olarak düşünür.⁶⁴

1.2.3 Eserleri

1.2.3.1 Hukûmetu'z-Zıll

Hukûmetu'z-Zıll, Münzir el-Kabbânî'nin ilk romanıdır. 2006 yılında Arapça olarak yayımlanan bu kitap, henüz yazarın ilk kitabı olmasına rağmen Arap dünyasında çok ses getirmiş ve yayımlandıktan kısa bir süre sonra çok satanlara girmiştir.⁶⁵ Çalışmamızın konu edindiği bu roman hakkında 2. Bölümde detaylı bilgi verilecektir.

1.2.3.2 'Avdetu'l-Gâ'ib

'Avdetu'l-Gâ'ib, Münzir el-Kabbânî'nin *Hukûmetu'z-Zıll* romanını bitirdikten sonra sanki tamamlanmamış gibi hissetmesinin üzerine kaleme aldığı ve Nâim Vezzân karakterinin devamı olan ikinci kitabıdır.⁶⁶ Kitapta, *Hukûmetu'z-Zıll* romanında yanıtlanamayan soruların cevapları yer almaktadır. 2008 yılında yayımlanan bu roman, 1909 yılı ile başlar ve 2006 yılı ile devam eder. Yine iki gizli örgüt arasında geçen olayları konu edinen bu roman, 279 sayfa ve 44 bölümden oluşmaktadır. Yazarın ikinci romanı da ilk romanı gibi yayımlandıktan kısa bir süre sonra çok satanlar arasında yerini almayı başarır.⁶⁷

⁶³ (Çevrimiçi) https://www.youtube.com/watch?v=-yDd_VyLYg 17.07.2024.

⁶⁴ (Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=2YQrjaiq4Pc> 21.07.2024.

⁶⁵ Adnan Arslan, "Türk Akademisi Açısından Arap Edebiyatı Alanında Keşfedilmeyi Bekleyen Bakir Bir Ada: Modern Arap Edebiyatı I", *Kocaeli İlahiyat Dergisi*, C. III, Sayı:2, 2019., s. 120.

⁶⁶ (Çevrimiçi) <https://maraya.sba.net.ae/episode/100320?continue=858> 01.02.2024.

⁶⁷ (Çevrimiçi) [https://ar.wikipedia.org/wiki/%D8%B9%D9%88%D8%AF%D8%A9_%D8%A7%D9%84%D8%BA_%D8%A7%D8%A6%D8%A8_\(%D8%B1%D9%88%D8%A7%D9%8A%D8%A9\)](https://ar.wikipedia.org/wiki/%D8%B9%D9%88%D8%AF%D8%A9_%D8%A7%D9%84%D8%BA_%D8%A7%D8%A6%D8%A8_(%D8%B1%D9%88%D8%A7%D9%8A%D8%A9)) 16.07.2024.

1.2.3.3 Fûrsan ve Kehene

Yazarın *Fûrsan ve Kehene*, *Kutuz ve Karîn* isimli üçlemesinin ilk kitabı, yazarın ise üçüncü kitabıdır. 2012 yılında yayımlanan kitap, toplamda 559 sayfadan oluşmaktadır.⁶⁸ İlk iki romandan farklı olarak, yazar bu romanında tarihi gerçekler ile hayali birleştirir. Suudi estetik cerrah Murat Kutuz karakterinin ölmesi üzerine kendisini Moğolların döneminde bulur ve maceraları başlar.⁶⁹ Yine çok satanlar listesinin başını çeken bu roman, edebiyatın tarihteki rolünü gözler önüne seren romanlar arasında kabul edilir.⁷⁰ Aynı zamanda, okuyucu tarafından çok beğenilen bu üçleme İngilizceye çevrilmiştir.⁷¹

1.2.3.4 Kutuz

Fûrsan ve Kehene üçlemesinin ikinci kitabı olan *Kutuz*, 2014 yılında yayımlanmıştır. İlk kitabın devamı niteliğinde olan bu roman, ana karakter Murad Kutuz'un yaşadığı olayları tarih, edebiyat ve dini harmanlayarak okuyucuya sunar.⁷² 400 sayfadan oluşan roman, çok satanlar arasında çıkar çıkmaz yerini alır.⁷³

1.2.3.5 Karîn

Üçlemenin son kitabı olan *Karîn*, yazarın beşinci kitabıdır ve 2016 yılında yayımlanmıştır. 390 sayfadan oluşan bu roman, üçlemenin ana karakteri Murad Kutuz'un Mısır'da yaşadıklarını, Avrupalılar ile Müslümanlar arasındaki çatışmaları ve savaşları konu edinir.⁷⁴

⁶⁸ (Çevrimiçi)

[https://ar.wikipedia.org/wiki/%D9%81%D8%B1%D8%B3%D8%A7%D9%86_%D9%88%D9%83%D9%87%D9%86%D8%A9_\(%D8%B1%D9%88%D8%A7%D9%8A%D8%A9\)](https://ar.wikipedia.org/wiki/%D9%81%D8%B1%D8%B3%D8%A7%D9%86_%D9%88%D9%83%D9%87%D9%86%D8%A9_(%D8%B1%D9%88%D8%A7%D9%8A%D8%A9)) 16.07.2024.

⁶⁹ Mahmud Reza Tavakli Muhammedi, Âzâde Muntazarî, “Melâmihu Mâ Ba'de'l-Hadâse Fi'r-Rivâyeti'l-'Arabiyyeti'l-Mu'asıra; “Fûrsan ve Kehene” Li Münzir el-Kabbânî Nemûzecen”, *İdâât Nakdiyye Dergisi*, C. XI, Sayı: 43, 2021, s. 68-69.

⁷⁰ (Çevrimiçi)

[https://ar.wikipedia.org/wiki/%D9%81%D8%B1%D8%B3%D8%A7%D9%86_%D9%88%D9%83%D9%87%D9%86%D8%A9_\(%D8%B1%D9%88%D8%A7%D9%8A%D8%A9\)](https://ar.wikipedia.org/wiki/%D9%81%D8%B1%D8%B3%D8%A7%D9%86_%D9%88%D9%83%D9%87%D9%86%D8%A9_(%D8%B1%D9%88%D8%A7%D9%8A%D8%A9)) 16.07.2024.

⁷¹ (Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=Uz64dxUir40> 18.07.2024.

⁷² (Çevrimiçi) <https://foulabook.com/ar/book/%D9%82%D8%B7%D8%B2-pdf> 16.07.2024.

⁷³ (Çevrimiçi) <https://www.kttab4u.com/watch/10957-%D9%82%D8%B7%D8%B2#reviews> 16.07.2024.

⁷⁴ Berhamet Âmâl, “Te'sîru'r-Rivâyeti'l-Emrikiyye 'Ala'r-Rivâyeti'l-'Arabiyye Kırâaten Fi Rivâyeti Münzir el-Kabbânî”, *Djilali Liabis Üniversitesi Doktora Tezi*, Cezayir, 2020, s. 90.

1.2.3.6 Zevce Vâhide Lâ Tekfî... Zevc Vâhid Kesîr

2018 yılında yayımlanan bu roman, yazarın altıncı kitabıdır. Münzir el-Kabbânî, bu romanında ilk beş kitabından farklı bir yol izleyerek tarih ve gizem romanıyla değil karşımıza aşk romanıyla çıkar. Kitapta işlerinde başarıya ulaşan insanların özel hayatlarında yani aşk hayatlarında yaşadıkları başarısızlıklar konu edinilir. 238 sayfalık bu roman, evlilikleri, ilişkileri ve boşanmaları ele alır.⁷⁵

1.2.3.7 Sâ'idu's-Sâhirât

Türkçe karşılığıyla ismi “Cadı Avcısı” olan bu roman, yazarın kaleme aldığı son romanıdır. 2019 yılında yayımlanan bu romanda yazar yine kendi tarzı diyebileceğimiz gizem türüne geri dönerek gizli bir örgütü ele alır. 240 sayfalık romanda, bir yazarın üç başarısız denemesinin ardından, bir yayınevinin kendisine büyü ve suç temalı bir kitap yazması teklifini kabul etmesi ve kavuştuğu ünle birlikte, kendisine kurulan komployu ve hakkındaki gerçekleri öğrenmesini konu edinir.⁷⁶

⁷⁵ (Çevrimiçi) <https://www.jarir.com/arabic-books-500206.html> 16.07.2024.

⁷⁶ (Çevrimiçi) <https://www.jarir.com/arabic-books-525282.html> 16.07.2024.

İKİNCİ BÖLÜM

DA VİNCİ ŞİFRESİ VE HUKÛMETU'Z-ZİLL ADLI ROMANLAR

2.1 Da Vinci Şifresi

Da Vinci Şifresi, 2003 yılında Dan Brown'un kaleminden çıkan bir gizem romanıdır. Roman, “The Da Vinci Code” adıyla İngilizce olarak yayımlanır ardından birçok dile çevrilir ve 2006 yılında filmi yapılır. Roman, Hz. İsa'nın soyunun devam etmesini konu alır. Yayımlandığı günden beri tüm dikkatleri üzerine çekerek birçok eleştiriye maruz kalır.

Da Vinci şifresi, Brown'un yarattığı karakter Robert Langdon serisinin ikinci kitabıdır. Geniş bir hacme sahip olan roman 500 sayfadan oluşur. Kitabın 9. sayfasında “Gerçek” başlığı altında Sion Tarikatı⁷⁷ ve Opus Dei Tarikatı hakkında bilgi verilip önsözde Sauniere'nin öldürülmesiyle olaylar başlar. Toplam 105 bölümden oluşan Da Vinci Şifresi sonuç bölümünde Langdon'ın Kutsal Kâse gizemini çözmesiyle son bulur.

Dan Brown, *İhanet Noktası*'nın ardından yeni romanı için konu ararken Sevilla Üniversitesi'nde sanat tarihi hocasının derste Son Akşam Yemeği isimli tabloda birçok sır olduğunu söylediğini hatırlar ve romanını bunun üzerine inşa eder.⁷⁸ 11 Eylül 2001 olaylarından⁷⁹ sonra bir süre yazmayı bırakır, ancak romanın insanları dertlerinden uzaklaştıracağını düşünüp romanını yazmaya devam eder.⁸⁰

⁷⁷ Sion Tarikatı, Hristiyanlığın pagan öğretileriyle değiştirildiğini savunan ve Hz İsa'nın Magdalalı Meryem'le evlenerek soyunun devam ettiğini ileri süren gizli bir örgüttür. Detaylı bilgi için bkz.: Yüksel Yıldırım, “Bilgi Sosyolojisi Açısından Dünya Egemenlik İlişkileri ve Gizli-Ezoterik Cemaatler”, *Çeşm-i Cihan: Tarih, Kültür ve Sanat Araştırmaları E-Dergisi*, C. V, Sayı: 1, 2018, s. 115-116.

⁷⁸ Rogak, *a.g.e.*, s. 111.

⁷⁹ Amerikan Hükümeti resmi açıklamasına göre, 11 Eylül Saldırıları diye adlandırılan bu olay ikiz kulelere bir yolcu uçağının çarparak ikiz kuleleri yıkmasıdır. Detaylı bilgi için bkz.: (Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/11_Eyl%C3%BCI_sald%C4%B1r%C4%B1lar%C4%B1_ile_ilgili_komplo_teorileri#:~:text=11%20Eyl%C3%BCI%202001%20g%C3%BCn%C3%BC%20Usame,DC'deki%20Pentagon%20binas%C4%B1na%20%C3%A7ak%C4%B1lm%C4%B1%C5%9Fr%C4%B1r.09.06.2024.

⁸⁰ Rogak, *a.g.e.*, s. 117-118.

Hristiyanlık tarihine tamamen aykırı olan roman, edebi çevreler tarafından hem övülür hem de gerçeği saptırdığı iddialarına sıkça maruz kalarak sert şekillerde eleştirilir. Dan Brown'un, kitabın ne kadarının gerçek olduğu sorusuna verdiği yanıt şudur:

"%99'u gerçektir. Mimarlığın, sanat eserlerin, gizli törenlerin, tarihsel olayların ve Gnostik İncillerin hepsi gerçektir... Kurgu olan kısmı, Harvard, 'dini simgebilim' profesörü, Robert Langdon ve onun yaptıklarıdır. Ama fondaki şeylerin hepsi gerçektir."⁸¹

Da Vinci Şifresi hakkında yapılan olumlu yorumlardan bazıları şunlardır:

"Entrika ve tehlikenin iç içe geçtiği okuduğum en iyi gerilim romanı. Kelime oyunları, gizemler ve bulmacalarla örülmüş akıllara durgunluk veren bir öykü." - Clive Cussler

"Dan Brown, ülkedeki birkaç usta yazardan biri. *Da Vinci Şifresi* üstün bir zeka tarafından kurgulanmış harika bir gerilim romanı." -Nelson DeMille⁸²

Çok fazla olumsuz eleştiriye maruz kalan Dan Brown ve kitabı, Stephen King tarafından küçümsenir, dilbilimci Geoffrey Pullum ve diğerleri, *Language Log*'da Dan Brown'un yazılarını eleştiren birkaç yazı yayınlarak Brown'u "edebiyat tarihindeki en kötü düzyazı stilistlerinden" biri olarak nitelendirir ve Brown'un "yazımı sadece kötü değil; şaşırtıcı, beceriksiz ve düşüncesizce, neredeyse ustaca kötü" yorumlarında bulunur.⁸³

Yapılan binlerce kötü yorumun ardından Brown, *Da Vinci Şifresi*'ni kendi manevi sorularını çözebilmek adına yazdığını şu sözleriyle dile getirir:

⁸¹ (Çevrimiçi) <https://www.kutsalkitap.org/da-vinci-sifresini-cozmek/> 20.04.2024, Röportajın tamamı için bkz.: <http://edition.cnn.com/TRANSCRIPTS/0305/25/sm.21.html> 20.04.2024.

⁸² (Çevrimiçi) <https://www.eminyayinlari.com.tr/kitap/da-vinci-sifresi-dan-brown-9789752104037> 20.04.2024.

⁸³ (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/The_Da_Vinci_Code 20.04.2024.

“İnancı sorgulamamanın lüksüne sahip olmayı gerçekten de isterdim. Ama sahip değilim ve hala arayıştayım. *Da Vinci Şifresi*’ni bir bakıma kendi manevi sorgulamamı yapabilmek için yazdım. Bir romanın bu kadar tartışma yaratabileceğini hayal edemezdim.”⁸⁴

2.1.1 Da Vinci Şifresi’nin Özeti

Louvre Müzesi müdürlüğü yapan ve Sion Tarikatı büyük üstadı Sauniere, müzede Opus Dei üyesi Silas isimli albino tarafından öldürülür. Sauniere ölmeden önce sırrı aktarmak için son dakikalarını kendi kanıyla yere mesaj yazmak ve kendi bedenine beş köşeli yıldız şekli vermek için harcar. Alarmları çalıştırmasının ardından olaya polis dahil olur ve Amerikan Simgebilim Profesörü Robert Langdon’a ulaşır.

Seminer için Fransa’ya gelen Langdon, otel odasından alınarak olay yerine Sauniere’in bedenine verdiği şekli ve yere kendi kanıyla yazdığı mesajları çözmesi için müzeye götürülür, ancak Langdon o esnada kendi isminin de yerde yazıldığını ve bu sebeple cinayet şüphelisi olduğunu bilmemektedir. Langdon ve Yüzbaşı Bezu Fache, durumu tartışırken yerde yazılan sayılar sebebiyle soruşturmaya kriptograf Sophie Neveu dahil olur.

Yerdeki metnin tamamını bilen Sophie, Langdon’ı ustaca bir şekilde uyararak ona kendisinin cinayet şüphelisi olduğunu söyler ve bunun ardından Langdon tuvalete gider. Sophie tuvalette kendisini beklemektedir. Langdon’a yerde isminin yazıldığını gösteren Sophie, Sauniere’in torunu olduğunu da söyler. Bunun üzerine Langdon’ı müzeden kaçırıp büyükelçiliğe yani güvenli bir yere göndermek için plan yapar, ancak Langdon gitmemeyi seçer.

Sophie ve Langdon, yerdeki şifreli yazıyı çözerek Sauniere’in onlara ulaştırmak istediği mesaja ulaşır ve Mona Lisa tablosuna giderek tablonun arkasındaki şifreyi de çözerler. Bunun üzerine Kayalıklar Bakiresi tablosuna giderek arkasından bir anahtar alırlar ve hızlıca müzeden uzaklaşarak anahtarda bulunan adrese doğru yol alırlar. Adres ikisini bir bankaya götürür ve oradan dedesinin gizli kutusunu alarak banka müdürünün yardımıyla çıkarlar.

⁸⁴ Rogak, a.g.e., s. 159.

O sırada üç senechaux⁸⁵ ve büyük üstadı öğretmen'in emriyle öldüren Silas, kendisine kilit taşının Saint Sulpice Kilisesi'nde olduğu söylenmesi üzerine oraya gider ve kandırıldığını anlar. Silas'ı bu kirli işe bulaştıran hocası hatta babası gibi gördüğü Piskopos Aringarosa'dır. Aringarosa, Opus Dei'den Vatikan Kilisesi'nin yardımını çekeceğini söylediği sırada öğretmen isimli birinden telefon alır ve kilit taşının yerini bulmasına yardım etmesini böylelikle Opus Dei'nin hak ettiği desteği almaya devam edeceğini söyler. Aringarosa, böyle önemli bir plana öğrencisi Silas'ı da dahil eder.

Banka müdürü Vernet, radyodan cinayet şüphelilerine yardım ettiğini öğrenince onları bırakıp gitmek ister ama Langdon banka arabasını ve Sophie'yi alarak oradan uzaklaşır. Polis peşlerinde olduğundan saklanmak için Kraliyet Tarihçisi Sir Leigh Teabing'in şatosuna giderler. Tarikat hakkında hiçbir bilgisi olmayan Sophie'ye, Langdon ve Teabing her şeyi anlatırlar. O sırada öğretmenden emir alan Silas isimli albino içeri girer ve kilit taşının olduğu kutuyu onlardan almaya çalışır, ancak başarılı olamaz. Polis buraya geldikleri banka arabasının takip sisteminden yerlerini tespit ederek eve gelir, ancak evde kimse yoktur.

O sırada Vatikan'a istifa etmek için giden Aringarosa, Fache'den telefon alır ve kandırıldıklarını öğrenir, ancak Silas'a ulaşamaz.

Teabing, Silas'ı ve uşağı Remy'yi de alarak onları özel jetiyle kilit taşının işaret ettiği Londra'ya götürür. İlk şifreyi çözen Langdon, Teabing ve Sophie ikinci şifreli mesaja ulaşır, ancak o şifreyi çözmeden Silas kendilerinden kilit taşını ve Teabing'i rehin olarak alır.

Langdon ve Sophie, şifreyi çözerek öğretmenin kim olduğunu anlamak için bahsedilen yere gider ve öğretmenin Teabing olduğunu görürler. O sırada Teabing'in evinde araştırma yaparken tüm belgelere ulaşan polis, İngiliz istihbaratıyla ortak iş yürüterek Teabing'i tutuklar. Şifreyi çözen Langdon ve Sophie kendilerine işaret edilen İsviçre'deki Rosslyn Şapeli'ne giderler ve Sophie, büyükannesi ve kardeşinin yaşadığını, kendisinin Hz. İsa'nın soyundan geldiğini, dedesinin ise inançlarına sıkıca bağlı olan bir adam olduğunu öğrenir. Dedesiyle on yıldır tanık olduğu ayin yüzünden

⁸⁵ Kahya.

konuşmayan Sophie derin bir pişmanlık hisseder. Kitabın sonuç bölümünde ise hala çözülmemiş olan Kutsal Kâse gizemi, Langdon tarafından çözülür.

2.2 Hukûmetu'z-Zıll

Hukûmetu'z-Zıll, 2006 yılında Suudi cerrah ve yazar Münzir el-Kabbânî'nin kaleminden çıkan bir tür gerilim ve gizem romanıdır. Roman yayımlandıktan kısa bir süre Kabbânî'ye, Dan Brown yakıştırması yapılır. Arapça olarak kaleme alınan bu roman kısa sürede Arap dünyasında çok satanlar listelerine girmeyi başarır.⁸⁶

Hukûmetu'z-Zıll, içerisinde çift zaman barındıran bir romandır. Günümüz ve 1908 yılında olayların cereyan ettiği roman, Nâim Vezzân adında bir işadammının gerçeklere ulaşma çabasını ele alır. Kabbânî'nin ilk kitabı olmakla birlikte, yazar romanı yazarken devamını getirme düşüncesi olmasa da romanı bitirdikten sonra sanki tamamlanmamış bir roman hissi vermesi üzerine devam kitabı olan '*Avdetu'l-Gâib*' romanını kaleme alır.⁸⁷ *Hukûmetu'z-Zıll* 173 sayfadan ve 35 bölümden oluşur.

Hukûmetu'z-Zıll sayfa sayısı olarak az olsa da, gerçekleşen olaylar oldukça fazladır. Okuyucuda merak hissi uyandıran bu romana yapılan okuyucu eleştirilerden birkaçı şunlardır:

“Doktor Münzir el-Kabbânî'nin *Hukûmetu'z-Zıll* romanı, Dan Brown'un üslubuna benzeyen Arapça kitaplar içinde okuduğum en güzel, ilgi çekici roman... Bir günde bitirdim... Eğer ilk sayfalarını okursanız, bitirmeden bırakamazsınız.. Çılgınca bir roman.. –Ebu Emced

“Bu roman, Arap romanlarına bir model oluşturuyor, herkesin okumasını tavsiye ederim, Münzir el-Kabbânî'nin ilk romanı olmasına rağmen çok keyif aldım, yenilerini bekliyoruz, başarılar. – Su'ad el-Şimrî

“Gerçekten harika, okuduğum en güzel roman. Sonunda Arap romanı dünya romanlarıyla rekabet ediyor. –Hamdanu⁸⁸

⁸⁶ Arslan, a.g.e., s. 121-122.

⁸⁷ (Çevrimiçi) <https://maraya.sba.net.ae/episode/100320?continue=858> 01.02.2024.

⁸⁸ (Çevrimiçi) <https://www.neelwafurat.com/otherReviews.aspx?id=lbb147842&search=books> 01.05.2024.

Olumlu eleştirilen aksine birkaç sebebi arka arkaya sıralayarak romanda birçok hata olduğu, gerçeği yansıtmadığı gerekçesiyle romanı bitiremediğini söyleyen okuyucular ve eleştirmenlerin yanı sıra Kabbânî için Dan Brown'un üslubunu taklit ettiği yorumlarına katılan okuyucular da bulunmaktadır.

2.2.1 Hukûmetu'z-Zıll'ın Özeti

Suudi gazeteci ve işadamı Nâim Vezzânî iş için Fas'a gelir. Fas'ta üniversiteden tarih hocası Abdulkadir Benuvezzânî yaşamaktadır. Fas'a geldiği akşam hocası Abdulkadir'in evine yemeğe gider ve yemek odasında bulunan piramit şeklindeki kubbe dikkatini çeker. Sohbeta daldıkları sırada hocası kendisine yeni bir kitap yazdığını, bu kitap için gizli Osmanlı arşivlerine ulaştığını ve dedesi Halil'in Osmanlı Mebusu olduğunu söyler. Dedesinin Osmanlı Mebusu olduğunu bilmeyen Nâim oldukça şaşırır, ancak sohbetlerine devam edemeden kapı çalar ve hocasına beklenmedik bir misafir gelir.

Abdulkadir misafirle görüşüp içeri girdiği sırada yüzünden çok üzgün olduğunu anlayan Nâim'e bir arkadaşının öldüğünü söyler ve Nâim bunun üzerine evden ayrılır. Nâim'i otele bırakması için hocasının şoförü de onunla birlikte gider. Kahve içmek için bir kafeye gitmek istediğini söyleyince şoför kendisini el-Herem ez-Zehbî⁸⁹ isimli kafeye götürür. Şoförün kendisine getirdiği bilgisayardan gizli e-posta adresine girer ve biraz gezinir. Ardından ertesi gün yoğun bir temposu olduğundan otele döner.

Nâim, dün görüşemediği hocasıyla gitmeden önce tekrar görüşmek ister ve evine gider. Hocasının yarı çıplak bir vaziyette kendini astığını görür, ancak neler olduğunu anlayamaz. Fas'tan Mısır'a geçen Nâim, yolda giderken el-Herem ez-Zehbî isimli kafenin diğer şubesini görür ve içeri kahve içmeye girer. Kahvesini içerken gizli e-posta adresine girdiğinde hocası Abdulkadir Benuvezzânî'den bir mesaj geldiğini görür. Mesajı tam anlayamasa da mesajda bahsettiği Mısırlı Talat Ahmet'e ulaşır ve onun yardımıyla mesajı çözmeye çalışır. Hocasının bahsettiği ölen arkadaşının kim olduğunu öğrenip eşini ziyarete giderler ve eşinden cesedin şeklinin aynı olduğunu

⁸⁹ Altın piramit.

öğrenirler. Talat Ahmet, Nâim'in Fas'a geldiği sırada Kanada'dadır ve orada Yahudi arkadaşı Moshe Gold ile görüşerek ondan İsrail Dışişleri Bakanı Mofaz Hâim'in dedesi Sevi Hâim'in Mehmed Câvid Paşa isimli bir mebus olduğunu öğrenir. Mısır'a döndükten sonra Moshe Gold'un öldüğünü öğrenmiştir. Bunun üzerine üç kişinin de öldükleri günün ve saatlerin aynı olduğunu anladıklarında bunun bir intihar değil cinayet olduğunu anlarlar.

Talat Ahmet, hocasının ve arkadaşının ölüm şeklinin masonlara ait olduğunu Nâim'e anlatır ve Nâim zor da olsa piramit şekillerini hatırlayarak hocasının gizli bir örgüte üye olduğuna ikna olur. Bunun üzerine hocasının evinde gördüğü piramit şekliyle aynı şekle sahip olan el-Herem ez-Zehebî isimli kafenin sahiplerini araştırır ve hocası Abdulkadir'in ortaklarından biri olduğunu öğrenir. Bir akşam gördüğü rüyada mesajda yer alan sayıların ne olduğunu çözen Nâim, rüyasını takip etmek için Arabistan'a döner ve orada hocasının kendisine ulaştırmak istediği dedesi hakkındaki belgelere ulaşır ve hocasının mason olmadığını anlar.

Çift zamanlı olan bu romanda, Hicaz Mebusu Halîl Vezzân, İstanbul'a gelerek 1908 yılındaki olaylar başlar. Misafir sarayında gece vakti ses duyarak sesleri takip eder ve kütüphanede gizli bir kapı olduğunu keşfeder. Ertesi gün Abdülhamit'le yemek yemek için Dolmabahçe Sarayı'na gider ve orada hocası Ebu Bekr Hüseyinî ile karşılaşır. Hocası kendisine Yahudilerin Filistin topraklarını almak istediklerini ve İttihat Terakki'ye sızdıklarını söyler ve daha rahat bir şekilde konuşabilmek için evine davet eder. Misafir sarayına dönen Halîl gece uyumaz ve gizli kapının ardında neler olduğunu öğrenir.

Ertesi gün hocası Hüseyinî'ye giden Halîl, hocasının devam ettirdiği 'Urvetü'l-Vuskâ örgütüne katılır ve önceden Yuri Bey olarak tanıdığı kişinin Yahudi asıllı Abdullah Mümin isimli bir Müslüman olduğunu, Yahudi rolü yaparak Sebeilerin kurduğu örgütün amaçlarını öğrenmeye çalıştığını öğrenir. Bunun üzerine onlara gizli kapıdan ve ardında olanlardan bahseder.

Kitap 1909 yılına giderek Abdülhamit'in tahttan indirilmesinin ardından 'Urvetü'l-Vuskâ liderlerinin toplantısını anlatır. Hüseyinî, Halîl ve Abdullah Mümin

konusurlarken Abdullah Mümin kendisinin örgüt tarafından Reşat Benuvezzânî ismiyle Fas’a gönderileceğini söyler.

Kitabın sonunda Nâim, Malezya’ya gitmek üzere uçağa biner ve rehberindekilere “Dünya değişiyor, artık eskisi gibi değil, ama insanların çoğu bunu bilmiyor” diye mesaj atar.

2.3 Romanların Muhteva Açısından İncelenmesi

2.3.1 Başlık

Başlık seçimi, romancının en dikkat etmesi gereken hususlardan biridir. Öyle ki biz okuyucular başlığını beğenmediğimiz, dikkatimizi çekmeyen bir kitabın konusuna bakmayız. Bir romanı daha ilk saniyede gösterecek olan unsur başlıktır. Başlığın pek çok işlevi vardır. Okuyucu romanı okumadan da başlığına bakıp roman hakkında bir fikir yürütebilir, romanı okurken romanın olay örgüsü, konusu ve başlığı arasında ilişkiler kurabilir ve romanı bitirdikten sonra romanı, roman içerisinde yaşanan olayları ve romanın konusu o başlık altında okuyucunun hafızasında yer edinir.⁹⁰ Başlık seçimi, romanın olay örgüsü ve temasına göre yapılır. Örneğin bir şiirin teması vatan sevgisi ise başlığının vatan, vatanım gibi kelimeler olması çok olağan bir durumdur. Elbette romanda birden fazla tema olacağından başlık seçimi ana temaya göre belirlenir. Temalarını ve olay örgülerini iyice incelediğimiz ve çalışmamıza konu edindiğimiz bu iki romanın başlık seçimi aşağıda incelenecektir.

Da Vinci Şifresi romanında yazar Brown, Sion Tarikatı’nı, tarihten günümüze Sion Tarikatı üyesi ünlü şahsiyetleri ve tarikat üyelerinin amacını romanında işler. Romanında Sion Tarikatı büyük üstatları olduğuna inanılan Leonardo Da Vinci, Isaac Newton, Sandro Botticelli ve Robert Boyle’den bahseder. Hatta öyle ki olaylar, Leonardo Da Vinci’nin tablosuyla başlar, Isaac Newton’un mezarında şifrelerin çözülmesiyle gerçeğe ulaşılarak son bulur. Brown’un romanında neden başlık olarak

⁹⁰ Ahmet Fatih Al Hüseyini, “Sadık Yalsızuçanlar’ın “Gezgin” ve Muhammed Hasan Alvan’ın “Mevtun Sağırın” Adlı Romanlarının Karşılaştırılması”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2022, s. 51.

Da Vinci'yi seçtiğine bakmamız gerekirse, Sion Tarikatı üyesi oluşuna ve tablolarında verdiği ince ayrıntılara bakmamız gerektiği açıktır.

Sion Tarikatı büyük üstadı olduğuna inanılan Leonardo Da Vinci, usta bir ressam olmakla birlikte tarikatın öğretilerine de sıkı sıkıya bağlıdır. Öyle ki çoğu tablosunda gizli anlamlar ve semboller bulunması, bunları resmine dikkat çekmeyecek şekilde yerleştirmesi insanı hayrete düşüren bir şeydir. Brown romanında Da Vinci'nin tablolarından Mona Lisa, Son Akşam Yemeği ve Vitruvius Adamı'nı ele alır. Son Akşam Yemeği tablosunda İsa ve havarileri resmedilir, ancak kimileri İsa'nın yanındaki kişinin Magdalalı Meryem yani eşi olduğu iddialarını ortaya atar. Vitruvius Adamı tablosunda da bir çember ortasında kollarını ve bacaklarını iki yana açmış bir adam bulunur. Sion Tarikatı üyelerinin günümüzde öldüklerinde kendilerine verdikleri şekillerden biridir. Tablolarında sürekli olarak gizli semboller kullanan ve tarikatın öğretilerine sıkı sıkıya bağlı olan Leonardo Da Vinci'nin kitaba isminin verilmesi Dan Brown'un inançlarına bakıldığında en doğru seçimlerden biri olduğunu bizlere gösterir.

Kitapta büyük üstat Saunire'nin ölmeden önce Leonardo Da Vinci tablolarının arkasına yerleştirdikleri mesajlar sayesinde gerçeğe ulaşılır. Hatta kripteks⁹¹ adı verilen bir kutuda gizli bilgiler saklanır, kitapta Leonardo Da Vinci'nin bu yöntemi bulduğuna değinilir. Kitapta kripteksin şifrelerini çözerek gerçeğe ulaşılır. Kriptekslerin Leonardo Da Vinci'nin fikri olması ve o şifreler sayesinde gerçeğe ulaşılması kitaba adının verilmesine yeterli olur elbette. Aynı zamanda Saunire'nin ölmeden önce vücuduna Vitruvius Adamı tablosundaki şekli vermesiyle tarikat üyesi olduğu anlaşılır. Leonardo Da Vinci'nin Sion Tarikatı'nın önde gelenlerinden biri olması, tablolarına gizli semboller yerleştirmesi ve tarikata olan bağlılığı yine diğer bir sebep olarak gösterilebilir.

Hukûmetu'z-Zill yani Gölge Hükümet romanının başlık seçimine bakacak olursak, romanda hem geçmiş, hem günümüz anlatılır. Geçmiş 1908 yılı Abdülhamit Dönemi olarak karşımıza çıkar. Kitapta, Abdülhamit Dönemi'ndeki mason yapılanma

⁹¹ Kitapta, Leonardo Da Vinci tarafından icat edilen gizli bilgileri saklamak için kullanılan bir kutu olarak geçiyor. Bkz.: Dan Brown, **Da Vinci Şifresi**, Çev. Petek Demir, 86. bs., İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, 2022, s. 223-224.

ve günümüzde de masonların dünyayı nasıl yönettikleri anlatılır. Yazar Kabbânî'nin kitabının başlığını niçin Gölge Hükümet olarak seçtiğini anlamamız için öncelikle gölge hükümet terimine ve kitapta işlenen zamanlara bakmamız gerekir.

Gölge hükümet terimi ilk kez İngiltere'de ortaya çıkar. Gölge hükümet ya da gölge kabine olarak bilinir. Gölge hükümet, iktidardaki bakanlara alternatif oluşturacak şekilde ana muhalefet partisinin iktidara gelmesi halinde ne yapacaklarını belirleyen ve mevcut iktidarı denetleyen bir topluluktur.⁹²Gölge hükümetin görevleri, hükümeti kontrol etmek, hükümeti yönlendirmek, geniş kesimlerle ilişkileri güçlendirmek, parti programındaki eksiklikleri gidermek ve iktidarı üstlenmeye hazır olmaktır.⁹³

Hukûmetu'z-Zill, çift zamanı barındırdığından önce 1908 yılına sonra günümüze bakmamız gerekir. Bilindiği üzere 1908 yılı II. Abdülhamit dönemini kapsar. II. Abdülhamit, meclisi kapatmasının ardından idareyi saraya taşıyarak kendi etkinliğini artırır, ancak 1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinin ardından Abdülhamit'in idaresi zayıflar artık iktidar İttihat ve Terakki'ye geçer.⁹⁴ Hal böyleyken İttihat ve Terakki'nin ülke adına kararlar alması, padişahın gücünü neredeyse yok etmesi hükümet içinde hükümet terimini akla getirir. İttihat ve Terakki içinde çok fazla Dönme Yahudi bulunması, Osmanlı'nın mevcut şartlarını iyileştirme amacı gütmemeleri, İttihat ve Terakki'nin hükümeti yönlendirdiğini, ancak denetlemediğini bizlere açıkça gösterir. Yine aynı şekilde günümüzde masonların çok etkin oldukları görülebilir. Bizlerin aklına dahi gelmeyecek planlar yaptıkları ve bunu bizlere sanki bir tesadüfmüş gibi gösterdikleri bilinen bir gerçektir. Günümüz masonları bir ülkeyi değil, tüm dünyayı arka planda yöneten bir topluluktur. Hem

⁹² (Çevrimiçi)

https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%B6lge_kabine#:~:text=Bu%20terim%2C%20%C4%B0ngiltere%20Krali%C3%A7esi%20veya,alternatif%20politikalar%20sunma%20g%C3%B6revini%20%C3%BCstlenmektedir. 07.03.2024.

⁹³ Rıza Arslan, “Parlamentar Yönetim Sisteminde Gölge Kabine’li Muhalefet”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. XI, Sayı: 2, 2009, s. 9.

⁹⁴ Vahdettin Engin, **Pazarlık:İkinci Abdülhamid İle Siyonist Lider Dr. Theodore Herzl Arasında Geçen “Filistin’de Yahudi Vatanı” Görüşmelerinin Gizli Kalmış Belgeleri**, 24. bs., İstanbul, Yeditepe Yayınevi, 2022, s. 1-2.

Abdülhamit Dönemi'nde hem de günümüzde gölge hükümetin varlığından söz etmemiz mümkündür.

Kitabın başlığını *Hukûmetu'z-Zill* yani Gölge Hükümet olarak seçen Kabbânî, kitabında yer vermiş olduğu iki dönemin de bu başlıkla hakkını vermiştir diyebiliriz. Nitekim kitapta anlatılan olaylara baktığımızda iki dönemde de gizli örgütler ve bu örgütlerin gizli yöneticiler olduklarını görürüz. Gölge hükümet terimi anlatılan tüm olaylarla örtüşür ve biz okuyuculara inceleme yaptıktan sonra koyulabilecek en doğru başlık dedirtir. Kabbânî başlık seçimini olay örgüsünden yola çıkarak yapar. Abdülhamit'in İttihat ve Terakki tarafından yapılan gizli hamleler sonucunda tahttan indirilmesi, Doktor Abdulkadir'in masonlar tarafından öldürülerek intihar süsü verilmesi bunu bizlere kanıtlar.

İncelenen romanların başlık seçimine baktığımızda benzer şekilde seçildiğini görürüz. Aynı örgütün ele alındığı bu iki romanda, Brown'un Sion Tarikatı büyük üstadı olan Leonardo Da Vinci'ye başlığında yer verdiğini, Kabbânî'nin ise İngiltere'de ortaya çıkmış olan gölge hükümet terimini tercih ettiğini görürüz. Her iki yazar da olay örgüsünden yola çıkarak kitaplarının başlıklarını belirler. Leonardo Da Vinci'nin tablolarında başlayan sır çözümleri yine Leonardo Da Vinci'nin bulduğu kripteks yöntemiyle son bulur ve bu sayede gerçeğe ulaşılır. *Hukûmetu'z-Zill* romanında da ülkeyi hatta dünyayı yöneten masonların aynı anda üç kişiyi öldürerek buna bir intihar süsü vermesi yine Abdülhamit Dönemi'nde, Abdülhamit'in tahttan indirilmesi, o dönemdeki gizli cemiyetlerin varlığı ve ülkeyi yönetmede etkin olmaları kitabın başlığının olay örgüsünden yola çıkılarak verildiğini biz okuyuculara gösterir.

2.3.2 Tema

Tema, romanda işlenen nesnel bir konunun farklı yazarlar tarafından öznel bir biçimde yorumudur.⁹⁵ Örneğin ölüm, yalnızlık, vatan sevgisi, ihanet hepsi birer temadır. Bir romanda birden fazla tema bulunur. Yazar romanı için seçtiği temaları olay örgüsü içinde biz okuyuculara sunar.

⁹⁵ Nurullah Çetin, **Roman Çözümleme Yöntemi**, 15. bs., Ankara, Akçağ Yayınları, 2017, s. 123.

Da Vinci Şifresi'nin asıl teması inançtır, ancak Brown, konusunu okuyucuya sunarken birçok temadan yararlanır. Daha kitabı açar açmaz önce cinayet, ölüm teması karşımıza çıkar. Umutsuzluk temasına da Aringarosa ve Silas'ın kandırıldıklarını anladıklarında, Langdon'un cinayet soruşturması için müzeye getirildiğini öğrendiğinde, Sophie'nin gizli mesajları çözemediğinde hissettiği duygularda çokça şahit oluruz. Romanda çok fazla karşımıza çıkan bir diğer tema ise şaşkınlıktır. Şaşkınlık temasını örneklendirecek olursak Langdon'un şu düşüncelerine bakabiliriz:

“Neden ben? Koridorda ilerlerken Langdon nedenini merak ediyordu. Sauniere son nefesini verirken yıllardır görüşmediği torunundan neden beni bulmasını istedi? Sauniere neyi bildiğini düşünüyordu?

Langdon beklenmedik bir şaşkınlıkla aniden durdu. Gözlerini iri iri açarak elini cebine götürdü ve bilgisayar çıktısını çıkardı. Sauniere'in mesajının son iki satırına bakıyordu.”⁹⁶

Pişmanlık temasının da çokça işlendiğini gördüğümüz romanda Aringarosa ve Silas'ın bir araya geldikleri, Aringarosa'nın duygularını dile getirdiği aralarında geçen şu diyaloga bakabiliriz:

“Silas ısırapla buruşturduğu yüzünü eğip ona baktı. “Çok üzgünüm peder.” Konuşamayacak kadar acılı görünüyordu.

Aringarosa, “Hayır, Silas,” diye yanıt verdi. “Üzgün olan benim. Bu benim hatam.” Öğretmen bana cinayet işlenmeyeceğini söylemişti ve ben de sana, ona itaat etmeni söyledim. “Çok hırslıydım. Çok korkmuştum. Sen ve ben kandırıldık.” Öğretmen Kutsal Kâse'yi asla bize vermeyecekti.”⁹⁷

Öfke temasına da rastlarız romanda. Fache'nin Langdon'ı aldıktan sonra rahatsız edilmek istememesini söylemesinin ardından telsizinin çaldığı şu dakikaları örnek olarak gösterebiliriz:

⁹⁶ Brown, **a.g.e.**, s. 118.

⁹⁷ **A.e.**, s. 452.

“Yüzbaşı? Telefon kısa mesafeli telsiz gibi cızırdadı.

Fache dışlarının nefretle birbirine kilitlendiğini hissetti. Collet’nin bu katil zanlısının soruşturmasını bölmesine neden olacak kadar önemli bir şey hayal edemiyordu, özellikle de şu kritik noktada.”⁹⁸

Romanda karşımıza çıkan bir diğer tema ise aşk temasıdır. Yoğun bir şekilde bu tema işlenirse dahi önce Langdon’ın aşık olduğu Vittoria Vetre’den bahsederken daha sonra kitabın sonunda Langdon ve Sophie’nin birbirleriyle olan diyalogundan bu temayı da okuyucular açıkça görür.

Hukûmetu’z-Zıll romanının asıl teması tarihtir. Kabbânî tarih temasını romanına işlerken birçok temayı da okuyuculara sunar. Zaten bir romanın tek bir temadan ibaret olmasını beklemek mümkün değildir. Merak teması kitap içerisinde belki de en çok karşımıza çıkan temadır. Merak temasına Moshe ve Talat Ahmet arasında geçen şu diyalogu örnek verebiliriz:

“Ama beni öğle yemeğine davet etmendeki acelenin sırrı ne? Tanıştığımızdan beri senin böyle bir şey yaptığını hatırlamıyorum. Bu Arap geni birden aktif hale mi geldi?”⁹⁹

“Öğle yemeğinin ardından Talat Necati kendisini davet ettiği şeyin ne olduğunu söylemesi için Moshe Gold’a bakarken kahvesini yudumluyordu.”¹⁰⁰

Üç adamın aynı anda öldürülmesini konu edinen bu romanın elbette ki bir teması da ölüm ve cinayettir. Kendilerine intihar süsü verilmesi okuyuculara temanın intihar olduğunu düşündürtse de Nâim ve Talat Ahmet arasında geçen şu diyalogdan işlenen temanın cinayet olduğu anlaşılır:

⁹⁸ A.e., s. 61.

⁹⁹ Münzir el-Kabbânî, *Hukûmetu’z-Zıll*, 2. bs, Beyrut, ed-Dâru’l-‘Arabiyye Li’l-‘Ulûm en-Nâşirûn, 2007, s. 11.

¹⁰⁰ A.e., s. 21.

“ – “O zaman sen Ahmet Abdolvâris’in ziyaretçi olduğunu düşünmüyorsun, Doktor Abdulkadir’in özellikle Arap Araştırma Enstitüsü’nü ve Tarih bölümü başkanını zikrettiğini düşünüyorsun çünkü o bir sebeple onları işaret etmek istedi.

-“Tam olarak bu, nasıl beni e-posta mesajında işaret etti. Doktor Abdulkadir’in amacına yaklaştığını hissettiği görünüyor; çünkü sana senden başkasının anlayamayacağı bir mesaj gönderdi.”

Nâim Talat’ın son sözlerinden sonra durdu ve ne demek istediğini anladı.

-“Doktor Abdulkadir’in intihar ederek ölmediğini mi söylüyorsun?”

-“Evet, ya Doktor Abdulkadir, Doktor Ahmet ve Moshe Gold intihar etmedilerse öldürüldülerse!”¹⁰¹

Kabbânî romanında yer yer öfke temasını da işler. Öfke temasına verilebilecek en güzel örnek Suzi Bedran’ın kovulduktan sonra Nâim’le olan şu konuşmasıdır:

“-“Sen, seni buraya getiren şey ne; soruların yüzünden sebep olduğun sorunlar yetmedi mi? dedi sitemkâr bir ses tonuyla Suzi.”¹⁰²

Nâim’in hocası Abdulkadir’i kaybettikten sonra Mısır’a gitmek için uçağa bindiğinde işlenen şaşkınlık temasına da değinmeden geçemeyiz:

“Nâim’in Uluslararası Beşinci Muhammed Havaalanı’ndan Uluslararası Kahire Havaalanı’na yolculuğu o Rabat’ta neler olduğunu düşünürken saatler sürdü. Yıllardır görmediği hocasının ölümüne şahit olduğuna inanamıyor. Bu nasıl bir ölüm? Doktor Abdulkadir’in kendini asması mantıklı mı? Ama niye? Nâim’i en çok şaşırtan ise hocası Abdulkadir’le son görüşmesinde intihar ederek hayattan kurtulmak isteyen birinin ruh hali olduğuna ilişkin bir delil olmamasıydı, aksine, Doktor Abdulkadir o gece bahsettiği yeni kitabı için heyecanlıydı.”¹⁰³

¹⁰¹ A.e., s. 98.

¹⁰² A.e., s. 128.

¹⁰³ A.e., s. 37.

İncelenen romanların temalarına baktığımızda az çok benzerlikler olduğunu görürüz. Konu olarak iki kitap da masonluğu seçmiş olsa da olaylar birbirinden ayrılıp verilmek istenen mesaj iki kitapta da farklılık gösterir. Romanların asıl temalarının inanç, gizli örgüt ve tarihi gerçekler olduğunu söyleyebiliriz, ancak bu temaların yanı sıra işlenen diğer temaların da birbirleriyle benzerlik gösterdiği görülür. Bu temalar; ölüm, cinayet, şaşkınlık, merak, öfke ve umutsuzluktur. Her iki romanın türünün aynı olması, aynı konuyu ele almaları elbette ki hem asıl temaları hem de işlenen diğer temalar arasındaki benzerliği açıklar niteliktedir.

2.3.3 Konu

Romanda anlatılan olaylar ve durumlar romanın konusudur.¹⁰⁴ Konu iki şekilde belirlenir: Birincisi içeriğine bakılarak, tarihi roman, polisiye roman gibi, diğeri ise romanın başlıca unsurlarında mekân, zaman, şahıs kadrosu ve olay örgüsü bağlamında iki üç cümlelik özetir.¹⁰⁵ Biz de çalışmamızda yukarıda verilen bilgiler ışığında incelediğimiz romanların konusunu iki şekilde ele alacağız.

Da Vinci Şifresi romanının konusuna genel olarak bakacak olursak roman, Sion Tarikatını, tarihteki liderlerini ve inanışlarını içerir. İçerisinde cinayet olsa dahi polisiye roman diyememekteyiz. Zira kitabın amacı katili bulmak değil gerçeklere ulaşmaktır. Bu bakımdan bakıldığında kitabın sonunda ana karakter Robert Langdon'un gerçeklere ulaşması, ancak olay örgüsü boyunca biz okuyucuları merak içerisinde bırakması sebebiyle romanın türünün gizem romanı olduğunu söylememiz mümkündür. Bir tarikatı, öğretilerini sıkı sıkıya biz okuyuculara anlattığından ideolojik bir roman olduğu kanısına da varabiliriz.

Da Vinci Şifresi romanında konunun mahiyetine bakacak olursak eğer, daha önce belirttiğimiz gibi dört unsurdan yararlanmalıyız. Romanın konusu, bir akşam, Fransa'nın başkenti Paris'te bulunan Louvre Müzesi Müdürü Sauniere diye bilinen Sion Tarikatı büyük üstadının, kendisini öğretmen diye tanıtarak Opus Dei liderlerini kandırarak Kutsal Kâse'yi bulmak için yaptığı planına dahil etmesiyle, öldürülmesi

¹⁰⁴ Gıyasettin Aytas, "Edebî Türlerden Yararlanma", *Milli Eğitim Dergisi*, C. XXXIV, Sayı: 169, 2006.

¹⁰⁵ A.e., s. 122-123.

üzerine Robert Langdon'un cinayet soruşturmasına dahil edilerek Kutsal Kâse gizemini çözmesi arasındaki uzun yolculuktur.

Hukûmetu'z-Zıll romanının konusuna genel olarak baktığımızda 1908 yılını içerdiğinden elbette akla ilk gelen tarihi roman olduğudur. Üç kişinin kendilerine intihar süsü verilerek öldürülmesine rağmen polisiye roman kategorisine girmemesinin sebebi, amacın katili bulmak olmaması, bir polis dahi olmaması ve katili bulmak için bir çabanın bulunmamasıdır. Nâim Vezzân'ın hocasının kendisine bıraktığı bilgilere kitabın sonunda ulaşması, hatta kitabın sonunda bile biz okuyucularda soru işaretleri kalması, kitabın sonunun açık bir son olması gizem romanı olduğunu biz okuyuculara gösterir.

Hukûmetu'z-Zıll romanında konunun mahiyetine bakacak olursak, Nâim'in iş sebebiyle Fas'a gelerek hocasını ziyaret etmesinin ardından dedesi Halîl'in Osmanlı Mebusu olduğunu öğrenmesi ve hocasının öldürülmesi üzerine hocasının kendisine bıraktığı mesajı çözmeye çalışırken yaşadıkları, 1908 yılında Halîl'in İstanbul'a geldiğinde şahit oldukları ve yaşadıkları, Nâim'in hocasının kendisine bıraktığı mesaj sayesinde dedesinden kalan belgelere ulaşması sırasındaki yolculuktur.

Da Vinci Şifresi ve *Hukûmetu'z-Zıll* romanlarının genel konularına baktığımızda ikisinin de aynı konuyu işlediğini görürüz. İki roman da mason yapılanmayı anlattığından konularının aynı olması beklenen bir şeydir. *Hukûmetu'z-Zıll* romanını *Da Vinci Şifresi*'nden konu bakımından ayıran şey, *Hukûmetu'z-Zıll*'de 1908 yılına dönülerek tarihe uzun uzadıya yer verilmesidir. *Hukûmetu'z-Zıll*, tarihi roman özelliği içermekte, ancak *Da Vinci Şifresi* için bunu diyememekteyiz.

İki romanın da konularının mahiyetine bakacak olursak, iki romanda da cinayet işlenmesi, öldürülen kişilerin şifreli mesajlar bırakması, bu şifrelerin tek tek çözülerek kendilerine ulaştırılmak istenen bilgilere ulaşılması iki kitabın olay örgüsünün en bariz benzerlikleri arasındadır. Elbette ki olay örgüleri bu kadar birbirine benzeyen ve aynı tarikatı ele alan iki romanın konuları da bariz bir şekilde benzerlik gösterir.

2.3.4 Ana Fikir

Metnin özü, verilmek istenen mesaj ya da ana düşünce olarak ifade edilen ana fikir, metnin oluşturulma amacıdır.¹⁰⁶ Ana fikir bulma yollarından biri metnin tamamına bakmanın yanı sıra yazarın seçtiği romanında işlediği konuya ve olayların işlenişine bakmaktır. Bir okur, romanı okurken olayın anlatıcı tarafından ele alınış biçiminden yazarın ideolojisini, hayata karşı tutumunu ve hatta dünya görüşünü anlayabilir. Kaleme alınan her eser mutlaka bir mesaj içerir. Biz de Sion Tarikatı'nı ve mason yapılanmayı ele alan *Da Vinci Şifresi* ve *Hukûmetu'z-Zill* romanlarının ana fikrini bu şekilde belirleyeceğiz.

Da Vinci Şifresi'nde Brown, Sion Tarikatı'nı, büyük üstatlarını ve Kutsal Kâse'yi ele alır ve olay örgüsünü Sion Tarikatı büyük üstadı olan Sauniere'in öldürülüp torununa tarikatın sırrını ulaştırma çabasıyla başlatır ve torunu Sophie'nin bu sırlara ulaşmasıyla olay örgüsünü sonlandırır. Kitapta Hristiyanlık tarihinin kilise tarafından değiştirildiği ve Hz. İsa'nın Magdalalı Meryem'le evlenerek soyunun devam ettiği anlatılır. Kitabın sonunda Kutsal Kâse gizemi Langdon tarafından çözülerek Kutsal Kâse efsanesinin bir arayış olduğu sonucuna varılır. Brown, kitabı yayımlandıktan kısa süre sonra kiliseler ve birçok tarihçi tarafından eleştirilere maruz kalsa da yalnızca olay örgüsüne bakıldığında ana fikre ulaşmak biraz güçtür, ana fikre ulaşmak için ele aldığı konuya bakmak, kitap içerisinde yer yer değinilen cümleler ve ayetler ana fikri bulmamıza daha yardımcı olur. *Da Vinci Şifresi*'nin ana fikri, insanların büyüklerinden görerek benimsemediği düşüncelere, inanışlara önyargılı olmadan aksini de araştırarak öğrenerek gerçeklere ulaşması gerektiğidir. Ana fikir kitapta yer yer olay örgüsüne yedirilerek okuyucunun karşısına çıkarılır. Teabing'in, Sophie'ye Kutsal Kâse gizemi hakkındaki teorilerini anlatırken gösterdiği şu söze bakmamız uygun olur: “Kara cehalet bizi yanlış yola götürür. Ey! Biçare ölümlüler, gözlerinizi açın!”¹⁰⁷

¹⁰⁶ Dilek Kırnık, “Örgütlenme Stratejilerinin Ana Fikir ve Yardımcı Fikir Bulmaya Etkisi”, **İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi**, Malatya, 2017, s. 62.

¹⁰⁷ Brown, a.g.e., s.259.

Yine Fache'nin Sauniere'nin cesedinin şekliyle ilgili yaptığı yorum üzerine Langdon'un ona genel kanının aksine aslının ne olduğunu açıkladığı şu diyalogu da örnek olarak verebiliriz:

“Langdon, “Semboller farklı mekânlarda farklı anlamlar taşırlar,” dedi. “Esasen, beş köşeli yıldız, bir pagan sembolüdür.”

Fache başını salladı. “Şeytana tapma.”

Langdon “Hayır” diyerek düzeltti. Seçtiği kelimeleri daha açık kullanması gerektiğini fark etmişti.”¹⁰⁸

Hukûmetu'z-Zıll romanında Kabbânî, Abdülhamit'in tahttan indirilmesinde aktif rol oynayan ve hala günümüzde tüm dünyayı yöneten, olayların şeklini belirleyen mason yapılanmayı ele alır. Olay örgüsü Osmanlı Mebusu Halîl'in torunu Nâim'in iş için Fas'a gelerek dedesinin mebus olduğunu üniversite hocası Abdulkadir'den öğrenerek iki gün sonra hocasının öldürülmesiyle başlar ve hocasının kendisine bıraktığı mesajın şifrelerini çözerek hocasının kendisine aktarmak istediği bilgilere ulaşmasıyla sona erer. Kitapta yazar, çift zaman kullandığından 1908 yılında Halîl ve arkadaşlarının masonlarla olan mücadelesi de biz okuyuculara verilir. Kitabın özellikle son bölümü ve öncesinde lordun anlatıldığı bölümler ana fikre ulaşmamıza yardımcı olsa da olay örgüsüne bakıldığında ana fikir hakkında büyük ölçüde bilgi sahibi oluruz. *Hukûmetu'z-Zıll* romanının ana fikri, gerçekleşen bir olayın görüldüğü gibi olmadığı, mutlaka geçmişle arasında bir bağ olduğudur. Yani, bir insan geçmişi ve kendi ailesinin geçmişini iyice araştırıp neyin nasıl meydana geldiğini doğru bir şekilde analiz ederse gelecekte karşılaşacağı olaylar karşısında nasıl davranması gerektiğini bildiğinden geçmişin izlerini yok eder. Okuyucuda Abdulkadir'in mason olup olmadığı sorusu roman içerisinde merak uyandırırken kitabın sonunda 1909 yılına dönüldüğü son bölümde merakımızın giderildiği şu satırlar, aynı zamanda ana fikir için örnek oluşturur:

¹⁰⁸ A.e., s. 46.

“Halil’in geçen yaz keşfettiği şey sayesinde, Sebei’lerin¹⁰⁹ mason hareketine sızdıklarını öğrendik ve onların içine sızdım, Allah’ın izniyle, ben ya da benim yolumdan gelen biri Sebei’lerin liderinin kim olduğunu öğrenmek için piramidin tepesine ulaşacak.

Dönme Yahudiler Yüksek Konseyi gelecek hamleni belirledi mi, diye sordu Halil.

Evet, beni Raşit Benuvezzânî ismiyle Fas’a göndermek istiyorlar.”¹¹⁰

Yine örnek verecek olursak Iort ve Fuat Şevket arasında geçen diyalogda, lordun masonların yüzyıllardır dünyaya hükmettiğini ve insanların tesadüf olduğunu düşünerek olayları araştırmamalarının sonlarını getirdiğini dile getirdiği sözlerine bakabiliriz:

“Tesadüf! Sen tesadüf diyorsun! Bazılarının problemi çoğu şeyin tesadüften ibaret olduğuna inanmaları. Yüzyıllardır bugün ulaştığımız şeye ulaşmak için çabaladığımızı biliyor musun, atalarımız bunun hayalini kuruyordu, tesadüfü biz yaratırız ve onları yönetiriz, onların bizi yönetmesine izin vermeyiz. Planlarla yıllardır olayları inşa eden biziz ve insanlara bu olaylar sanki bir tesadüfmüş gibi gösteriyoruz: bu yüzden onların sonu bu sebeple olacak...”¹¹¹

İncelenen iki romana da bakıldığında ortak konu üzerine inşa edildiğini, ancak iki yazarın da ele alış biçiminin birbirinden farklı olduğunu görürüz. Ana fikirleri de bu doğrultuda farklılık gösterir. Brown gerçeğe ulaşmak için araştırma yapılması gerektiği fikrini okuyucuya sunarken Kabbânî yaşanmış olaylardan ders çıkararak tekrarlanmasının engellenebileceğini öne sürer.

Ana fikirleri farklı olsa dahi yazarların ana fikirlerini belirleme yöntemlerinin benzerlik gösterdiği ortadır. Brown ve Kabbânî romanlarının ana fikirlerini belirlerken hem tarihi gerçeklerden hem de kendi yaşantılarından yola çıkarlar. Birçok noktada benzerlik gösteren bu iki romanda ana fikirlerinin farklı olmasının nedeni yazarların

¹⁰⁹ Sebeiyye, Abdullah B. Sebe’nin kurduğu, Hz. Muhammed’in Hz. Ali’yi vasi belirleyip geri döneceğini ileri süren bir topluluktur. Detaylı bilgi için bkz.: Ethem Ruhi Fırlalı, “Abdullah B. Sebe”, **DİA**, C. I, İstanbul, 1998, s. 133-134.

¹¹⁰ Kabbânî, **a.g.e.**, s. 173.

¹¹¹ **A.e.**, s. 134.

geçmişleri olduğu kanısına varırız. Nitekim Amerikalı yazar Brown masonluğu çok iyi bilir ve kitabında da bunu bizlere ustaca sunar. Arap yazar Kabbânî'nin ise kendi tarihini ve şu anki Arap toplumunu hatta dünyayı gözlemleyerek bu ana fikri biz okuyuculara sunduğu görülür.

Brown'un kendi geçmişinden yararlanarak romanının konusunu ve hatta ana fikrini belirlediğini kendisinin büyüdüğü yer hakkında yaptığı şu yorumda görürüz:

“Kurucular Kurulu'nun Masonik locaları olan Ivy League üniversitelerinin kaçak kulüpleriyle ve eski hükümetin gizli geçitleriyle doluydu.”¹¹²

Kabbânî de romanının ana fikrini belirlerken hem Arap toplumundan hem de tarihinden yola çıkar. Katıldığı bir programda “*Hukûmetu 'z-Zıll*”ı yazarken kendimi yazıyormuşum gibi hissettim hatta herhangi bir Arap gencini yazıyormuşum gibi hissettim”¹¹³ yorumuyla bunu açıkça ortaya koyar.

¹¹² Bayram, **a.g.e.**, s. 23.

¹¹³ (Çevrimiçi) <https://maraya.sba.net.ae/episode/100320?continue=858> 01.02.2024.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DA VİNCİ ŞİFRESİ VE HUKÛMETU'Z-ZİLL ADLI ROMANLARIN YAPI BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

3.1 Anlatıcı

Anlatı türünün ürünü olan roman onu anlatacak bir anlatıcıya ihtiyaç duyar. Anlatıcı, romanı, efsaneyi, hikayeyi okuyucuya anlatan varlıktır.¹¹⁴ Anlatıcı, anlatı türünün en önemli unsurlarından biridir. Tabii ki tek bir anlatıcı çeşidi yoktur, anlatıcı okuyucunun karşısına genellikle üç şekilde çıkar. Üçüncü tekil kişi olan gözlemci anlatıcı, birinci tekil kişi olan kahraman anlatıcı- ben anlatıcı ve roman kişilerinin kendilerini ayrı ayrı anlatması veya birden çok anlatıcı tipinin yer aldığı çoğul anlatıcıdır.¹¹⁵

Da Vinci Şifresi'nde yazar, anlatıcıyı üçüncü kişi olarak karşımıza çıkarır. O dilini kullanan anlatıcı tüm olayları okuyucuya kendi aktardığı için üçüncü tekil şahıs yani gözlemci anlatıcı konumundadır. Yazar anlatıcıyı karakterlerin hem şimdiki zamanda hem de geçmiş zamanda yaşadıklarını bilen biri olarak karşımıza çıkarır. Her türlü bilgiye hakim olan anlatıcı, romanda karakterlerin düşüncelerini, yaşadıkları olayları ve geçmişlerini okurla çoğu kez paylaşır. Anlatıcının romandaki konumunu romandan yapılan alıntılarla şu şekilde gösterebiliriz:

“Langdon resimden gözlerini ayırmıyordu. Duyduğu dehşete şimdi bir de korku eklenmişti. Dehşet verici ve son derece garip fotoğraf, huzurunu bozan bir deja vu hissi veriyordu. Bir yıl kadar önce Langdon'ın eline bir cesedin fotoğrafı geçmiş ve kendisinden benzeri bir yardım istenmişti. Yirmi dört saat sonra, Vatikan şehrinde neredeyse hayatını kaybediyordu. Bu fotoğraf tamamıyla farklıydı ama yine de senaryodaki bir şey rahatsızlık verecek derecede tanıdık geliyordu.”¹¹⁶

¹¹⁴ İsmail Çetişli, **Metin Tahlillerine Giriş 2:Hikâye-Roman-Tiyatro**, 4. bs., Ankara, Akçağ Yayınları, 2014, s. 102.

¹¹⁵ Emine Beyza Elmacı, “Necip Mahfûz'un Miramar İle Orhan Pamuk'un Benim Adım Kırmızı Romanlarında Anlatıcı ve Bakış Açısı”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2021, s. 16-17.

¹¹⁶ Brown, **a.g.e.**, s. 19.

Hukûmetu’z-Zill romanında da yazar tüm olayları okuyucuya anlatıcı üzerinden o dilinde aktardığından anlatıcının üçüncü tekil şahıs olan gözlemci anlatıcı olduğunu söylemek mümkündür. Anlatıcı karakterlerin geçmişlerini ve günümüzü bilen bir konumda karşımıza çıkar. Roman içerisindeki tüm olaylara hakim olan anlatıcı bildiklerini okurla yer yer paylaşır. Anlatıcının konumunu romandan seçtiğimiz şu paragrafla örneklendirebiliriz:

“Uzun düşünceler sonunda Nâim en doğru olanın Doktor Abdulkadir’in selamını iletmesini istediği Talat Ahmet Necati’yi bulmak olduğuna karar verdi. Belki o mesajın anlamına ışık tutar. Ama bu adamı bulmanın yolu ne? Nerede oturuyor? Rabat’ta mı yaşıyor? Ya da Fas dışında bir yerde mi oturuyor? Belki de Fas’ta yaşamıyordur, çünkü ismi Mısır isimlerini andırıyor. Mesajın ben Fas’tayken gönderilmiş olmasına rağmen bu adamın Mısır’da olması mantıklı mı? Nâim soru yağmurunu bitirecek ilk adımına karar verene kadar sorular birbiri ardına gelmeye devam etti. Telefonunu aldı ve ofis müdürü Mustafa Nedim’i aradı.”¹¹⁷

Her iki romanın da anlatıcısına baktığımızda *Da Vinci Şifresi*’nin ve *Hukûmetu’z-Zill*’in aynı anlatıcıya sahip olduğunu görürüz. İki romanın da anlatıcısı gözlemci anlatıcı yani üçüncü tekil şahıstır. İki anlatıcı da karakterlerin hem geçmişlerini, hem de şimdiki zamanını bilir. Yer yer geçmiş yaşamlarını okuyucuyla paylaşır. Aynı zamanda iki romanın da anlatıcısı, karakterlerin düşüncelerini ve içinden geçirdiklerini en ince ayrıntısına kadar bilir ve okuyucuyu da bilgilendirir.

3.2 Bakış Açısı

Bakış açısı kavramı, perspektif ve odaklanma terimleriyle de karşımıza çıkar.¹¹⁸ Bakış açısı, anlatı türünde, gerçekleşen olayların ve bu olayların meydana geldiği mekân, zaman, kişiler gibi unsurların kim tarafından bilinip görüldüğü ve kimden kime anlatıldığı sorularının cevabıdır.¹¹⁹ Anlatıcıyla sıkı sıkıya bağlı olan bakış açısı da anlatıcıda olduğu gibi türlere ayrılır. Her şeyi bilen üçüncü tekil

¹¹⁷ Kabbânî, **a.g.e.**, s. 49

¹¹⁸ Bahar Dervişcemaloğlu, **Anlatıbilime Giriş**, 2. bs., İstanbul, Dergâh Yayınları, 2016, s. 92.

¹¹⁹ Şerif Aktaş, **Anlatma Esasına Bağlı Edebî Metinlerin Tahlili:Teori ve Uygulama**, 1. bs., İstanbul, Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2022, s. 75.

anlatıcının kullanıldığı ilahî bakış açısı(hâkim, tanrısal bakış açısı), ben dilinin kullanıldığı kahraman bakış açısı, yalnızca gördüklerini bilen, gözlem yoluyla elde edilen anlatının sahip olduğu gözlemci bakış açısı (müşahit bakış açısı) ve birden fazla bakış açısının ya da birden çok anlatıcının kullanıldığı çoğulcu bakış açısı olmak üzere dört türü vardır.¹²⁰ Bakış açısı anlatıcıdan ayrı düşünölemeyeceği için eserlerin anlatıcılarına bakılarak bakış açıları belirlenecektir.

Da Vinci Şifresi'nde anlatıcı her şeyi bilen kişi olarak karşımıza çıkar. Olayın başını, sonunu, roman içerisindeki kahramanların geçmişlerini, düşöncelerini, hislerini bilen bir anlatıcı ilahi bakış açısını kullanmaktadır. Bu bilgiler ışığında romanın bakış açısının ilahi bakış açısı olduğunu söylememiz mümkündür.

Yukarıda verilen bilgilere delil olarak Langdon'ın düşöncelerine yer verilen řu satırları örnek olarak gösterebiliriz:

“Neden ben? Koridorda ilerlerken Langdon nedenini merak ediyordu. Sauniere son nefesini verirken yıllardır görüşmediği torunundan neden beni bulmasını istedi? Sauniere neyi bildiğimi düşünüyordu?”¹²¹

Aynı zamanda kişilerin geçmişlerinin de okuyucuya sunulmasına řu satırları örnek olarak verebiliriz:

“Langdon derin bir nefes alarak, havadar yüröyen merdivene hasretle baktı. Hiçbir sorun yok, diyerek kendine yalan söyledikten sonra, asansöre doğru zoraki adımlarla yürödü. Langdon çocukluğunda terk edilmiş bir kuyuya düşmüş ve kurtarıłana kadar, o daracık alandaki suyun içinde ölümlle mücadele etmişti. O günden beri kapalı yerlerde kalma fobisi vardı, asansörler, metrolar, kapalı tenis salonları.”¹²²

¹²⁰ Çetişli, **a.g.e.**, s. 106-110.

¹²¹ Brown, **a.g.e.**, s. 118.

¹²² **A.e.**, s. 33

Hukûmetu’z-Zill romanında anlatıcı karakterlerin geçmişlerini, aklından geçenleri, hislerini hatta rüyalarını bile bilen bir konumda karşımıza çıkar. Romanda anlatıcının konumunun her şeye hakim olan biri olması bakış açısının ilahi bakış açısı olduğunu okuyuculara gösterir.

İlahi bakış açısının nasıl kullanıldığına örnek vermemiz gerekirse, Nâim’in gördüğü rüyanın anlatıldığı şu satırları kullanabiliriz:

“Nâim bu ayeti tekrarlayan sesin sahibine yaklaştı. Bahçedeki hurma ağaçlarının birinin altında oturuyordu. Adam Nâim’e baktı ve gülümsedi. Dedesi Halil’in fotoğrafına benziyordu. Aksine, dedesi Halil’di.

Nâim uykusundan uyandı, telefonundaki müezzin sesi sabah namazını haber veriyordu.”¹²³

Karakterlerin geçmişlerinin anlatılmasına örnek vermemiz gerekirse şu satırlar bize yardımcı olur:

“Selva 7 sene önce Talat’la ilk karşılaşmasını hatırladı. Bir sunucu olarak ekranda eşarp takması ve kanal müdürünün onu engellemesi. Talat bu olayı duydu ve sunuculardan birinin başörtü takması hakkına engel olması sebebiyle kanal için büyük bir utanç oluşturan, kamuoyunu sarsan bir röportaj yaptı ve kanal kararını geri çekti, ama Talat kanalla görüştüğü talk showu sunma şansını kaybetti.”¹²⁴

İki romana da baktığımızda anlatıcıların konumlarının aynı olması sebebiyle bakış açılarının da aynı olduğunu görürüz. Romanlarda karakterlerin geçmiş yaşantılarına, düşüncelerine, hislerine sıkça yer verilir. Bu sebeple karşılaştırma yapılan bu iki roman da ilahi bakış açısını kullanır.

¹²³ Kabbânî, **a.g.e.**, s. 136.

¹²⁴ **A.e.**, s. 78.

3.3 Şahıs Kadrosu

Şahıs kadrosu anlatı metninin yapısını oluşturan öğelerden biri olup bir eserden diğerine değişiklik gösterir.¹²⁵ Şahıs kadrosu anlatı türündeki eserlerde anlatılan insan veya insan hüviyetine büründürülmüş varlıklardır.¹²⁶ Bu tanıma göre ele alınan iki romanın da şahıs kadrosuna bakıldığında yalnızca insanlardan oluştuğu görülür.

Karşılaştırılan romanlara baktığımızda *Da Vinci Şifresi* daha hacimli bir romandır, ancak şahıs kadrosu yirmi kişiden oluşur. *Hukûmetu'z-Zill* ise daha az sayfa sayısı barındırmasına rağmen çift zamanlı bir roman olduğundan şahıs kadrosu daha zengindir ve otuz iki kişiden oluşur.

Bu kısımda ele alınan romanlardaki ana karakterler, olay örgüsünde önemli görevler üstlenen karakterler tanıtılacak ve birbirleri arasında benzerlik saptanan karakterler karşılaştırılacaktır. Önce *Da Vinci Şifresi* karakterleri ardından *Hukûmetu'z-Zill* karakterleri tanıtılacaktır.

3.3.1 Da Vinci Şifresi'nin Şahıs Kadrosu

3.3.1.1 Jacques Sauniere

Jacques Sauniere, 76 yaşında olmasına rağmen oldukça fit bir vücuda sahiptir. Louvre Müzesi Müdürü ve Sion Tarikatı baş üstadı olan Jacques Sauniere'in evi gibi gördüğü Louvre Müzesi'nde kendisine ateş edilerek öldürülmesiyle kitap başlar. Cezayir Savaşı gazisi olduğundan kendisine ateş edildiğinde ölümüne 15 dakikalık bir zaman dilimi olduğunu bilir.

İsa'nın soyundan gelen Jacques Sauniere, kendisinin ve daha önemlisi ailesinin yani İsa'nın soyunun tehlikede olduğunu bildiğinden, annesi ve babası öldürülen ikiz torunlarını ayırarak şu an Roslin Şapeli gözetmenliği yapan torununu büyükannesiyle İskoçya'ya gönderir ve prenses diye hitap ettiği torunu Sophie'yi

¹²⁵ Nisreen Oqlah, "Rivâyetu "Zemenu'l-Huyûli'l-Beyza" Dirâse Edebiyye Tahliliyye (İbrahim Nasrallah'ın "Zemenu'l-Huyuli'l-Beyza" Adlı Romanının Tahlili)", **Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Sakarya, 2019, s. 24.

¹²⁶ Çetişli, **a.g.e.**, s. 89

yanında büyütür, ancak üniversitedeyken dedesinin bir ayinine tanık olan Sophie dedesini terk eder ve bir daha görüşmezler. Bu sebeple Sauniere hayatını yalnız geçirir.

Tarikata ve öğretilerine sıkı sıkıya bağlı olan Sauniere, hayatının son dakikalarını, tarikat sırrını torunu Sophie'ye aktarmak için harcar. Yere kendi kanıyla yazdığı şifreli mesajlardan torununa ulaşan ve onun tüm gerçekleri anlamasına yardım edecek ipuçları bırakmasından oldukça zeki bir adam olduğu açıktır. Sion Tarikatı üyesi olduğunu, ölmeden önce hayran olduğu Sion Tarikatı üyesi Leonardo Da Vinci'nin Vitruvius Adamı eskizini gösteren vücuduna verdiği şekille ortaya koyar:

“ Sauniere onun yaşındaki bir erkek için fazlasıyla formda görünüyordu... ve tüm kasları apaçık görülüyordu. Üstündeki giysilerin hepsini çıkarmış, düzgünce yere koymuş ve geniş koridorun tam ortasına, odanın uzun kenarıyla aynı hizaya gelecek şekilde sırtüstü uzanmıştı. Kollarıyla bacaklarını karda melek izi çıkartan çocuklar gibi genişçe açmıştı... belki de, görünmeyen bir kuvvet tarafından çekiştirilen bir adam gibi demek daha uygun olur.

Saunierein sol işaret parmağı da kanlanmıştı. Kendi korkunç ölüm döşeginin huzur bozucu sahnesini yaratmak için yarasına bastırıldığı belli oluyordu; kendi kanını mürekkep, çıplak karnını tuval gibi kullanarak, vücuduna basit bir sembol çizmişti-beş köşeli yıldız oluşturacak şekilde çizilmiş beş düz çizgi.”¹²⁷

“Langdon'ın şaşkın bakışları altında, basit bir çember müze müdürünün cesedi etrafında parıltıydı. Görünüşe göre Sauniere yere uzanmış ve kalemle etrafında uzun yaylar çizerek, kendini çemberin tam ortasına yerleştirmişti.

Bir anda anlamı açıklığa kavuşmuştu.

Langdon soluk soluğa, “Vitruvius Adamı”, dedi. Sauniere, Leonardo Da Vinci'nin en ünlü eskizinin gerçek boyutlu bir kopyasını yapmıştı.”¹²⁸

¹²⁷ Brown, **a.g.e.**, s. 45

¹²⁸ **A.e.**, s.56

3.3.1.2 Sophie Neveu

Sophie Neveu, 32 yaşında, yumuşak yüz hatlarına sahip, kızıl ve gür saçlı, yeşil gözlü ve çok güzel bir kadındır. Tüm ailesini bir trafik kazasında kaybeden Sophie, dedesi Jacques Saunier ile büyür. Dedesi daha küçükken kendisine şifreler hazırlayarak onları çözdürür hatta doğum günlerinde bile hediyelerine onu şifreleri çözdürerek ulaştırır. Dedesiyle oynadığı bu oyunları çok seven Sophie, üniversitede kriptografi okur ve bakanlığın polis güçlerinde kriptograf olarak çalışır.

Üniversitedeyken bahar tatilinde dedesine sürpriz yapmak ister, ancak onun bir ayinine tanık olur. O günden beri dedesiyle tüm bağlarını koparan Sophie, dedesi kendisine ne kadar ulaşmaya çalışsa da asla izin vermez, ona yazdığı hiçbir mektubu okumaz.

Dedesinin yere yazdığı sayıların kriptografi birimine iletilmesiyle, öldürülen kişinin dedesi Saunier olduğunu görür ve olaya dahil olur. Dedesinin kendisine bıraktığı şifreli mesajları dedesinin yere yazdığı mesajda işaret ettiği Robert Langdon'ın yardımıyla teker teker çözerek ondan Sion Tarikatı'nı ve öğretilerini öğrenir, dedesinin yaptığı ayinin inançlarından kaynaklandığını anlayınca dedesiyle on yıldır konuşmadığı için pişmanlık duyar. Kitabın sonunda İsa'nın soyundan geldiğini, büyükannesi ve ikiz kardeşinin hayatta olduğunu öğrenir.

3.3.1.3 Robert Langdon

Kitabın ana karakteri Robert Langdon, çok yakışıklı olmayan, gamzeli yanaklı, kirli sakallı, alçak ve bariton sesli, tüvit ceket giyen, uzun boylu, koyu renk saçlı bir adamdır. Dini Simgebilim Profesörü olan Langdon, Saunier'in yere yazdığı mesajda ismini yazması sebebiyle kitaba dahil olur.

Küçük yaşta bir kuyuya düşen Langdon'ın kapalı yerde kalma fobisi vardır. 40'lı yaşlarda olmasına rağmen hiç evlenmemiş olan Langdon, Sophie ile yalnızca bir gün geçirmelerine rağmen birbirlerine yakınlık duymaya başlarlar ve olayları çözdüklerinde bir randevu ayarlarlar.

Sauniere'in yere yazdığı mesajda adı geçtiğinden Langdon, cinayet baş şüphelisi olur, ancak polis kendisine şifreleri çözmesi için yardım istediğini söyler. Daha önce de böyle bir cinayet yüzünden neredeyse ölümle burun buruna gelir.

Sophie mesajın kendisine yazıldığını bildiğinden Langdon'ın tutuklanmasına izin vermez ve onu kaçıırır. Bunun ardından Langdon, şifreleri çözmesi için Sophie'ye yardım eder ve ona Sion Tarikatı'nı, Kutsal Kâse'yi ve Tapınak Şövalyelerini anlatır. Sophie ailesine kavuştuktan sonra Langdon, Kutsal Kâse gizemini çözer ve kitap bu şekilde sona erer.

3.3.1.4 Manuel Aringarosa

Manuel Aringarosa, esmer, uzun boylu, yassı ve eğri burunlu biridir. Öğretmenin emrini yerine getirmek için, Roma'ya yapacağı seyahatle kitaba dahil olur.

Piskopos Aringarosa Madridli bir misyonerdir. Her zaman siyah cübbesini giyer ve mor kuşağını takar. Parmağında piskoposluk arması işlenmiş mor yüzüğü de her zaman parmağındadır.

Opus Dei genel başkanı olan Aringarosa İspanya'ya Opus Dei tarikatı için bir kilise kurma amacıyla gelir. Kiliseyi kurmaya çalışırken öğrencisi Silas'la tanışır. Aynı zamanda adını bile hatırlayamayacak kadar erken ailesinin yanından ayrılan albinoya “Bundan böyle dostum, eğer başka adın yoksa ben sana Silas diyeceğim.”¹²⁹ diyerek adını verir.

Opus Dei'nin sert öğretilerinden dolayı Vatikan'ın desteğini çekeceğini açıkladığı sırada öğretmen Aringarosa'ya ulaşarak kilit taşına sahip olursa yeniden itibarını kazanacağını ve 20 milyon euronun da sahibi olacağını söylediğinde teklifi kabul eder ve böylece öğretmenin maşası olur. Öğrencisi Silas'ı da bu kutsal sandığı plana dahil eder. Yüzbaşının kendisini arayarak kandırıldıklarını söylemesi üzerine Silas'ı bu işin içine soktuğu ve ölümüne sebep olduğu için derin pişmanlık hisseder.

¹²⁹ A.e., s. 70.

3.3.1.5 Silas

Silas, solgun yüzlü, beyaz saçlı, uzun boylu ve iri cüsseli biridir. Opus Dei üyesi olan Silas öğretmenin tetikçisidir, Sauniere'i öldürmesiyle kitap başlar.

Silas, daha küçük yaşta babasının annesini öldürmesi üzerine babasını öldürerek evden kaçır, sokaklarda yaşadığı sırada albino olduğu için insanlar tarafından her zaman dışlanır, hırsızlık yaparken çete tarafından yakalanır ve birini öldürür bunun sonucunda hapse girer. 10 yıl sonra deprem sayesinde hapisten kaçır ve hocası Aringarosa ile taşınır. Aringarosa ona sahip çıkar ve hayatı boyunca insanca bir muamele görmediği için Aringarosa'nın kendisiyle ilgilenmesi, ona saygı duyması, albino olduğu için ona olan bakışlarının sert olmaması Silas'ı etkiler ve hocasına çok güvenir. Aynı zamanda hocası kendisine bir isim, bir karakter vermiştir.

Kendine öğretmen diyen, hiç görmediği biri tarafından, aldığı emri yerine getirmek için cinayet işlemekten çekinmez. Önce üç senechoux ardından Sauniere'i öldürür, kilit taşı almak için kiliseye gittiğinde oradaki rahibeyi de öldürür. Sonra öğretmen tarafından kandırıldığını anlar ama iş işten geçer. Polisin, işlediği cinayetlerden dolayı kendisini tutuklamaya gelmesinin ardından kaçmaya çalışırken hayata veda eder.

3.3.2 Hukûmetu'z-Zıll'ın Şahıs Kadrosu

3.3.2.1 Abdulkadir Benuvezzânî

Abdulkadir Benuvezzânî, 60'lı yaşlarda, kilolu ve gözlüklü biridir. Üniversitede tarih dersi profesörü olan Abdulkadir'den yüksek not almak zordur, buna rağmen öğrencileri tarafından sevilmektedir. Abdulkadir hiç evlenmemiş, hayatını araştırmalara adanmış, tarih alanında birçok kitap ve ansiklopedi yazmıştır aynı zamanda ata binme ve golf gibi hobilerine vakit ayırmıştır. Sosyalliği çok seven bir karakter olan Abdulkadir'in çok az sayıda arkadaşı vardır.

Kitaba çok sevdiği öğrencisinin Fas'a iş için gelip onu ziyaret etmesiyle dahil olur ve ertesi gün evindeki ofisinde öldürülür. 1908 yılında anlatılan, 'Urvetü'l-Vuskâ

¹³⁰ cemaati liderlerinden Abdullah Mümin'in torunudur. Abdülhamit'in tahttan indirilmesine İttihat ve Terakki'nin sebep olduğunu anlatan kitabı için araştırma yaparken gizli bilgilere ulaşır ve bu onun ölümünü getirir.

Abdulkadir'i öğrencisi Nâim, üstünde judocuların giydiği üstlûge benzer beyaz bir şeyle göğsü ve karnı açık, sol bacağı da dizine kadar açık, kendisini asmış halde bulur. Ölüm şeklinden kitabın başında mason olduğu düşünülse de kitabın sonunda dedesi Abdullah Mümin'in kendisine bıraktığı, mason gibi gözükerek üst mertebelere ulaşp en üst mertebede kim olduğunu öğrenme görevini üstlendiği romanda Halîl, Abdullah Mümin ve Ebu Bekr Hüseyinî arasında geçen şu cümlelerden anlaşılır:

“Halîl'in geçen yaz öğrendiği şey sayesinde, Sebeî'lerin mason hareketine sızdıklarını öğrendik ve onların içine sızdım, Allah'ın izniyle, ben ya da benim yolumdan gelen biri Sebeî'lerin liderinin kim olduğunu öğrenmek için piramidin tepesine ulaşacak.

Dönme Yahudiler Yüksek Konseyi gelecek hamleni belirledi mi, diye sordu Halîl.

Evet, beni Raşit Benuvezzânî ismiyle Fas'a göndermek istiyorlar.”¹³¹

Ölmeden önce Nâim'e, gizli e-posta adresinden şifreli bir e-posta bırakarak, gerçekleri öğrenmesine ve onu gerçeklere götürecek ipuçları vermesinden ne kadar zeki bir adam olduğu açıktır.

3.3.2.2 Nâim Vezzân

Kitabın ana karakteri Nâim Vezzân, başarılı bir gazeteci ve iş adamıdır. Kitapta fiziksel özelliklerine dair bilgi yoktur. Nâim'in iş için Fas'a gelmesiyle kitap başlar. Nâim, hayatında gördüğü en güzel kızla bir ay nişanlı kalır ama şartlar izin vermediği için onunla evlenemez ve kendini iş hayatına verir. İnsanların kolayca güvenini kazanabilen biri olsa da çok fazla yakın arkadaşı yoktur.

¹³⁰ ‘Urvetü'l-Vuskâ, kaynaklarda Cemâleddîn Efgânî ve Muhammed Abduh tarafından Paris'te yayımlanan dergi olarak geçer. Dergide yazılarını yayımlayanların bu isimle bir cemaat oluşturduğu düşünülmektedir. Detaylı bilgi için bkz.: Hilal Görgün, “el-Urvetü'l-Vüska”, **DİA**, C. XLII, İstanbul, 2012, s. 186-188.

¹³¹ Kabbânî, **a.g.e.**, s. 173.

Çok sevdiği tarih hocası Abdulkadir de Fas'ta yaşamaktadır, hocasıyla üniversitede katıldığı konferanslar ve tarih dersine olan tutkusu sayesinde tanışır. Fas'a geldiği akşam hocasına yemeğe gider.

1908 yılında yaşayan, 'Urvet'ül-Vuskâ cemaati liderlerinden ve o dönemde Osmanlı Mebusu olan Halîl Vezzân'ın torunudur, ancak Nâim, dedesinin ne cemaat üyesi ne de Osmanlı Mebusu olduğunu bilir. Hocasının yemek sırasında kendisine dedesinin Osmanlı Mebusu olduğunu söylemesiyle öğrenir.

Ertesi gün hocası öldürülür. Hocasının cesedini Nâim bulur. İş için Mısır'a geçtiği sırada kimsenin bilmediği e-posta adresine şifreli bir e-posta gelir ve gönderen kişi hocası Abdulkadir'dir. Hocasının kendisine bıraktığı e-postadaki şifreli mesajları, hocasının mesajında selam göndermesini istediği Talat Ahmet Necati'nin yardımıyla ve ondan masonluk hakkında edindiği bilgilerle çözerek, dedesi Halîl hakkındaki gerçeklere ulaşır. Nâim'in işi için Malezya'ya gitmek üzere uçağa binmesiyle roman sona erer.

3.3.2.3 Talat Ahmet Necati

Talat Ahmet Necati, 40'lı yaşlarda, orta boylu, zayıf bir adamdır. El-Ahdas gazetesinde çalışan Mısırlı Talat Ahmet, Abdulkadir'in Nâim'e gönderdiği e-posta adresinde ismini zikretmesiyle olaya dahil olur. Talat Ahmet evlenmeden önce eşinin uğradığı haksızlığı haber yapar ve eşiyle o şekilde tanışır. Bu davranışından haksızlığa göz yummayan bir karakteri olduğu anlaşılır. Her zaman gerçeklerin peşinden gider ve ne olursa olsun pes etmez. Karşı karşıya kaldığı tehlikeler onu yıldıramaz. Cesur bir kişiliği olduğunu söyleyebiliriz.

Nâim, kendisine ulaştığında Talat Ahmet, büyük bir olayın içine girdiğini hisseder. Daha önce böyle bir olaya yine dahil olduğunda başına kötü şeyler gelir, ancak bu durum onu durdurmaz ve Nâim'e yardım eder.

Nâim'den Abdulkadir'in ölüm şeklini duyduğunda onun mason olduğunu anlar. Gizli cemaatler hakkında bilgisi olmayan Nâim'e masonluğu ve öğretilerini anlatır. Bu şekilde hocasının Nâim'e ulaştırmak istediği belgelere ulaşmasına yardım eder.

Kitap boyunca her zaman diyalogu olan ve bir şekilde ismi geçen Talat Ahmet, kitabın son bölümünde de yer alır. Kitapta çok önemli bir görevi üstlendiğı buradan anlaşılır.

3.3.2.4 Halil Vezzân

1908 yılının anlatıldığı kısmın ana karakteri olan Halil Vezzân, orta boylu, 40’lı yaşlarda Arap kıyafeti giyen bir adamdır. Halil Vezzân günümüzde geçen Nâim karakterinin dedesi ve o dönemde Hicaz mebusudur. Halil, aslen Medine tüccarlarından biridir ve siyasete girmek istemez, ancak halkın onu çok sevmesi ve ona güvenmeleri görevi kabul etmesine sebep olur. Hicaz’a hastane ve okul inşa edilmesi için Osmanlı Devleti’nin o sırada başkenti olan İstanbul’a gelmesiyle kitaba dahil olur.

Misafir sarayında kaldığı sırada kütüphanede piramit şeklinde bir yapı görür, piramidin ortasındaki gözün baktığı taraftan ses duyunca orada gizli bir geçit olduğunu görür ve insanları takip ederek neler olduğunu anlar.

Dolmabahçe Sarayı’nda hocası Ebu Bekr Hüseyinî ile karşılaşınca kendisine İttihat ve Terakki’nin ve Siyonist Yahudilerin Osmanlı hakkındaki hain planlarını anlatmasıyla Hüseyinî cemaatine girer.

Öldükten sonra evi yakılınca hakkındaki her şeyin yok olduğu düşünülse de, kitabın sonunda Ebu Bekr Hüseyinî’nin torununa bıraktığı Nâim’in şifreleri çözerek ulaşacağı evraklardan önemli olan bilgilerin yok olmadığı anlaşılır:

“ Nâim içinde ne olduğuna bakmak için çantayı açtı, hepsinin dedesi Halil’le ilgili olan eski evrakları gördü; ama en çok dikkatini çeken şey, kapağında şu başlığın yazıldığı el yazısıyla yazılmış bir kitaptı:

‘Urvet’ül-Vuskâ Liderleri’nin Hatıraları’¹³²

¹³² Kabbânî, a.g.e., s. 171.

3.3.2.5 Ebu Bekr Hüseyinî

Ebu Bekr Hüseyinî, 1908 yılında karşımıza çıkan bir karakterdir. 60'lı yaşlarda olan Hüseyinî kitaba Halîl'in Abdülhamit'le yemek yemek için Dolmabahçe Sarayı'na gittiğinde karşılaşmalarıyla dahil olur.

Hüseyinî ve Halîl çok önceden tanışırlar ve Halîl Hüseyinî'nin öğrencisidir. Kudüs mebusu ve çok iyi bir Müslüman olan Hüseyinî, 'Urvetü'l-Vuskâ yani Hüseyinî cemaatinin lideridir. Halîl'i evine davet ederek masonların Abdülhamit'i tahttan indirmeye çalıştıklarını, Yahudilerin Filistin topraklarını ele geçirip kendilerine orada devlet kurmak istediklerini söyler ve Halîl'i kendi cemaatine dahil etmek ister. Halîl durumun ne kadar kötü olduğunu görünce cemaate katılır. 1909 yılında cemaat yok olmakla karşı karşıya kalsa da, Halîl ve Abdullah Mümin'le yok olmaması ve torunlarının bu cemaate sahip çıkması için çabalarlar.

Karakterleri kısaca tanıttıktan sonra Sauniere ve Abdulkadir arasında, Sophie ve Nâim arasında, Langdon ile Talat Ahmet arasında ve Aringarosa ile Hüseyinî arasında benzerlikler saptanır.

Da Vinci Şifresi karakteri Jacques Sauniere ve *Hukûmetu'z-Zıll* karakteri Abdulkadir Benuvezzânî'ye baktığımızda birçok benzerlik dikkatleri çeker. İki karakterin de öldürülmeleri, ölüm şekillerinin gizli cemaatlara ait olması, ölümlerinden önce mesaj bırakarak gerçeği aktarmaları ve bunu yapış şekilleri, iki karakterin de gerçekte kim olduklarını ve hangi soydan geldiklerini saklamak zorunda olmaları, yalnız bir hayat geçirmeleri iki karakter arasında öne çıkan benzerliklerdendir.

Da Vinci Şifresi karakteri Sophie Neveu ve *Hukûmetu'z-Zıll* karakteri Nâim Vezzân arasında da benzerlikler bulunur. İki karakterin de ölen kişiyle yakınlıklarının olması, kendilerine şifreli mesaj bırakılması ve roman sonunda bu şifreleri teker teker takip ederek gerçeğe ulaşmaları, ikisinin soyunun da tarihteki önemli kişilerden gelmesi ve ikisinin dedesinin de gizli cemaat üyesi olmaları iki karakter arasındaki göze çarpan benzerliklerdendir.

Da Vinci Şifresi karakteri Robert Langdon ve *Hukûmetu 'z-Zıll* karakteri Talat Ahmet Necati'ye bakıldığında aralarındaki benzerlikler dikkat çekmektedir. İki karakterin de yazılan şifreli mesajlar sayesinde olaya dahil olması, isimlerinin Sophie ve Nâim'e yardım etmeleri için yazılmış olması, gizli cemaatler hakkında bilgilerinin olması, daha önce böyle cinayetler yüzünden zorluk yaşamış olmaları, ikisinin verdiği bilgiler sayesinde gerçeğe ulaşılması ve iki karakterin de 40'lı yaşlarda olması iki karakterin benzerliğini gözler önüne serer.

Da Vinci Şifresi karakteri Manuel Aringarosa ve *Hukûmetu 'z-Zıll* karakteri Ebu Bekr Hüseyinî arasında aynı zamanda anlatılan iki karakter olmasalar dahi benzerlikler mevcuttur. İki karakterin de öğrencilerini kendi cemaatlerine dahil etmeleri, cemaatlerinin yok olmaması için uğraş vermeleri ve inançlarına sıkı sıkıya bağlı olmaları iki karakter arasında gözlemlenen benzerliklerdendir.

Şahıs kadrosu açısından bu benzerliklere ek olarak, *Da Vinci Şifresi* ve *Hukûmetu 'z-Zıll* romanlarında kadın karakter sayısının az olduğu göze çarpar. *Da Vinci Şifresi*'nde Sophie Neveu, babaannesi ve kütüphane görevlisi dışında kadın karaktere rastlanmaz, aynı şekilde *Hukûmetu 'z-Zıll* romanında da Talat Ahmet'in eşi Selva, Fuat Şevket'in yardımcısı Suzi Bedran ve öldürülen Ahmet Abdolvâris'in eşi Kevser dışında kadın karakter yoktur.

3.4 Olay Örgüsü

Anlatı türünün anlatıcı ve anlatılan şey olmak üzere iki temel unsuru vardır.¹³³ Olay örgüsü bu iki esasın anlatılan şey kısmı diyebiliriz. Olay örgüsü, romanda yazarın bizlere anlattığı olayların sıra ve düzen sistemidir. Bir başka ifadeyle olaylar zinciridir.¹³⁴

Bu kısımda, araştırma konusu iki romanın olay örgüleri verilecek ve ardından karşılaştırmaları yapılacaktır.

¹³³ Mehmet Tekin, **Roman Sanatı 1: Romanın Unsurları**, 18. bs., İstanbul, Ötüken Neşriyat, 2020, s.65.

¹³⁴ Çetin, a.g.e., s. 189

3.4.1 Da Vinci Şifresi'nin Olay Örgüsü

Louvre Müzesi Müdürü Jacques Sauniere'in akşam saatlerinde bir albino tarafından karnına silahla ateş edilerek öldürülmesiyle kitap başlar. Kendi kanıyla yere bir daire çizerek elleri ve bacaklarını iki yana doğru açmış, karnının üzerine yine kendi kanıyla beş köşeli bir yıldız çizmiş halde tam ortasına sırt üstü uzanmaktadır. Fransız olmasına rağmen cesedinin yanına şu cümleleri İngilizce olarak yazar:

“13-3-2-21-1-1-8-5

On Draco devini al!

On sahte alim!

P.S. Robert Langdon'ı bul.¹³⁵”

Harvard Üniversitesi Dini Simgebilim Profesörü Robert Langdon bir seminer için Paris'e gelir ve Sauniere kendisiyle görüşmek ister, ancak Sauniere görüşmeye gelmez. Otel odasında uyurken Teğmen Jerome Collet'in kendisini almaya gelmesiyle uyandırılır ve cinayet soruşturulmasına yardım etmesi istenir. Langdon daha önce böyle bir cinayet için çağrıldığında ölümle burun buruna gelmiştir ve yine aynı huzursuzluğu hissetse de kabul eder.

Louvre Müzesi'ne vardıkları sırada Yüzbaşı Bezu Fache kendisiyle görüşmek için bekler. Birlikte müze müdürünün ofisinin önünden geçerek Bezu Fache ve Robert Langdon, Büyük Galeri'ye Jacques Sauniere'in cesedinin bulunduğu alana gelirler.

O sırada Sauniere ve üç senechaux'u öldürüp kendilerinden kilit taşının yerini öğrendiğini sanan, öğretmene çalışan Silas isimli albino gecenin geç saatine rağmen hocası Manuel Aringarosa'nın sahip olduğu imtiyazlar sayesinde Saint Sulpice Kilise'sine gider.

¹³⁵ Brown, a.g.e., s. 97.

Bezu Fache, Langdon'a cesedin şeklini ışık tutarak gösterir ve Langdon, cesedin Leonardo Da Vinci'nin ünlü eskizi olan Vitruvius Adamı'nı canlandırıldığını görünce Sauniere'in Siyonist olduğunu anlar.

O sırada içeri Ajan Sophie Neveu gelir ve kriptograf biriminden gönderildiğini söyler. Yerdeki notu gördüğünde 10 yıldır konuşmadığı dedesi Sauniere'in o notu kendisine bıraktığını anlayan Sophie, Langdon'ın büyükelçilik tarafından arandığını söyleyerek kendisinin bıraktığı sesli mesajı dinlemesini ister. Langdon'ın tehlikede olduğunu söyleyen mesajı dinlediği sırada, Sophie sayıların ne olduğunu çözdüğünü, bunun bir Fibonacci Dizimi¹³⁶ olduğunu söyler ve Sauniere'in sayısal bir şaka yaptığını söyler. Bezu Fache bunun bir şaka olduğunu duyunca kızar ve Sophie oradan ayrılır. Telefonu kapatan Langdon, bir arkadaşının vefat ettiğini söyleyerek tuvalete gider.

Tualete giden Langdon, karşısında Sophie'yi bulur ve niye tehlikede olduğunu anlamaz. Sophie, yerde yatanların tamamını görmediğini söyleyerek son satırı gösterir. Cinayet baş şüphelisi olduğuna hala inanamayan Langdon'ı kaçması için ikna etmeye çalışır. Bu sırada cebindeki takip cihazını alarak hareket etmekte olan kamyonu fırlatan Sophie, biraz zaman kazandıklarını söyler. Langdon'a yere yazılan mesajın kendisine bırakıldığını, Sauniere'in torunu olduğunu söyler. Bunun üzerine yerdeki şifreyi çözmeye çalışırlar ve Langdon şifrenin Leeonarda Da Vinci'nin Mona Lisa tablosunu işaret ettiğini söyler.

Takip cihazının hareket etmesi üzerine Bezu Fache, Büyük Galeri'yi boşaltarak takip cihazının peşine düşer. Mona Lisa tablosunun yanına geldiklerinde arkasında mor kalemle yazılmış bir yazı görürler ve onu çözmeye çalışırlar.

Kiliseye varan Silas, kendisine söylenen karoyu kaldırarak altında bir ayet ismi ve numarası görür. Hemen ayete bakan Silas, ayette yazılanları okuyunca kandırıldığını anlar. Bunun üzerine kiliseden çıkacakken ses duyar ve sesi takip eder. Ses onu kilisede kalan rahibeye götürür ve telefon ettiğini görür. Rahibenin Opus Dei'ye laf etmesi üzerine rahibeyi de oracıkta öldürür.

¹³⁶ Her sayının kendinden önceki sayı ile toplanmasından oluşan sayı dizisidir.

Büyükelçilikle konuşan Fache, kandırıldığını anlayarak müzeye dönmeye karar verir ve müzedeki güvenlik görevlilerine Sophie ve Langdon'ın hala müzede olduklarını söyler. Mona Lisa tablosunun arkasındaki şifreyi çözen Sophie Leonardo Da Vinci'nin Kayalıklar Bakiresi tablosuna gider ve tablonun arkasında bir anahtar bulur. O sırada güvenlik görevlisi seslerini duyarak yanlarına gelir, ancak Sophie ve Langdon müzeden kaçmayı başarırlar. Anahtarın arkasında bir adres vardır ve o adres onları Paris Zürih Emanet Bankası'na götürür.

Birkaç ay önce Vatikan'ın Opus Dei'den desteğini çekeceğini açıkladığı sırada öğretmen diye biri tarafından aranarak eğer kiliseyi tehdit eden kilit taşına ulaşırsa Opus Dei'nin hak ettiği desteğin devam edeceğine, kendisinin de saygınlığının artacağını ve 20 milyon Euro kazanacağını duyan Manuel Aringarosa teklifi kabul eder ve öğrencisi Silas'ı da bu kutsal sandığı plana dahil eder. Aringarosa, öğretmenin emriyle piskoposluktan istifa etmeye ve hak ettiği bağış bonolarını almak üzere Vatikan'a gider.

Zürih Emanet Bankası'na giden Langdon ve Sophie birçok güvenlikten geçerek dedesinin kendisine bıraktığı kutuyu alır. Güvenliklerden biri haberlerde bu ikilinin yüzlerini görünce güvenlik güçlerini arayarak yerlerini bildirir. Ama bankanın müdürü Andre Vernet, bankasının saygınlığına çok önem verdiğinden Sophie ve Langdon'ı bankadan bir yük kamyonuyla çıkarır. Haberlerde ikisinin cinayetten arandıklarını duyunca polisi aramak ister, ancak Sophie ve Langdon onun da ellerinden kaçarak hayatını Kutsal Kâse gizemine adanmış, eski İngiliz Kraliyet tarihçisi Sir Leigh Teabing'in Versay yakınlarındaki şatosuna giderler.

O sırada kandırıldığını anlayan Silas, öğretmeni arayarak durumu anlatır ama öğretmen henüz bitmediğini söyleyerek verdiği adrese gitmesini ister.

Teabing ve Langdon, Kutsal Kâse hakkında hiçbir şey bilmeyen Sophie'ye her şeyi anlatırlar. Bunun ardından tarikatın kilit taşının kutunun üzerindeki gül deseninden anlayan Langdon ve Sophie, Teabing'e kilit taşının kendilerinde olduğunu söylerler. O sırada Teğmen Collete ve ekibi Teabing'in şatosunun önünde Fache'yi beklemektedir.

Silas kendisine verilen adrese, şatoya, gider. Kilit taşını almaya çalıştığı sırada silah patlar ve Teğmen Collete silah patladığı için Fache gelmeden eve girmeye karar verir, fakat ev boştur.

Teabing, Langdon, Sophie, uşağı Remy ve Silas'ı alarak kendi uçağıyla onları İngiltere'ye götürür. Kilit taşının içinden bir kripteks çıkar. Kripteksin şifresini çözmeye çalışarak yolculuk yaparlar. Bu sırada Fache, İngiltere'deki polis güçleriyle konuşur ve durumu bildirir ve İngiltere'ye gitmek üzere yola çıkar.

Uçak İngiltere'ye iner ve kendilerini bekleyen polisleri atlatırlar. Kripteksin şifresini çözerler, ancak bir kripteks daha çıkar ve onu çözebilmek için Londra'daki Mabet Kilisesi'ne giderler.

Mabet Kilisesi'ndeyken Silas içeri girer ve kripteksin zarar görmesinden korkan, öğretmenin gerçek kimliğini bilen tek kişi olan uşak Remy, içeri girerek Teabing'i rehin alır ve Silas da Langdon'dan kilit taşını alır.

Şatoda araştırma yaptıkları sırada, Teabing'in ambarında bir dinleme cihazı olduğunu ve dört kişinin dinlendiğini, bunlardan birinin de o gece öldürülen Sauniere olduğunu gören Teğmen Collet hemen durumu Fache'ye anlatır.

Vatikan'dan Fransa'ya dönmek üzere uçağı binen Aringarosa Fache'den bir telefon alır ve kandırıldıklarını öğrenir, bunun üzerine Londra'ya gitmeye karar verir.

Teabing, Remy ve Silas limuzine döndükleri sırada Silas'ın telefonu çalar. Öğretmen kendisine kilit taşını Remy'ye vermesini söyler. Bunun üzerine Silas Londra'daki Opus Dei konuk evine gider. Odasındaiken polisler onu almaya gelir, polislerden kaçmaya çalışırken yanlışlıkla Aringarosa'ya ateş eder. Onu hastaneye götürür ve kaçarken Silas hayatını kaybeder. Kilit taşını alan Remy, öğretmene yani Teabing'e kilit taşını vermek için St. James Parkı'na gider. Teabing, uşağının fıstık alerjisini bildiğinden, ondan kilit taşını aldıktan sonra, ona fıstıklı bir içki içirerek Remy'yi öldürür.

Kriptekte bahsedilen mezarın Mabet Kilisesi'nde olmadığını anlayan Langdon ve Silas, Isaac Newton'un mezarının bulunduğu Westminster Manastır'ına giderler. Kilit taşını çalan öğretmenin de olacağını bilirler. Mezara gitmek için yanlış

bir odaya girerler ve kendilerine silah doğrultulur. Silahı doğrultan kişinin Leigh Teabing olduğunu gördüklerinde onun öğretmen olduğunu anlarlar. Langdon kripteksin şifresini çözmüş ve onu Teabing'den geri almıştır. O sırada odaya Bezu Fache girer ve Teabing'i tutuklar. İkinci kripteksi de çözdükten sonra ellerindeki kağıtta “Kutsal Kâse Roslin'in altında” ¹³⁷ yazar. Kutsal Kâse'yi bulmak için İskoçya'daki Rosslyn Şapeli'ne giderler. Şapelde çalışan genç, Sophie'nin elindeki kutuyu görünce aynısının büyükannesinde de olduğunu söyler. Gencin büyükannesi Rosslyn Vakfı'nın başkanıdır. Sophie daha önce gördüğü şapel rektörlüğüne gider. Yaklaştığında kadının hıçkırıklarla ağladığını duyar, içeri girer ve uzun gür saçlı kadının dedesinin fotoğrafına sarılıp ağladığını görür, kardeşinin ve büyükannesinin hayatta olduğunu, İsa'nın soyundan geldiğini öğrenir. Sophie birkaç gün büyükannesi ve kardeşinin yanında kalmaya karar verir, ancak Langdon dönmek zorundadır. Langdon Paris'e döner ve Kutsal Kâse gizemini çözer. Kutsal Kâse arayışının Magdalalı Meryem'in uğradığı haksızlıktan dolayı Magdalalı Meryem'i kutsamak için yapılan bir arayış olduğu sonucuna varır.

3.4.2 Hukûmetu'z-Zıll'ın Olay Örgüsü

Hukûmetu'z-Zıll romanı hem günümüzü hem de 1908 yılını ele alır. Bu nedenle olay örgüsünde yer yer 1908 yılına dönüş yapılacaktır.

Suudi gazeteci Nâim Vezzân'ın iş için Fas'a gelmesiyle kitap başlar. Havaalanından onu çok sevdiği üniversiteden hocası Abdulkadir Benuvezzânî'nin şoförü alır ve akşam yemeği yemek için onu hocasının evine götürür. Abdulkadir Benuvezzânî, hiç evlenmemiş, az sayıda arkadaşı olan, çok sayıda tarih kitabı yazmış bir tarih hocasıdır ve dersinden yüksek not almak zordur. Buna rağmen Nâim, babası gibi gördüğü Abdulkadir'in derslerine her zaman katılır.

Yemek yedikleri sırada, odanın piramit şeklindeki kubbesi Nâim'in dikkatini çeker ve uzunca kubbeyi inceler. Abdulkadir Nâim'e II. Abdülhamit'in tahttan indirilmesine İttihat ve Terakki'nin sebep olduğunu anlatan bir kitap yazdığını söyler. Kitap için araştırma yaparken İstanbul'a gittiğini, arşivlere baktığını ve Nâim'in dedesi

¹³⁷ A.e., s. 470.

Halîl Vezzân'ın Osmanlı Mebusu olduğunu söyler. Nâim, daha önce kimseden dedesinin Osmanlı Mebusu olduğunu duymadığı için çok şaşırır. Yemeğin ardından konuşmalarına devam ederler ve o sırada hizmetli Abdulkadir'e bir misafiri olduğunu söyler. Abdulkadir, salona döndüğünde gele kişinin Arap Araştırma Merkezi Tarih Bölümü Başkanı olduğunu ve kendisine bir arkadaşının vefat ettiğini söylediğini söyler. Bunun üzerine Nâim hocasının evinden çıkar ve internetli bir kafeye gitmek istediğini söyler. Şoför kendisini el-Herem ez-Zehebî isimli kafeye götürür. Nâim kafeye girer ve şoför kendisine bir laptop getirir. İnternette gezinirken "Araştırmacı" isimli gizli e-posta adresine girer ve biraz bakınır. Çok geçmeden kafenin ismini ve kubbesinin aynı hocasının evinde gördüğü piramit şeklinde olduğunu fark eder.

Nâim'in Fas'a gittiği sırada Mısırlı gazeteci Talat Ahmet Necati, iş için Kanada'dadır. Arkadaşı Moshe Gold ile görüşür. Moshe Gold aslen Yahudi olmasına rağmen Filistin'de kurulması istenen Yahudi devleti düşüncesini desteklememektedir. Moshe Gold, Talat Ahmet'e 1 ay önce İsrail Dışişleri Bakanı Mofaz Hâim ile röportaj yapmak için İsrail'e gittiğini söyler. Mofaz Hâim'in evindeki ofisinde gördüğü bir fotoğraf dikkatini çeker. Mofaz Hâim dedesi Sevi Hâim'in Osmanlı Devleti döneminde Selanik tüccarlarından biri olduğunu ve üç arkadaşıyla bu fotoğrafı çektiğini söyler. İsrail'den sonra Türkiye'ye geçen Moshe, Dolmabahçe Sarayı'nı ziyaret eder ve bazı gizli belgeleri görür. Bu belgelerde 1908 yılında Osmanlı Devleti bakanlarından Mehmed Câvid Paşa¹³⁸ isimli bir bakanı görür. Bu durumu Talat Ahmet'e anlatır ve ekler: "Mehmed Câvid Paşa Sevi Hâim'in kendisi."¹³⁹

Bu sırada kitap 1908 yılına döner. II. Abdülhamit Han Dönemi'ni kapsayan bu yılda Nâim'in dedesi Hicaz Mebusu Halîl Vezzân, Hicaz'a hastane ve okul inşa edilmesi için Osmanlı Devleti'nin o sırada başkenti olan İstanbul'a gelir. Abdülhamid'in durumu iyileştirmeye çalıştığını görür, ancak Abdülhamit'e karşı çıkan bir İttihat ve Terakki vardır. Halîl, aslen Medine tüccarlarından biridir ve siyasete girmek istemez, ancak halkın onu çok sevmesi ve ona güvenmeleri görevi kabul etmesine sebep olur. Akşam namazını kıldıktan sonra uyuyan Halîl, sesleri

¹³⁸ Mehmed Câvid Paşa, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin mali siyasetinin belirlenmesinde önemli rol oynayan Osmanlı nazırı ve iktisatçıdır. Detaylı bilgi için bkz.: Selim İlkin, "Câvid Bey, Mehmed", **DİA**, C. VII, İstanbul, 1993, s. 175-176.

¹³⁹ Kabbânî, **a.g.e.**, s. 22.

duyarak uyanır. Kapısını açıp bakar kimseyi göremez, o sırada koridorun sonunda bir hareketlilik olduğunu fark ederek o yöne gider ve aşağı kata sarayın kütüphanesine gelir. Kütüphane boştur. Kütüphanede en çok dikkatini çeken şey, kütüphanenin piramit şeklindeki kubbesidir. Kütüphaneyi incelerken piramit şeklindeki kubbeye paralel, ortasında insan gözü olan odanın tam ortasındaki piramit dikkatini çeker ve piramide doğru yanaşır, o sırada alçak sesle çalınan bir düdük sesi duyar, ses tam piramitteki gözün baktığı yerden odun sobasının oradan gelir. Sobanın arkasındaki duvarı eliyle yoklar ve ince bir oyuk görür. Bunun duvar değil arkasında bir şey gizleyen gizli bir kapı olduğunu anlar.

Otel odasında uyuyan Nâim iş arkadaşı tarafından uyandırılır. Kahvaltısını yaptıktan sonra hocası Abdulkadir'i arar, fakat ona ulaşamaz. Hem ev telefonunu hem de cep telefonunu ısrarla arar ama yine sonuç aynıdır. Aramalarına cevap alamayınca hocası için endişelenir ve evine gider. Hocasını asla tahmin edemeyeceği bir halde, üstünde judocuların giydiği üstlûge benzer beyaz bir şeyle göğsü ve karnı açık, sol bacağı da dizine kadar açık, kendisini asmış halde bulur. Ölüm şekline ve intihar etmesine çok şaşırır.

Nâim, cenazenin ardından iş için Mısır'a gider. Havaalanından otele gitmek için taksiye biner ve 10 yıldır gelmediği Kahire sokaklarının değişimine bakar. Geçtiği yollarda neler olduğuna dikkatle bakarken birden Rabat'ta gördüğü ve gidip kahve içtiği kafenin aynısını görür. El-Herem ez-Zehebî'yi. O anda bu kafenin kafeler zinciri olduğunu anlar. Şoföre bu kafenin başka bir şubesi olup olmadığını sorar ve şoför Kahire'de çok fazla şubesi olduğunu söyler. Ertesi gün kahvaltının ardından gizli e-posta adresine girer ve ilk defa bir mesaj alır. Hocasından mesaj alan Nâim çok şaşırarak mesajı okur. Mesajda şunlar yazar:

“Sevgili Nâim

Dün seninle görüşmek beni çok mutlu etti; Seninle hiç sıkılmadan sohbet ederek geçirdiğim güzel bir akşamdı.

Tekrar görüşüp görüşmeyeceğimizi bilmiyorum, seninle konuşmak istediğim çok fazla konu var; fakat bu bana nasip olmayacak gibi görünüyor.

Son olarak sana selamlarımı gönderiyorum

Talat Ahmet Necati'ye selamlarımı ilet.

Deden Halîl'e Allah rahmet eylesin 114/2-256

Abdulkadir Benuvezzânî 114/2-8”¹⁴⁰

Kitap tekrar 1908 yılına döner. Abdülhamit'le görüşmek için öğle namazından sonra Dolmabahçe Sarayı'na gider ve yemeğe gidecekleri sırada Halîl, Kudüs mebusu arkadaşı Şeyh Ebu Bekr Hüseyinî ile karşılaşır, Hüseyinî ona Yahudilerin buradan toprak aldığını söyler ve Theodor Herzl'ı duyup duymadığını sorar. Onun Yahudi Siyonist Federasyonu başkanı olduğunu ve amacının Filistin'den toprak alıp orada bir Yahudi devleti kurmak olduğunu, Abdülhamit'in buna müsaade etmediğini, ancak tehlikenin henüz geçmediğini söyler. O sırada gözlerden uzaklaşan iki kişi konuşmaktadır. Halîl'in varlığından rahatsız olduklarını ve planlarını gerçekleştirmelerinin çok yakın olduğunu söylerler.

Nâim mesajı okuduktan sonra, iş arkadaşını arayarak Talat Ahmet'i bulur ve numarasını alır. Fuat Şevket'i iş için ikna etmek üzere evine gider ve orada güvenini kazanır. Ertesi gün Fuat, Nâim'i yatına davet eder ve yardımcısı Suzi Bedran'ın kendisini alacağını söyler.

Talat Ahmet'i arayarak görüşme ayarlayan Nâim, Talat Ahmet'e hocasıyla geçirdiği akşamı anlatır ve bunun üzerine Talat Ahmet, Arap Araştırma Merkezi'ne gider. Şu anki Tarih Bölümü Başkanı'nın Azmi Bey olduğunu göreve geçen pazar Ahmet Abdul Varis intihar ettikten sonra geldiğini öğrenir.

Kitap yeniden 1908 yılına döner. İstanbul'a geleli daha iki gün olmasına rağmen çok fazla şey öğrenen ve endişelenen Halîl, gece yarısından sonra gizli kapının sırrını öğrenmek için kütüphaneye iner ve koltuğun arkasına saklanır. Uzunca beklemenin ardından kütüphaneye biri girer ve piramitteki gözden bir şey alarak kapıyı açar ve aldığı şeyi yerine koyar, gizli kapıdan geçerek gider ve birkaç saniye sonra

¹⁴⁰ A.e., s.43.

kapı kapanır. Halîl hemen gördüğünü uygular ve gizli kapıdan geçmeyi başarır. Karşısına uzun bir tünel çıkar ve o tüneli takip eder. Tünelin sonunda piramit resmi ve ortasında da göz bulunan kapıya ulaşır. O sırada bir ses duyar ve saklanır, gelen kişi kapıyı üç kez çalarak kapının arkasındaki kişiyle aralarında şu konuşma geçer:

“-Kim geldi?

-Hikmet arayan bir dost

-Hangi hikmet?

-Büyük öğretmenin hikmeti”¹⁴¹

Halîl de duyduklarını aynen uygulayarak içeri girer ve içeriden “Hiram Abi”¹⁴²seslerini duyarak geri döner.

Talat Ahmet merkezde öğrendiklerini Nâim’e anlatır ve birlikte Ahmet Abdul Varis’in eşini ziyarete giderler. Orada Talat Ahmet, hocasının ölüm şeklini duyunca mason olduğunu anlar ve Nâim’e masonluğu anlatır. O sırada iş arkadaşı Nâim’i arar ve kafenin sahiplerinin Abdulkadir Benuvezzânî, Fuat Şevket ve Kemal Uğlu olduğunu söyler.

O sırada Fuat Şevket lortla görüşmek için İngiltere’ye gider. Lort kendisine sadakatini kanıtladığını, ancak Abdulkadir’in Nâim’e bir mesaj gönderdiğini ve Nâim’in de Hüseyinî cemaatinden Halîl Vezzân’ın torunu olduğunu söyler.

Nâim rüyasında kendisini Mescidi Nebevi’de görür ve orada bir ayet işitir. Uyandığında hocasının kendine bıraktığı mesajdaki sayıların ne anlama geldiğini çözer ve ayetlere bakar. Ayetlerde ‘Urvetü’l-Vuskâ adı geçer. Nâim çözdüğü sırrı Talat Ahmet’e anlatır ve iş için Suudi Arabistan’a dönmesi gerekir.

¹⁴¹ A.e., s. 90.

¹⁴² Kabbânî, a.y., Hiram abi, masonluğun kurucusu kabul edilir. Detaylı bilgi için bkz.: Meryem Yasemin Köksal, “Bektaşilik Bağlamında İttihad-Terakki, Masonluk Ve Baron Rudolf Von Sebottendorf”, **İstanbul Topkapı Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2023, s. 17-18.

Kitap tekrar 1908 yılına döner. Halil karşısında Talat Paşa'nın evine giderken tanıştığı Uri Bey'i görünce çok şaşırır. Abdullah Mümin niye gerçek adını gizlediğini ona söyleyeceğini ama önce Dönme Yahudileri daha önce hiç duyup duymadığını sorar. Halil, Dönme Yahudileri daha önce hiç duymamıştır. Abdullah Mümin kendisine Dönme Yahudilerin Müslümanmış gibi davranıp aslında halen Yahudi olduklarını, devletin yönetiminin şu an onlarda olduğunu söyler. Hüseyinî, Abdullah Mümin'e Halil'in sarayda şahit olduklarını ve duyduğu kelimeleri söyler. Bunun üzerine Abdullah, onlara Hiram Abi'nin Yahudi biri olduğunu ve Süleyman Heykeli'ni inşa ettiğine inanıldığını söyler.

Nâim, Suudi Arabistan'a döndükten sonra Mescidi Nebevi'ye gider. Amcası Halit Vezzân orada çalışmaktadır. Namazdan sonra amcasının yanına gider ve ona dedesinin Osmanlı Dönemi'nde mebusluk yapıp yapmadığını sorar. Amcası Halit, aile kayıtları seferberlik sırasında kaybolmadan önce öyle bir şey gördüğünü söyler ve birkaç ay önce iki kişinin aynı soruyu sorduğunu hatırlayınca şaşırır. Amcasına dedesinin Kuba mescidi yakınlarında bir bahçesi olup olmadığını sorar. Bu bahçenin aileyi fakirlikten kurtardığını söyleyerek Medine'ye geri döndükten yaklaşık bir yıl sonra Ebu Bekr Hüseyinî'nin oğlu Ömer Hüseyinî gelir ve bu bahçeyi seferberlikten önce aldığını, ancak parayı ödeyemediğini söyleyerek bahçenin parasını ödediğini söyler. Bunun üzerine rüyasını takip etmeye karar verir ve Kuba bahçesine gider. Bahçede yürüdükçe kısık sesle birinin rüyasında gördüğü ayeti okuduğunu işitir ve duyduğu ses rüyasındaki sestir. Sesi takip eder ve ayeti okuyan kişinin yanına varır. Ömer Hüseyinî'yi sorar ve karşısındaki kişi odur. Nâim'e bir çanta verir. Nâim çantayı açar ve çantada birçok evrak görür, ancak den çok dikkatini çeken şey 'Urvetü'l-Vuskâ'nın Önde Gelenlerinin Hatıraları isimli ciltli kitap olur.

Kitap son kez geçmişe, 27 Nisan 1909 tarihine döner. İttihat ve Terakki II. Abdülhamit'i tahttan indirmeyi başarmıştır. 'Urvetü'l-Vuskâ liderleri artık İstanbul'da kalamayacaklarını, dünyanın dört bir yanına dağılmaları gerektiğini ve her hacdan sonra Medine'de buluşacaklarını söylerler. Tüm liderler gider ve geriye Ebu Bekr Hüseyinî, Abdullah Mümin ve Halil Vezzân kalır.

Ebu Bekir Hüseyinî, Halîl'e büyük görevine hazır olup olmadığını sorduktan sonra, Abdullah Mümin'e Yüksek Meclis'in kendisi hakkında bir karar verip vermediğini sorar. Abdullah da Raşit Benuvezzânî ismiyle Fas'a yerleşmesini istediklerini söyler.

Nâim, dedesi Halîl'in 'Urvetü'l-Vuskâ liderlerinden biri olduğunu öğrenerek, Malezya'daki işiyle ilgilenmek için uçağa biner. Telefonunu kapatmadan önce herkese şu mesajı gönderir: "Dünya değişiyor, artık eskisi gibi değil. Ama insanların çoğu fark etmiyor."¹⁴³

Da Vinci Şifresi ve *Hukûmetu'z-Zill* romanlarını okurken bariz bir benzerlik hissedilir. İki romanın olay örgüsü arasında çok fazla benzerlik bulunur. Romanlarda olay örgüsü bölümlere bölünerek okuyucuya sunulur. *Da Vinci Şifresi* toplam 105 bölümü, *Hukûmetu'z-Zill* romanı 35 bölümü kapsar.

Romanlar arasında olay örgüsü bakımından saptanan benzerlikler ise şu şekildedir: İki romanda da ilk bölüm ana karakterlerle başlar ve ilk birkaç bölümde diğer karakterler tanıtılır. Romanların ikisinde de birden fazla kişi öldürülür ve ana karakterler katile değil kendilerine bırakılan gerçeğe ulaşmayı hedefler. İki romanda da ölümü araştırılan tek karakter vardır ve bu karakterlerin yakınlarına yalnızca kendilerinin çözebilecekleri bir mesaj bırakılır. Bu mesajları çözebilmeleri için kendilerine yardımcı olacak birine işaret edilir ve teker teker şifreler çözülerek gerçeğe, yani kendilerine bırakılan mesajlara ulaşılır. Olay örgüsü bakımından incelendiğinde göze çarpan farklılık ise *Hukûmetu'z-Zill* romanında 1908 yılı olaylarının da olay örgüsüne dahil edilmesidir. *Da Vinci Şifresi*'nin olay örgüsü ise yalnızca günümüzü ele alır.

3.5 Mekân

Mekân, romanın en önemli öğelerinden biridir. Çünkü her olayın gerçekleşeceği bir yere ihtiyacı vardır.¹⁴⁴ Mekân romandaki olayın gerçekleştiği ve şahıs kadrosunun yaşadığı yerlerdir. Mekân romandaki karakterlerin çevrelerini,

¹⁴³ Kabbânî, a.g.e., s. 173.

¹⁴⁴ Tekin, a.g.e., s. 137.

ekonomik durumlarını ve hatta karakteristik özelliklerini biz okuyucuya sunan öğelerden biri olarak karşımıza çıkar.¹⁴⁵ Romanda mekân karşımıza iki şekilde çıkabilir. Birincisi gerçek hayatta yaşadığımız, bu evrene ait somut mekânlar, ikincisi ise bu evrende olmayan, hayali mekânlar yani soyut mekânlardır.

Ele alınan iki romandaki mekânlara bakıldığında kullanılan mekânlar somut mekânlar olarak karşımıza çıkar. Bu nedenle karşılaştırmamızda soyut mekânlar yer almayacaktır.

İncelediğimiz romanlarda olaylar birden fazla ülkede geçer. Bu nedenle ülkeler verilecek ve ülkelerde hangi mekânların kullanıldığı yazılacaktır. Önce *Da Vinci Şifresi* romanındaki mekânlar ardından *Hukûmetu’z-Zıll* romanındaki mekânlar verilecektir.

3.5.1 Da Vinci Şifresi’ndeki Mekânlar

3.5.1.1 Fransa

Louvre Müzesi, Fransa’nın başkenti Paris’te yer alan dünyanın en büyük sanat müzesidir.¹⁴⁶ Olaylar Louvre Müzesi’nde başlar ve yine orada sona erer. Büyük Galeri diye adlandırılan bölümünde olaylar cereyan eder. Sauniere’in burada öldürülmesi, bıraktığı mesajın şifrelerinin teker teker çözülüp yine Louvre Müzesi’ni işaret etmesi şüphesiz biz okuyuculara romanın en önemli mekânı olduğunu düşündürür.

Kapalı bir mekân olan Louvre Müzesi’nin ve Büyük Galeri bölümünün romanda birçok kez tasvirine yer verilir:

“Gözleri büyük yapının tamamını görmek için nafil bir girişimde bulunduğunda, Langdon tanıdık bir merak duydu. Louvre’un görkemli cephesi, insanı hayrete düşürecek kadar geniş meydanın karşısında, Paris semalarına yükselen bir kale gibi duruyordu. Uç uca eklenmiş üç Eyfel Kulesi uzunluğundaki Louvre, at nalı şekliyle Avrupa’daki en uzun binaydı. Müzenin kanatları arasındaki

¹⁴⁵ Mehmet Narlı, “Romanda Zaman ve Mekan Kavramları”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. V, Sayı: 7, 2002, s. 98.

¹⁴⁶ (Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/Louvre_M%C3%BCzesi 04.02.2024

doksan üç bin metrekairelik açık meydan bile, cephenin görkemiyle yarışamazdı. Langdon bir keresinde Louvre'un çevresi etrafında yürüyerek, beş kilometrelik yol kat etmişti.”¹⁴⁷

Saint Sulpice Kilisesi, Paris'in 6. Bölgesi'nde yer alan bir Katolik kilisesidir. Tarihte Fransa'nın önemli olaylarına ev sahipliği yapar. ¹⁴⁸ Silas'ın Sauniere ve diğer üçü tarafından kilit taşının yer aldığı kilise diye kandırılarak gittiği yer olarak kitapta yer alır.

Süper güvenli Paris Zürih Emanet Bankası, Paris'in Haxo Caddesi'nde yer alır. Kitapta Sauniere'in tarikatın kilit taşını sakladığı bankadır. Langdon ve Sophie burada çok az vakit geçirmesine rağmen aranılan kilit taşının saklandığı yer olması sebebiyle önemli bir mekân olarak karşımıza çıkar. Kitapta tasviri şu şekilde yer alır:

“Sophie taksiyi son duraklarının önüne çekerken, binanın kaba mimarisine bakan Langdon, Zürih Emanet Bankası'nın çok az espri anlayışına sahip olduğunu düşündü. Tamamen çelikten yapılmış gibi görünen dörtgen binanın hiç penceresi yoktu. Devasa bir metal tuğlayı andıran yapının ön cephesinde parıltıyan dört buçuk metre yüksekliğinde neon bir kare haç vardı.”¹⁴⁹

Château Villette, Paris'in kuzeybatısında bulunan 185 dönümlük bir şatodur.¹⁵⁰ Romanda eski İngiliz Kraliyet Tarihçisi Sir Leigh Teabing'in evidir. Evin bir odası Teabing'in Kutsal Kâse hakkında yaptığı araştırmalara ayrılır. Önce Langdon ve Sophie'nin hem polislerden kaçmak için saklandığı hem de yapılan aramalar sonucu asıl suçlunun Teabing olduğunun anlaşıldığı mekân olarak karşımıza çıkar.

3.5.1.2 İngiltere

Biggin Hill Havaalanı, Teabing'in Langdon, Sophie, uşağı Remy ve Silas'ı alarak İngiltere'ye kaçırmasının ardından iniş yaptıkları havaalanıdır. Havaalanını açık

¹⁴⁷ Brown, a.g.e., s. 26.

¹⁴⁸ (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Saint-Sulpice,_Paris 04.02.2024

¹⁴⁹ Brown, a.g.e., s. 198.

¹⁵⁰ (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Ch%C3%A2teau_de_Villette 04.02.2024

mekân olarak tabir etmemiz doğrudur. Açık mekân olarak kullanılan bu mekâna Teabing'in polisleri atlatarak Langdon ve Sophie'yi kaçırmayı için kitapta yer verilir.

İngiltere'de bulunan Mabet Kilisesi, Langdon, Sophie ve Teabing'in kriptekte bahsedilen mezarın burada olduğunu düşünmeleri ve şifreyi çözmek için geldikleri kapalı bir mekândır. Aynı zamanda Silas'ın kilit taşını Langdon'dan aldığı yerdir. Kitapta mezarları aradıkları sırada tasviri şu şekilde yapılır:

“Teabing koltuk değneklerinden birini kaldırarak, sol ve sağ arka köşeleri gösterdi. Langdon onları görmüştü bile.

On taş şövalye.

Beşi solda. Beşi sağda.

Yere meyilli yerleştirilmiş gerçek boyutlardaki oyma figürler, huzur içinde yatıyorlardı. Şövalyeler zırhlı giysileri, kalkanları ve kılıçlarıyla betimlenmişlerdi. Langdon mezarları görünce, onlar uyurken birisi içeri gizlice girmiş ve yüzlerine alçı dökmüş gibi tatsız bir hisse kapılmıştı. Hepsisi de oldukça eskimişti ama birbirlerinden hayli farklıydılar, kol ve bacakları farklı pozisyonlarda duruyordu, farklı zırhları ve kalkanlarının üstünde farklı işaretler vardı.”¹⁵¹

Opus Dei Konuk Evi, Silas, henüz kandırıldığını öğrenmeden, kilit taşını öğretmene verdikten sonra dinlenmek için geldiği kapalı bir mekândır. Silas'ı polisler almaya geldiklerinde buradan kaçır.

Sistemik Teoloji Araştırma Enstitüsü, King's College'nin İlahiyat Fakültesi'ne bağlı ülkenin en iyi dini araştırma merkezlerinden biridir.¹⁵² Aradıkları mezarın Mabet Kilisesi'nde olmadığını anlayan Langdon ve Sophie'nin bahsedilen mezarı bulmalarına yardım etmesi için geldikleri kütüphanedir. Yaptıkları araştırmalar sonucunda bahsedilen mezarın Isaac Newton'un mezarı olduğunu öğrendikleri yerdir. Kütüphanenin tasviri kitapta şu şekilde geçer:

“Langdon, Sophie ile birlikte yağmurdan kurtulup, kütüphaneye girerken hala titriyordu. Araştırma ana salonu tıpkı Teabing'in tarif ettiği gibiydi, on iki adet düz ekranlı bilgisayar birimi

¹⁵¹ Brown, a.g.e., s. 383.

¹⁵² (Çevrimiçi) <https://www.kcl.ac.uk/trs/about> 04.02.2024

olmasaydı, Kral Arthur ile şövalyelerinin rahatça oturabileceği devasa bir yuvarlak masanın hâkim olduğu, sekizgen bir oda.”¹⁵³

Londra’da bulunan St. James Parkı, 57 dönümlük bir alana sahiptir ve etrafı üç sarayla çevrilidir.¹⁵⁴ Teabing’in uşağı Remy’yi öldürdüğü açık bir mekândır. Kitapta tasviri şu şekilde yapılır:

“Öğretmen o gün etrafta pelikan görememişti. Fırtınalı hava beraberinde okyanustaki martıları taşımıştı. Çimenler onlarla doluydu. Hepsi de aynı yöne bakan yüzlerce beyaz figür sabırla nemli rüzgârın geçmesini bekliyordu. Sabah sisine rağmen parktan Parlamento Binası’yla Big Ben’in muhteşem manzaraları görülebiliyordu. Meyilli çimenlerden, ördek havuzunun yanından ve su damlayan söğüt ağaçlarının ince silüetlerinin önünden geçen Öğretmen, şövalyenin mezarının bulunduğu sivri kuleleri görebiliyordu.”¹⁵⁵

Westminster şehrindeki Westminster Manastırı’nın inşası 1245 yılında Kral III. Henry’nin emriyle başlar.¹⁵⁶ Çok sayıda tarihi figürün mezarı bulunan Westminster Manastırı’nın kitapta mekân olarak seçilmesinin sebebi Isaac Newton’un mezarının da burada olmasıdır. Kripteksin şifresini çözebilmek için Newton’un mezarına gelen Langdon ve Sophie açık mekân olan bu yerde, Teabing’in öğretmen olduğunu öğrenirler ve Teabing polis tarafından tutuklanır. Langdon burada son kripteksin şifresini çözer. Kitapta tasviri şu şekilde yer alır:

“Langdon burada amaçsızca dolaşmamaları gerektiğini biliyordu. Westminster Manastırı, mozolelerden, kapalı bölmelerden ve gömü nişlerinden oluşan karmaşık bir dehlizdi. Louvre’un Büyük Galerisi gibi, buraya da tek bir noktadan giriliyordu-az önce geçtikleri kapı-. İçeri girişi bulmak kolay fakat çıkışı bulmak imkânsızdı. Langdon’ın meslektaşlarından biri buna gerçek bir turist tuzağı, demişti. Mimari geleneğe bağlı kalınarak, manastır dev bir haç biçiminde inşa edilmişti. Bununla birlikte, ana nefin bitimindeki koridordan geçilen arka taraftaki giriş yerine diğer kiliselerden farklı olarak, giriş yan

¹⁵³ Brown, **a.g.e.** s. 413.

¹⁵⁴ (Çevrimiçi) <https://www.ytur.net/yurtdisi/ingiltere/londra/st-james-s-parki> 04.02.2024.

¹⁵⁵ Brown, **a.g.e.**, s. 421.

¹⁵⁶ (Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/Westminster_Abbey 04.02.2024.

taraflandı. Ayrıca manastıra bir dizi kemeraltı bağlanmıştı. Ziyaretçi yanlış kemerli geçide atacağı tek bir adımla, yüksek duvarlarla çevrili bir dış pasajlar labirentinde kaybolacaktı.”¹⁵⁷

Londra’nın batısında bulunan Kensington Bahçeleri, Silas’ın öldüğü, açık bir mekândır. Kitapta tasvirine yer verilmez.

Kapalı bir mekân olan St. Mary’s Hastanesi, Aringarosa’nın yanlışlıkla Silas tarafından vurulmasının ardından getirildiği ve Silas’ın ölüm haberini aldığı hastanedir. Tasvirine yer verilmez.

3.5.1.3 İtalya

Vatikan Astronomi Kütüphanesi, İtalya’da kullanılan tek mekândır. Aringarosa’nın öğretmen tarafından kandırılarak, Piskoposluktan istifa etmeye ve hak ettiği bağış bonolarını almaya geldiği kapalı mekândır. Kitapta tasviri şu şekilde yapılır:

“Kütüphane, yerden tavana kadar koyu renk lambri kaplı kare şeklinde geniş bir salondur. Her tarafta tıka basa dolu yüksek kitaplıklar vardı. Siyah bazaltla süslenmiş kehribar mermer yerler, insana burasının bir zamanlar saray olduğunu hatırlatıyordu.”¹⁵⁸

3.5.1.4 İskoçya

İskoçya’nın başkenti Edinburgh şehrinde bulunan Rosslyn Şapeli, Sophie’nin büyükannesi ve kardeşinin yaşadığını öğrendiği aynı zamanda da dedesinin kendisine aktarmak istediği mesajı yani İsa’nın soyundan geldiğini öğrendiği yerdir. Bu nedenle kitapta yer alan en önemli mekânlardan biridir. Kitapta şu şekilde tasvir edilir:

“Tapınak Şövalyeleri, Rosslyn Şapeli’ni, Kudüs’teki Süleyman Mabedi’nin mimari bir kopyası gibi inşa etmişlerdi; dar dörtgen bir ibadethane, ilk dokuz şövalyenin paha biçilmez hazinelerini

¹⁵⁷ Brown, a.g.e., s. 434.

¹⁵⁸ A.e., s. 194.

sakladığı Kudsülakdas gibi bir yeraltı mahzeni ve tüm bunları tamamlayan bir batı duvarı. Langdon, Tapınakçılar'ın modern Kâse bankasını, Kâse'nin ilk saklandığı yeri çağrıştıracak şekilde inşa etmeleri fikrinin ilginç olduğunu itiraf etmek zorundaydı.”¹⁵⁹

3.5.2 Hukûmetu’z-Zıll’daki Mekânlar

3.5.2.1 Fas

Rabat şehrindeki lüks bir bölge olan Soussi Bölgesi’nde yer alan Abdulkadir Benuvezzânî’nin villası, kapalı bir mekândır. Nâim’in piramit şeklindeki kubbeyi fark ettiği ve Abdulkadir’in öldürüldüğü yerdir. Olay örgüsünde önemli bir yer tutan piramit şeklindeki kubbeyi barındırması ve Abdulkadir’in cesedinin öğrencisi Nâim tarafından yine burada bulunması sebebiyle en önemli mekândır.

Villanın tasviri kitapta şu şekilde geçer:

“Doktor Abdulkadir teşekkürler Celal, dedi ve misafirine yönelerek sohbetimizi yemek masasında tamamlayalım, dedi. Sonra Nâim’i Endülüs tarzında, kabartma ve mozaiklerle uyumlu geometrik şekillerle karıştırılarak oyulmuş kubbesi olan, evin bahçesinin yüzme havuzunun çevresinde palmiye ağaçları ve çiçeklerle döşenmiş Hindistan cevizi ağaçlarının bulunduğu tarafa bakan odaya götürdü.”¹⁶⁰

Fas ve Mısır’da şubeleri bulunan el-Herem ez-Zehebî isimli kafe, kapalı bir mekândır. Fas’ta karşımıza çıkan bu kafe, Nâim’in gizli e-posta adresine girdiği ve kafenin piramit şeklindeki kubbesinin aynı hocasının evindeki kubbeyi andırdığı yerdir.

3.5.2.2 Mısır

Nâim’in Mısır’a vardığında taksiyle geçtiği açık mekân olan Kahire sokakları, olay örgüsünün akışında önemli bir rolü olan el-Herem ez-Zehebî isimli kafeyi

¹⁵⁹ A.e., s. 472.

¹⁶⁰ Kabbânî, a.g.e., s. 14.

gördüğü yerdir. İlk önce Fas'ta gördüğü kafenin bu sokaklardan geçerken şubeleri olduğunu öğrendiği yerdir. 10 sene sonra geldiği Kahire sokakları kitapta şu şekilde tasvir edilir:

“Yeni binalar, lüks mağazalar ve Amerikan tarzı modern kafeler, önceki ziyaretinde hiçbirini gördüğünü hatırlamıyordu. Manial'deki o zamanlarda Suudi gençlerin buluşma yeri olan Kral Abdulaziz Âli Suud Caddesi bile, kordonu daha yeşil ve daha temiz görünüyordu geçmişten.”¹⁶¹

el-Herem ez-Zehebî kafesinin Mısır şubesi, Nâim'in gizli e-posta adresinde hocası Abdulkadir'in mesajını gördüğü ve hocası Abdulkadir'in, iş için görüştüğü Fuat Şevket'in bu kafenin ortakları olduğunu öğrendiği yerdir. Olay örgüsü içerisinde kullanılan en önemli mekânlardan biridir.

Abdulkadir'in kendisini ziyaret eden kişinin tarih bölümü başkanı olduğunu söylediğini öğrenince Talat Ahmet'in kim olduğunu öğrenmek için gittiği Arap Araştırma Merkezi, kapalı bir mekândır. Burada Talat Ahmet, Ahmet Abdolvâris'in tarih bölümü başkanı olduğunu ve Abdulkadir'le aynı gün öldüğünü öğrenir.

Ahmet Abdolvâris'in evi, Talat Ahmet ve Nâim'in öldüğünü öğrendiklerinde eşiyle konuşmak için gittikleri kapalı bir mekândır. Burada, Talat Ahmet ve Nâim, Abdulkadir'le aynı şekilde öldüğünü ve ortak bir kitap yazmak için birlikte Suudi Arabistan'a gittiğini öğrenir. Bunun üzerine olaylar açıklığa kavuşmaya başlar. Bu sebeple önemli bir mekândır.

3.5.2.3 İngiltere

Londra'da lordun evi diye geçen kapalı mekân, Fuat Şevket'in görüşmek için çağrıldığı yerdir. Okuyucu Fuat Şevket'in suçlu olduğunu ve mason üyesi olduğunu bu mekânda anlar.

¹⁶¹ A.e., s. 40.

3.5.2.4 Suudi Arabistan

Nâim'in gördüğü rüyadan sonra Arabistan'a dönerek Mescidi Nebevi'ye gittiği bu açık mekân, yıllardır görmediği amcasıyla görüştüğü ve amcasından Kuba Mescidi etrafındaki bahçelerde Ömer Hüseyinî'nin yaşadığını öğrendiği ve bunun üzerine Mısır'da gördüğü rüyayı takip etmeye karar verdiği yerdir.

Kuba Mescidi bahçeleri, Nâim'in Ebu Bekr Hüseyinî'nin torunu Ömer Hüseyinî ile görüşüp dedesi hakkındaki evraklara ulaştığı yani hocası Abdulkadir'in kendisine ulaştırmak istediği bilgiye ulaştığı olayların çözüldüğü yerdir. Bu sebeple kitapta kullanılan en önemli mekânlardan biri olduğunu söyleyebiliriz.

3.5.2.5 Kanada

Talat Ahmet'in iş için bulunduğu Toronto şehri, biz okuyuculara Abdulkadir'le aynı gün ve aynı saatlerde ölen Moshe Gold'un ulaştığı bilgiyi verdiği yerdir. Öncelikle otelin lobisi sonra da lüks bir restoran mekân olarak seçilir. Toronto'da karşımıza çıkan bu iki mekân kapalı mekân özelliği taşır.

3.5.2.6 Türkiye

Türkiye, kitapta 1908 yılında karşımıza çıkan bir ülkedir. Halîl Vezzân'ın İstanbul'a geldiği sırada kaldığı misafir sarayı, kapalı bir mekândır ve 1908 yılının anlatıldığı bölümlerin en önemli mekânıdır. Romanda sarayın iki bölümüne yer verilir. Bu yerler Halîl'in kaldığı yatak odası ve kütüphanedir. Halîl'in yatak odasının tasviri kitapta şu şekilde geçer:

“ Halîl Vezzân, misafir salonuna bağlı, iki metreden büyük, bütün bir aileye yetecek şekilde geniş bir yatak odasından oluşan, en kaliteli İtalyan koltuk takımları ve İran halılarıyla döşenmiş lüks odasını düşünmeye başladı.”¹⁶²

¹⁶² A.e., s. 29.

Halil Vezzân'ın gizli bir kapısı olduğunu keşfettiği kütüphanede, kapının ardında olanları öğrenmesiyle Hüseyinî cemaati büyük bir avantaj elde eder. Bu sebeple 1908 yılının en önemli mekânı olduğunu söylememiz mümkündür. Kütüphanenin tasviri kitapta şu şekilde yer alır:

“ Halil kütüphaneye girdi ve çok sayıda kitap gördü. Ama Halil'in dikkatini çeken şey kütüphanenin güzelliğinden çok, kenarları altın rengi su ile renklendirilmiş, alçı işlemlerle süslenmiş yüksek tavanı ve daha önce hiç görmediği kütüphanenin tam ortasının tavanında bulunan piramit şeklindeki kubbeydi. Burayı düşünür düşünmez geliş sebebini hatırladı; az önce gördüğü ve duyduğu şeyin kaynağını bulma umuduyla etrafına bakınmaya başladı. Ondan başka kimse yoktu, kütüphanenin her tarafına baktıktan sonra emin oldu. Ama salonun ortasındaki kubbeye paralel olan, ortasında insan gözü şeklinde bir oyuk bulunan piramit yapı dikkatini çekti.”¹⁶³

Halil'in hocası Hüseyinî ile karşılaştığı Dolmabahçe Sarayı, II. Abdülhamit ile görüşmek için gittiği ve hocasından Yahudilerin Filistin hakkındaki planlarını öğrendiği yer olması sebebiyle önem arz eder. Kitapta tasviri şu şekilde yapılır:

“Halil Vezzân, 19. Yüzyılda Abdülmecit Dönemi'nde inşa edilen Osmanlı Sultanlarının yaşadığı Dolmabahçe Sarayı gibi güzel bir saray hayatında hiç görmemişti. Saray İstanbul'un kalbinde yer alıyordu, Boğaz Köprüsü'nün kıyısına bakıyordu.”¹⁶⁴

Yine kapalı bir mekân olarak kullanılan Ebu Bekr Hüseyinî'nin evi, Halil'e Osmanlı'nın kötü durumunu anlattığı, onu Abdullah Mümin'le tanıştırdığı ve Hüseyinî cemaatine katıldığı yerdir. Kitapta tasvirine yer verilmez.

İncelenen bu iki romanda kullanılan mekânlara baktığımızda hepsinin somut mekânlar olduğunu görürüz. Seçilen mekânlara bakıldığında dikkatleri çeken bir diğer benzerlik ise, mekânların yer yer açık mekân olarak yer yer de kapalı mekân olarak karşımıza çıkmasıdır. Şunu da belirtmek gerekir ki, incelenen romanlarda olay örgüsü

¹⁶³ A.e., s. 31.

¹⁶⁴ A.e., s. 46.

birbiriyle benzerlik gösterse dahi mekânları arasında bariz farklar vardır. *Da Vinci Şifresi*’nde dört ayrı ülkede olaylar geçerken, *Hukûmetu’z-Zıll*’de toplam altı ülkede olaylar devam eder. Yapılan araştırmalar sonucu, *Da Vinci Şifresi*’nde kullanılan her mekânın gerçek mekân olduğu sonucuna varılır, kurmaca bir mekâna yer verilmez, ancak *Hukûmetu’z-Zıll* romanında Fas ve Mısır’da şubeleri bulunan kafenin kurmaca bir mekân olduğu anlaşılır. Saptanan bir diğer farklılık ise *Da Vinci Şifresi*’nde kullanılan tüm mekânların Avrupa’da yer alması, *Hukûmetu’z-Zıll* romanında ise kullanılan mekânların Orta Doğu, Afrika ve Avrupa kıtalarında yer almasıdır. *Da Vinci Şifresi*’nde bir ülkede çok fazla mekân kullanılırken *Hukûmetu’z-Zıll* romanında daha fazla ülke kullanılarak bir ülkedeki mekân sayısı az tutulur.

3.6 Zaman

Bir eylemin gerçekleşme süresi olan zaman, anlatı türünde olayların anlatıldığı süreyi kapsayan bir ögedir.¹⁶⁵ Bir yazar, anlatacağı olayı hangi zamanda anlatacağını belirleyerek mekân ve insan unsurları seçimini yapar.¹⁶⁶ Romanın önemli bir unsuru olan zaman kavramı, roman dışında da var olan, herkesin paylaştığı nesnel zaman, olayların yer aldığı vaka zamanı ve olayların geçtiği zamanın biri tarafından öğrenilip anlatıldığı anlatma zamanı olmak üzere üçe ayrılır.¹⁶⁷

Yukarıda verilen bilgiler ışığında *Da Vinci Şifresi* adlı romanın vaka zamanına bakacak olursak, romanda asıl olayların gerçekleştiği zaman bir günle sınırlandırılır, sonuç bölümünde ana karakter Langdon’ın Paris’e dönüp Kutsal Kâse gizemini çözmesiyle romanda toplam üç günlük bir zaman diliminin işlendiğini görürüz. *Da Vinci Şifresi*, oldukça kısa bir vaka zamanına sahip olmasına rağmen yer yer özetleme ve geriye dönüş teknikleri kullanılarak zaman kavramı iç içe geçer. Zamanın önemli bir unsur olarak işlendiği bu romanda daha ilk sayfada Sauniere’in öldürüldüğü saatin verilmesiyle kitap başlar.

¹⁶⁵ Reyhan Karkınlı, “Kasımalı Bayalınov’un “Kıyın Ötkööl” Romanında Zaman Unsurunun Öznel Tasarımı”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. LXIII, Sayı: 1, 2023, s. 20.

¹⁶⁶ İlknur Ay, “Sevinç Çokum’un Roman Tekniği”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi*, Samsun, 2014, s. 35.

¹⁶⁷ Çetin, a.g.e., s. 128-133.

Anlatma zamanına bakıldığında ise kitabın başından sonuna kadar geçmiş zaman kipleri kullanıldığını görürüz. Geçmiş zaman kullanılması bizlere anlatma zamanının sonradan aktarma tekniğiyle ele alındığını gösterir. Nitekim romanın ilk cümlelerini örnek gösterebiliriz:

“Meşhur Müze Müdürü Jacques Sauniere, müzedeki Büyük Galeri’nin kemerli geçidinde sendeledi. Görebildiği en yakın tabloya, bir Caravaggio’ya doğru hamle yaptı. Varaklı çerçeveyi kavrayan yetmiş altı yaşındaki adam, sanat şaheserini duvardan çıkıncaya dek kendine doğru çekti ve Sauniere, tablonun altına sırtüstü yığıldı.”¹⁶⁸

Da Vinci Şifresi 2003 yılında yazılmış bir romandır. Romanda işlenen zamana baktığımızda teknolojinin ilerlediğine ara ara vurgu yapılır. Bu sebeple roman içerisinde işlenen zamanın romanın yazıldığı yıllara ait olduğunu söyleyebiliriz.

Da Vinci Şifresi’nden farklı bir zaman dilimiyle karşımıza çıkan *Hukûmetu’z-Zıll* romanı günümüz ve 1908 yılı olmak üzere çift zamanlı olarak sunulur. Romanın vaka zamanını elbette günümüz ve 1908 yılı olarak iki farklı şekilde ele almamız gerekir. Günümüzün işlendiği zaman diliminde vaka zamanını net olarak bilemesek de yaklaşık bir aylık bir zaman diliminde geçtiğini söylememiz mümkündür. 1908 yılının anlatıldığı zaman diliminde ise vaka zamanı, üç günlük bir sürede geçer. Gerçek olayların işlendiği bu zaman diliminde olay örgüsünün anlaşılabilmesi için II. Abdülhamit’in tahttan indirildiği 1909 yılına gidilerek kısa bir diyalog kullanılır. 1908 yılında vaka zamanı ile nesnel zamanın birbirine paralel ilerlediğini söyleyebiliriz. Vaka zamanı nesnel zamandan daha az bir zaman dilimini kapsar. Bu sebeple kitapta nesnel zamandaki olaylar atlanarak ya da geriye dönüş tekniği kullanılarak okuyucuya şu şekilde verilir:

“27 Nisan 1909

¹⁶⁸ Brown, a.g.e., s. 11.

İttihat ve Terakki, Meclisi Mebusan'ın üyelerinin çoğunun onayını alarak devletin müftüsünden Sultan Abdülhamit'in tahttan indirilmesini ve yerine kardeşi Muhammet Reşat'ın padişah olmasına yönelik bir fetva çıkarmasını başardı. Bu tehlikeli gelişmeler ışığında on kişiden oluşan 'Urvetü'l-Vuskâ liderleri İstanbul'da Hüseyinî'nin evinde toplandı."¹⁶⁹

Anlatma zamanına baktığımızda da hem günümüz olaylarının hem de 1908 yılı olaylarının, *Da Vinci Şifresi*'ndeki gibi geçmiş zaman kipleri kullanılarak okuyucuya sunulduğunu görürüz. Sonradan aktarma tekniğinin kullanıldığı bu romanda yine kitabın ilk cümlelerini örnek olarak göstermemiz mümkündür:

"Uçak, Kazablanka'daki V. Muhammed Uluslararası Havaalanı'na iniş yapmak için hazırlıklarına başlamıştı. Nâim Vezzân, bu bulutlu akşamda gökyüzünü aydınlatan şehrin ışıklarına bakmak için pencereden baktı."¹⁷⁰

2006 yılında kaleme alınan *Hukûmetu'z-Zill* romanında işlenen zamana bakacak olursak, günümüzde anlatılan olayların romanın yazıldığı yıllara ait olduğunu söylememiz mümkündür. Çift zamanlı bir roman olması hasebiyle, 1908 yılına dönülerek Osmanlı Mebusu olan Halîl Vezzân karakterinin İstanbul'da yaşadıklarının anlatıldığı diğer zaman II. Abdülhamit Dönemi'ne ait 1908 yılıdır.

İncelenen iki romana bakıldığında, vaka zamanının kısa bir sürede geçtiğini görürüz. Özellikle *Da Vinci Şifresi* vaka zamanı ile *Hukûmetu'z-Zill*'de 1908 yılının anlatıldığı vaka zamanı sürelerinin aynı olduğu görülür. Anlatma zamanlarına baktığımızda ise anlatma zamanının sonradan aktarma yöntemiyle okuyucuya sunulması dikkat çeker. Zaman açısından iki roman ele alındığında, farklılık olarak okuyucunun dikkatini çeken şey ise, *Da Vinci Şifresi*'nde yalnızca tek bir zaman olması, *Hukûmetu'z-Zill* romanında ise çift zamanlı bir anlatım olmasıdır. Romanlarda işlenen genel zamana bakıldığında üç yıl arayla yazılan bu romanların, yazıldığı yılları içerdiği görülür.

¹⁶⁹ Kabbânî, a.g.e., s. 172.

¹⁷⁰ A.e., s. 7.

3.7 Anlatım Teknikleri

Anlatı türünde yazarın neyi anlattığından çok nasıl anlattığı önem arz eder.¹⁷¹ Nasıl anlattığı sorusunun cevabı bizleri anlatım tekniklerine götürür. Anlatım teknikleri yazarın üslubunu okuyucuya gösterir. Bir metnin edebi bir metin olabilmesi için anlatım teknikleriyle anlatılmış olması gerekir.¹⁷²

Temelde anlatım teknikleri anlatma (diegesis) ve gösterme (mimesis) teknikleri ile ilişkilidir.¹⁷³ Zamanla sayısı çoğalan anlatım teknikleri, eserin bakış açısıyla da oldukça ilişkilidir.¹⁷⁴

Çalışmanın bu bölümünde birden fazla anlatım tekniğinin kullanıldığı *Da Vinci Şifresi* ve *Hukûmetü'z-Zıll* romanlarında kullanılan anlatım teknikleri verilecektir.

3.7.1 Anlatma-Gösterme Tekniği

Anlatma tekniği, anlatıcının ön planda olduğu ve olayları anlatıcının anlattığı bir tekniktir. Anlatma tekniğinin okuyucuyu saf dışı bırakması ve romanın içine girememesi sebebiyle tiyatro ve sinemada kullanılan gösterme tekniği diyalog yoluyla roman, hikaye gibi edebi türlere uyarlanır ve bu sayede anlatma ve gösterme teknikleri iç içe yer alır. Günümüz romanlarında anlatma ve gösterme teknikleri sıkça bir arada kullanılır.¹⁷⁵

Brown ve Kabbânî de romanlarında anlatma ve gösterme tekniğinin bir arada kullanımına sıkça yer verir. *Da Vinci Şifresi* romanında yazar anlatma-gösterme-anlatma tekniğini sıkça uygular. Yazar, anlatma tekniğine okuyucuyu bilgilendirmek için sıkça başvurur. Leonardo Da Vinci'nin Vitruvius Adamı portresinin anlatıldığı şu satırları anlatma tekniğine örnek olarak verebiliriz:

¹⁷¹ Ahmet Mocan, "Yalnızız'da Anlatım Teknikleri", *Turkish Studies Dergisi*, C. VII, Sayı: 3, 2012, s. 1832.

¹⁷² Fatma Akşam, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Anlatım Teknikleri", *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*, Ağrı, 2023, s. 25.

¹⁷³ Manfred Jahn, *Anlatı Teorisi El Kitabı*, Çev. Bahar Dervişcemaloğlu, 3. bs, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2020, s. 104.

¹⁷⁴ Aktaş, *a.g.e.*, s. 72.

¹⁷⁵ Sueda Demir, "Gün Olur Asra Bedel Romanında Haldeki Olayların Olay Örgüsüne Nakşedilişi Ve Romanda Anlatım Tekniklerinin Kullanılışı", *Kayseri Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. III, Sayı: 1, 2021, s. 30-31-32.

“Anatomik açıdan zamanının en doğru çizimi olarak kabul edilen Da Vinci’nin Vitruvius Adamı tüm dünyada posterlerde, mausepadlerde ve tişörtlerde kendini göstererek, modern kültürün ikonu haline gelmiştir. Bu ünlü eskizde, içine çıplak bir erkek yerleştirilmiş mükemmel bir daire görülür... erkeğin kolları ve bacakları yanlara doğru açıktır.”¹⁷⁶

Anlatma-gösterme tekniği romanın yazılabilmesinde önemli rol oynayan bir teknik olduğu için her romanda karşımıza çıkar. *Hukûmetu’z-Zıll* romanında da sıkça kullanılan anlatma gösterme tekniğinin okuyucu bilgilendirmek, karakterlerin geçmişleri hakkında bilgi vermek ve mekânların tasvirlerini yapmak için sıkça kullanıldığını görürüz. Anlatma ve gösterme tekniğinin iç içe geçtiği bu romanda Nâim Vezzân’ın Fas’a gelişinin anlatıldığı ilk sayfayı örnek verebiliriz:

“Uçak Kazablanka’daki Beşinci Muhammed Uluslararası Havalanı’na iniş yapmak için hazırlanmaya başlamıştı. Nâim Vezzân bu bulutlu gecede, gökyüzünü aydınlatan şehrin ışıklarını görmek için pencereden baktı.

“Nâim Bey, uçak inmek üzere, lütfen kemerinizi takınız”, dedi hostes yüzünde Nâim Bey’i isteğiyle rahatsız etmiş olabileceği için utançla karışık bir gülümsemeyle.

Nâim kemerini bağladı ve hostese onun gibi bir gülümsemeyle karşılık verdi.”¹⁷⁷

3.7.2 Tasvir Tekniği

Arapça suret kelimesinden türeyen tasvir sözcüğü, romanda kişi, mekân ve anlatılan olayı okuyucuya gösterme görevi üstlenir.¹⁷⁸ Tasvir tekniği nesnel ve öznel olmak üzere iki şekilde kullanılır. Nesnel tasvir anlatıcının kendi duygu ve düşüncelerini katmadan anlattığı mekânı ya da kişiyi olduğu gibi tasvir etmesidir. Öznel tasvir ise anlatıcının kendi bakış açısına göre, yorum ve düşüncelerine göre tasvir etmesidir. Tasvir tekniğinin amacı okuyucunun zihninde anlatılan mekânı

¹⁷⁶ Brown, **a.g.e.**, s. 56.

¹⁷⁷ Kabbânî, **a.g.e.**, s. 7.

¹⁷⁸ Deniz Hacıhaliloğlu, “Memduh Şevket Esendal’ın Hikâyelerinde Kurgu ve Anlatım Teknikleri”, **Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Doktora Tezi**, Bartın, 2020, s. 94.

canlandırabilmesi, karakterleri hayal edebilmesi ve olay örgüsüne katkı sağlamasıdır.¹⁷⁹

Şüphesiz hiçbir roman yoktur ki içinde tasvir olmasın. *Da Vinci Şifresi* romanına baktığımızda sıkça tasvir tekniğine başvurulduğunu görürüz. Tasvirin uygulanış amacı yer yer karakterleri tanıtmak, yer yer mekânı anlatarak okuyucunun gözünde olayları canlandırmaktır. Yüzbaşı Bezu Fache'nin tanıtıldığı şu satırları özel tasvire örnek olarak vermemiz mümkündür:

“Geniş omuzlarını arkaya atıp, çenesini göğsüne gömen Yüzbaşı Bezu Fache, kızgın bir boğa gibi yürüyordu. Geriye doğru taranmış briyantimli koyu renk saçları, geniş alnındaki derin çizgileri vurguluyordu. Yakından bakınca koyu renk saçları, çıkık kaşlarının ortasındaki çizgiyi vurguluyor ve onun, bir savaş gemisinin pruvasına benzemesini sağlıyordu. O yaklaşımadan evvel, koyu renk gözleri nam saldıği ciddiyetini korku verici bir açıklıkla ortaya koyarak, sanki yeryüzünü kasıp kavuruyordu.”¹⁸⁰

Hukûmetu’z-Zill romanında hem özel hem de nesnel tasvirlerle çokça yer verilir. Olayların açığa çıkmasında mekânların ve görünüşlerinin oldukça önemi vardır. Bu sebeple kitapta mekân tasvirleri uzun uzadıya yer alır. Karakterlerin tasvirlerine yer verilse de dikkati en çok mekân tasvirleri çeker. Tasvir tekniğine örnek vermemiz gerekirse Halîl Vezzân'ın misafir sarayında sesleri takip ederek gittiği ve önemli gerçekleri keşfettiği kütüphane tasvirini kullanabiliriz:

“Halîl kütüphaneye girdi ve çok sayıda kitap gördü. Ama Halîl'in dikkatini çeken şey kütüphanenin güzelliğinden çok, kenarları altın rengi su ile renklendirilmiş, alçı işlemlerle süslenmiş yüksek tavanı ve daha önce hiç görmediği kütüphanenin tam ortasının tavanında bulunan piramit şeklindeki kubbeydi. Burayı düşünür düşünmez geliş sebebini hatırladı; az önce gördüğü ve duyduğu şeyin kaynağını bulma umuduyla etrafına bakınmaya başladı. Ondan başka kimse yoktu, kütüphanenin

¹⁷⁹ Gülşah Güzel, “Tarık Buğra'nın Hikâyelerinde Anlatım Teknikleri”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2017, s. 47-48.

¹⁸⁰ Brown, a.g.e., s. 29.

her tarafına baktıktan sonra emin oldu. Ama salonun ortasındaki kubbeye paralel olan, ortasında insan gözü şeklinde bir oyuk bulunan piramit yapı dikkatini çekti.”¹⁸¹

3.7.3 Özetleme Tekniği

Özetleme tekniği, romanda yapılacak olan tanıtımın veya verilecek olan bilginin kısaca anlatılmasıdır. ¹⁸²Özetleme tekniğine daha çok karakterler tanıtılırken başvurulur. Özetleme tekniğinin amacı vaka zamanının gerçek zamanı kapsayamayacağı için olay anlatılırken önemli bir olaydan bahsedilecekse bir iki cümlelik özetleme yaparak zaman bütünlüğünü bozmamaktır.

Da Vinci Şifresi romanında özetleme tekniğine sıkça yer verildiği görülür. Olay örgüsündeki bir olay anlatılırken karakterler buna benzer bir durum yaşamışsa özetleme tekniği kullanılarak okuyucuya aktarılır. Aynı zamanda kitabın başında anlatılan olaylar diğer bölümlerde de bahsedileceği zaman okuyucunun unutmuş olabileceği düşünülerek yine özetleme tekniğine başvurulduğu görülür. Kitabın ana karakteri Robert Langdon üzerinden yapılan özetleme tekniği şu şekildedir:

“Langdon resimden gözlerini ayırmıyordu. Duyduğu dehşete şimdi bir de korku eklenmişti. Dehşet verici ve son derece garip fotoğraf, huzurunu bozan bir déjà vu hissi veriyordu. Bir yıl kadar önce Langdon’ın eline bir cesedin fotoğrafı geçmiş ve kendisinden benzeri bir yardım istenmişti. Yirmi dört saat sonra, Vatikan şehrinde neredeyse hayatını kaybediyordu. Bu fotoğraf tamamıyla farklıydı ama yine de senaryodaki bir şey rahatsızlık verecek derecede tanıdık geliyordu.” ¹⁸³

Hukûmetu’z-Zıll romanında ara ara özetleme tekniğine yer verilir. Daha çok karakterler tanıtılırken özetleme tekniğine başvurulur. Aynı zamanda kitabın çift zamanlı olması hasebiyle 1908 yılına geçişler çok sık olmadığından okuyucunun 1908 yılında anlatılan olayları untabileceği düşünülerek önceki bölümlerde önemli bir olay

¹⁸¹ Kabbânî, a.g.e., s. 31.

¹⁸² Tahsin Yurttaş, “Necîb el-Kîlânî’nin İtirâfâtü ‘Abdilmütecellî Adlı Romanında ‘İdeal/Hayal’- ‘Gerçek’ Gerilimi”, **RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 30, 2022, s. 917.

¹⁸³ Brown, a.g.e., s. 19.

olmuşsa yine özetleme tekniğiyle okuyucuya hatırlatılır. Nâim Vezzân ve hocası Abdulkadir Benuvezzânî'nin nasıl tanıştığı kitapta şu şekilde özetlenir:

“ Nâim Vezzân, Fas’a yaptığı yolculuğun detaylarını düşünüyordu. Yolculuk sadece iş için değil, aynı zamanda kişisel bir tarafı vardı. Riyad’daki Kral Suud Üniversitesi’nde on beş yıl çağdaş tarih dersi verdikten sonra 3 yıldır görmediği arkadaşı ve hocası Abdulkadir Benuvezzânî. Tanışmaları katıldığı konferanslar ve Tarih dersinin başarılı öğrencisinin merakı sayesinde oldu. Nâim’in tarih dersini alması zorunlu olmamasına rağmen bölümdeki hocasından dolayı bu derse kaydoluyordu.”¹⁸⁴

3.7.4 Geriye Dönüş Tekniği

Romanın ana malzemesi insandır ve insan geçmiş, şimdiki ve gelecek olmak üzere üç zamanda var olur. Romanlar ise şimdiyi konu edinir ve geçmişten bahsedileceği zaman geriye dönüş tekniği devreye girer.¹⁸⁵ Geriye dönüş tekniği, roman karakterlerinin geçmiş olaylarını yüzeysel veya ayrıntılı olarak okuyucuya sunan, karakterleri tanıtan bir tekniktir.¹⁸⁶

Geriye dönüş tekniğini romanında çok kez uygulayan Brown, geriye dönüş tekniğinin akışı bozma ihtimaline rağmen okuyucuya bunu hissettirmeden, okuyucunun sorularını giderecek şekilde romanında uygular. Okuyucuya romanında yer yer özetleme tekniği ile karakterleri tanıtsa da geriye dönüş tekniğini kullanarak okuyucunun aklına takılan bütün soruları giderir. Sophie’nin dedesi Sauniere ile konuşmadığını, yıllardır küs olduğunu özetleme tekniği ile ilk başta okuyucuya verir, ancak tanık olduğu ayinde neler gördüğünü, dedesine yıllarca neden kinlendiğini geriye dönüş tekniğini kullanarak şu satırlarla dile getirir:

“Başını uçağın penceresine dayayıp boşluğa bakarken alnı üşüyen Sophie, Langdon’ın az önce anlattıklarını düşünüyordu. İçinde yeni bir pişmanlık hissediyordu. On yıl. Büyükbabasının, ona

¹⁸⁴ Kabbânî, **a.g.e.**, s. 7.

¹⁸⁵ Tekin, **a.g.e.**, s. 244-245.

¹⁸⁶ Bengü Nihal Bingül Konuk, “Virginia Woolf’un “Mr. Dalloway” ve İnci Aral’ın “Mor” Adlı Romanlarının Teknik ve İçerik Açısından Karşılaştırılması”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Eskişehir, 2007, s. 76.

gönderdiği açılmamış mektup tomarlarını düşündü. Robert'a her şeyi anlatacağım. Sophie başını pencereden çevirmeden konuşmaya başladı. Yavaşça. Korkuyla.

O gece olanları yeniden anlatırken, zamanda geri gittiğini hissetti.. büyükbabasının Normandiya'daki şatosunun yakınlarındaki ormanda dolaşıyordu... şaşkınlık içinde boş evi arıyordu... aşağıdan gelen sesler duyuyordu.... sonra gizli kapıyı buluyordu. Taş merdivende, her adımda bir basamak inerek usulca bodrumdaki yeraltı odasına vardı. Toprak kokusunu alabiliyordu. Serinlik ve ışık. Mart ayıydı. Merdivende saklandığı gölgeler arasından, yabancıların sallanarak ellerindeki mumlarla ilahi söylediğini duyuyordu.

Rüya görüyorum, dedi kendi kendine. Bu bir rüya. Başka ne olabilir?

Kadınlarla erkekler sıraya dizilmişlerdi, siyah, beyaz, siyah, beyaz. Kadınlar hep birlikte ellerindeki altın küreleri kaldırıp, her bir ağızdan, "Başlangıçta seninle birlikteyim, kutsal olan her şey görünmeye başladığında, gün doğmadan önce seni rahmimden çıkarttım," diye seslenirken güzel gecelikleri dalgalanıyordu.

Kadınlar kürelerini indirdiğinde, herkes sanki vecit haline geçmiş gibi ileri geri sallandı. Çemberin ortasındaki bir şeye saygı duyuyorlardı.

Neye bakıyorlar?

Sesler artık yükseliyordu. Daha yüksek. Daha hızlı.

Kadınlar kürelerini yeniden yükselterek, "Gördüğün kadın sevgidir!" diye bağırıyorlardı.

Erkekler, "O kadının meskeni sonsuzluktur!" diye cevapladılar.

İlahiler yeniden başlamıştı. Arttı. Gürlledi. Daha hızlı. Katılımcılar içeri doğru adım atarak, çömeldiler.

İşte o an Sophie, sonunda hepsinin neyi seyrettiğini görebilmişti.

Çemberin ortasındaki alçak, süslü bir sunağın üstünde bir adam yatıyordu. Çıplaktı sırtüstü yatıyordu ve yüzünde siyah bir maske vardı. Sophie hemen adamın omzundaki doğum lekesinden, vücudu tanıdı. Neredeyse bağıracaktı. Grand-pere! Bu görüntü bile Sophie'yi şok etmeye yeterdi ama fazlası vardı.

Gümüş renkli gür saçları arkasından sallanan, beyaz maskeli çıplak bir kadın, büyükbabasının üstüne çıkmıştı. Mükemmellikten çok uzak tombul bir vücudu vardı ve ilahlara ritim tutarak sallanıyordu-Sophie'nin büyükbabasıyla sevişiyordu.

Sophie dönüp kaçmak istedi ama yapamadı. İlahi sesleri yükselmeye başladığında, yeraltındaki odanın taş duvarları onu içeri hapsetmişti. Katılımcıların oluşturduğu çember şimdi adeta şarkı söylüyordu ve sesler yükselerek çılgın bir hal almıştı. Ani bir gürlemeyle tüm oda adeta doruk

noktasında patladı. Sophie nefes alamıyordu. Sonra birden hıçkırarak sessizce ağladığını fark etti. Arkasını dönerek usulca merdivenden yukarı, evden dışarı çıktı ve titreyerek Paris'e geri döndü."¹⁸⁷

Kabbânî, *Hukûmetu 'z-Zıll* romanı içerisinde çift zamanı barındırdığından 1908 yılına dönüşler geriye dönüş tekniğini bizlere sunar. Kabbânî, geriye dönüş tekniğini romanda daha çok olay örgüsünü tamamlamak için kullansa da karakterlerin hayatlarını, geçmiş yaşamlarını anlamamız için de bu tekniğe başvurur. Kabbânî de kitabın sonlarında ana karakter Nâim'in neden evlenmediğini, Suudi Arabistan'a döndüğü sırada geriye dönüş tekniğiyle şu şekilde sunar:

“ Uçak indi; Mustafa Nedim havaalanında bekliyordu. Mustafa yalnızca Nâim'in ofisinin müdürü değil, aynı zamanda Suad Osman gibi az sayıda yakın arkadaşlarından biriydi, Nâim'in bu kadar az arkadaşının olmasının sebebi sürekli iş ve seyahatte olmasıydı. Bu da sosyal hayatını iş arkadaşlarıyla sınırlı tutuyordu. Hatta uzun zaman önce Cidde'nin kuzeyi Obhur'da beğendiği bir kızla nişanlanmış olsa da evlenememesinin sebebi çok meşgul olmasıdır. Çok güzeldi, hayatında öyle güzel bir kız görmemişti, sanki o Binbir Gece Masalları'ndaki perilerden biriydi. Onu soruşturdu ve kızın Cidde'nin zengin ve tanınmış ailelerinden birinden olduğunu öğrendi; ama anne ve babası küçüklüğünden beri ayırdı ve kızlarını Cidde toplumunun tanınmış bir iş kadını olan evlenmemiş teyzelerine bırakarak ikisi de yeni bir hayat yaşamaya başlamışlardı. Kızın sosyal koşulları Nâim'in annesini cesaretlendirmiyordu; ancak annesi oğlunun hayatında gördüğü en güzel kızla evlenme isteğine boyun eğdi. Nişanlılık süresi bir aydan fazla sürmedi, sonra Nâim kimseye bir sebep belirtmeden nişanı sonlandırdı ve sanki hiç olmamış gibi hayatına devam etti.

Bundan sonra Nâim Vezzân kimseyle ilişki kurmadı."¹⁸⁸

Yine aynı şekilde kitap sonunda 1909 yılına dönülerek Nâim'in bulduğu belgelerde neler olduğunu anladığı şu satırlar da geriye dönüş tekniğinin örneklerindendir:

¹⁸⁷ Brown, **a.g.e.**, s. 345-346.

¹⁸⁸ Kabbânî, **a.g.e.**, s. 152-153.

“Halil’in geçen yaz keşfettiği şey sayesinde, Sebei’lerin mason hareketine sızdıklarını öğrendik ve onların içine sızdım, Allah’ın izniyle, ben ya da benim yolumdan gelen biri Sebei’lerin liderinin kim olduğunu öğrenmek için piramidin tepesine ulaşacak.

Dönme Yahudiler Yüksek Konseyi gelecek hamleni belirledi mi, diye sordu Halil.

Evet, beni Raşit Benuvezzânî ismiyle Fas’a göndermek istiyorlar.”¹⁸⁹

3.7.5 Montaj Tekniği

Montaj tekniği, yazarın önemli bir sözü, yazıyı, şiiri veya ilahi kökenli bir sözü olduğu gibi romanının olay örgüsü içinde okuyucuya sunmasıdır.¹⁹⁰ Montaj tekniğinin amacı derinlik kazandırması ve üslupta çeşitlilik sağlamaktır, ancak montaj tekniği yerinde kullanılmazsa, verilmek istenen mesaja gölge düşüreceğinden yama görevi görerek yazarın amacına ulaşmasına engel olur.¹⁹¹

Yer yer montaj tekniğinin uygulandığı *Da Vinci Şifresi*’nde yazar, hem ilahi kitaptan alıntılar yaparak hem de ünlü kimselerin sözlerine yer vererek romanında montaj tekniğini uygular. Brown, yama görevi görmemesi için, olay örgüsündeki önemli yerlerde, ilahi kitaptan alıntı yaparken, bu alıntıyı eserinin önemli bir parçası haline getirerek ustalıkla eserine işler. Aynı zamanda yine olayların akışına uygun olarak ünlü kişilerin sözlerine yer vererek montaj tekniğini ara ara karşımıza çıkartır. Silas’ın kilit taşına ulaştığını düşünerek yerdeki kırık karonun altına baktığında gördüğü şu ayetle kandırıldığını anlaması, Brown’un romanına montaj tekniğini nasıl ustalıkla işlediğinin en güzel kanıtıdır: “Buraya kadar geleceksin, ama daha ileri değil.”¹⁹²

Birçok teknik gibi montaj tekniğine de romanında yer veren Kabbânî, montaj tekniğinin akışı bölmemesi için çok dikkatli kullanılması gerektiğinin farkında olarak uyumu bozmadan biz okuyuculara bu tekniği sunar. Olay örgüsünde Nâim Vezzân’ın

¹⁸⁹ Kabbânî, **a.g.e.**, s. 173.

¹⁹⁰ Tekin, **a.g.e.**, s. 254.

¹⁹¹ Özlem Ağır, “Nev’izâde Atâ’î, Hadâiku’l-Hakâik Fî Tekmiletî’ş-Şakâik (46-190 Sayfalar Arası), (İnceleme-Çeviri, Yazı ve Anlatım Teknikleri)”, **Nevşehir Hacı Bektaşî Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Nevşehir, 2017, s. 205.

¹⁹² Brown, **a.g.e.**, s. 146. Bkz: “Eski Ahit”, Eyüb/38:11.

ulaşması istendiği mesaja montaj tekniğinin kullanılarak Kuran'dan ayetlerle ulaşması, bu tekniğin roman içerisinde ne derece önemli olduğunu gözler önüne serer. Nâim Vezzân'ın gördüğü rüyada okunan şu ayetler şüphesiz montaj tekniğinin en güzel örnekleridir:

“Lâ ikrâhe fid-dîni kad tebeyyener-ruşdu minel-gayy(gayyi), fe men yekfur bit-tâğûti ve yu'min billâhi fe kadistemseke bi'l-ʿurvetil vuskâ, lânfisâme lehâ, vallâhu semîun alîm(alîmun).”¹⁹³

3.7.6 Leitmotiv Tekniği

Müzikten edebiyata nakledilen kavram leitmotiv, romanda bir sözün ya da bir kelimenin sıkça tekrarlanması anlamına gelir.¹⁹⁴ Leitmotiv tekniğinde, söylem farklılıkları, jest ve mimikler ve yaratılış özellikleri kullanılır. Roman kahramanlarını tanımak ve karakteristik özelliklerini belirlemek için kullanılan önemli bir teknik olarak karşımıza çıkar.¹⁹⁵ Romanda sıkça tekrar eden söz grupları, dizeler ve kişilerle ilgili tekrar edilen kelimeler de leitmotiv tekniğinin örnekleridir.¹⁹⁶

Brown, Da Vinci Şifresi adlı romanında, daha ilk okuyuşta inceleme bile yapmadan, okuyucunun fark edeceği şekilde leitmotiv tekniğine başvurmayı seçer. Karakterlerin fiziksel ve karakteristik özelliklerinde ve sıkça tekrarlanan söz öbeklerinde bu açıkça görülür. Brown'un bu romanında leitmotiv tekniğini en çok Silas karakterinde kullandığını görürüz. Albino olan Silas, kendisinden neredeyse her bahsedilişte albino olduğu tekrarlanır ve kendisine yer yer hayalet yakıştırması yapılır. Leitmotiv tekniğine örnek vermemiz gerekirse Silas karakterinden bahsedilen şu cümleleri örnek vermemiz doğru olur:

¹⁹³ Kabbânî, **a.g.e.**, s. 143. Bkz: Bakara Suresi'nin 256. Ayeti'nin meali şu şekildedir: Dinde zorlama yoktur. Çünkü doğruluk sapıklıktan iyice ayrılmıştır. O halde, kim tâğutu tanımayıp Allah'a inanırsa, kopmak bilmeyen sapasağlam bir kulpa yapışmıştır. Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.

¹⁹⁴ Çetişli, **a.g.e.**, s. 134.

¹⁹⁵ Şebnem Aysan, “Ayfer Tunç'un “Taş-Kâğıt-Makas” Adlı Kitabında Anlatı(cı)ların Halleri”, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 2, 2014, s. 51.

¹⁹⁶ Tekin, **a.g.e.**, s. 263.

“ Kilitli kapının dışında, yalnızca beş metre ötede, ona saldıran kişinin devasa silueti durmuş, demir parmaklıklar arasından bakıyordu. Hortlak gibi solgun bir yüze ve beyaz saçlara sahip, uzun boylu, iri cüsseli biriydi. Koyu kırmızı gözbebeklerini pembe iris çevreliyordu. Albino ceketinden çıkardığı silahın namlusunu, parmaklıklar arasından müze müdürüne doğrulttu. “Kaçmamalıydın.” Aksanının nereye ait olduğunu anlamak kolay değildi. “Şimdi bana nerede olduğunu söyle.”¹⁹⁷

Yine Silas karakteri için yapılan hayalet benzetmesinin leitmotiv tekniğiyle okuyucu karşısına nasıl çıktığını şu cümlelerde görebiliriz:

“ Hayalet başını hayır anlamında iki yana salladı.

Bozuk Fransızcasıyla, “İsmin nedir?” diyerek devam etti.

Hayalet ailesinin kendisine verdiği ismi hatırlayamıyordu. Tek duyduğu hapishane gardiyanlarının alaycı sözleriydi.”¹⁹⁸

Karakterleri tanıtmak yerine, konunun akışına yardımcı olması açısından daha çok söz öbekleri ile leitmotiv tekniğine başvuran Kabbânî, romanında okuyucuya çok hissettirmeden, okuyucunun dikkatle inceledikten sonra fark edeceği şekilde leitmotiv tekniğini romanında uygular. Elbette Kabbânî, karakterleri tanımamız için özellikle Abdulkadir Benuvezzânî, Nâim Vezzân karakterlerinden ve diğer karakterlerden bahsederken leitmotiv tekniğine az da olsa yer verir, ancak leitmotiv tekniğinin nasıl kullanıldığını örneklememiz gerekiyorsa özellikle geometrik şekil ve piramit şekil kelimelerinin masonlukla ilgisi oluşundan en sık tekrarlanan kelimeler olduğunu şu satırlarda görebiliriz:

“Doktor Abdulkadir teşekkürler Celal, dedi ve misafirine yönelerek sohbetimizi yemek masasında tamamlayalım, dedi. Sonra Nâim’i Endülüs tarzında, kabartma ve mozaiklerle uyumlu geometrik şekillerle karıştırılarak oyulmuş kubbesi olan, evin bahçesinin yüzme havuzunun çevresinde

¹⁹⁷ Brown, **a.g.e.**, s. 11-12.

¹⁹⁸ **A.e.**, s. 69.

palmye ağaçları ve çiçeklerle döşenmiş Hindistan cevizi ağaçlarının bulunduğu tarafa bakan odaya götürdü.”¹⁹⁹

Karakterleri tanımamız için az da olsa leitmotiv tekniğine başvuran yazar, romanda 1908 yılında yalnızca adı geçen Kazım Paşa’dan bahsedilince sinirli kelimesini şu şekilde Halil ve Mehmet Cavid Paşa arasında geçen şu diyalogda tekrarlayarak leitmotiv tekniğini kullanır:

“ Mehmet Cavid Paşa sigarasını yakarken “İyi akşamlar Halil Efendi, ben de az önce Şerif Yusuf’la senden konuşuyordum, seni sordum, bu akşam gelmeyeceksin sandım.” dedi ve Talat Paşa’ya dönerek ekledi: “Halil Efendi Kazım Paşa’nın yakın arkadaşlarından.” Halil bu son cümleyi övünerek söylediğini düşündü.

Talat Paşa “ Kazım Paşa nasıl, Hala sinirli mi?” diye sordu.

Halil, “ Kazım Paşa kınansa da doğruyu söylemekten çekinmez, bu yüzden sinirli gibi gözüküyor” dedi.”²⁰⁰

3.7.7 Diyalog Tekniği

Anlatı türlerinin en önemli tekniklerinden biri olan diyalog, iki veya daha fazla kişinin karşılıklı konuşmasıdır. Diyalog tekniği, gösterme tekniğinin bir parçasıdır ve bu teknikte anlatıcı aradan çekilerek okuyucu karakterlerle baş başa kalır. İşlevselliği gereği romanın vazgeçilmez tekniği olan diyalog, okuyucunun karakterleri tanımlarına, düşüncelerini, sosyal ve ekonomik durumlarını öğrenmelerine yardımcı olur. ²⁰¹Diyalog tekniğinin asıl amacı anlatılan konuyu somutlaştırmak olduğundan romanlarda sıkça başvurulan bir anlatım tekniği olarak karşımıza çıkar.

Da Vinci Şifresi’nde yazar, birçok anlatım tekniği gibi diyalog tekniğine de sıkça başvurur. Bazen özetleme tekniğinde, bazen geriye dönüş tekniğinde ve bazen de o anı anlatırken diyaloglara yer verir. Brown, diyalogları konuşma çizgisi

¹⁹⁹ Kabbânî, **a.g.e.**, s. 14.

²⁰⁰ **A.e.**, s. 73-74.

²⁰¹ Davut Orhan, “Suudi Arabistan Romanlarında Anlatım Tekniği Olarak Diyalog ve İç Monolog”, **AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. VIII, Sayı: 2, 2020, s. 369.

kullanarak değil, tırnak işareti içinde vermeyi uygun bulur. Diyalog tekniğinden hemen sonra anlatma tekniğine geçer ya da diyalog içerisinde anlatma tekniğinden yararlanır. Bu sebeple romanında okuyucunun kafasını hiç karıştırmayacak şekilde, okuyucunun şüpheyne düşmesine müsaade etmeden ustaca bu tekniği uygular. Yazar, roman bir anlatma metni olsa dahi roman içerisinde sık sık diyaloglara başvurur, ancak okuyucu hiçbir zaman bu diyaloglarla sanki bir tiyatro metni okuyormuş gibi hissettirmez. Diyalog tekniğine örnek verebileceğimiz çok fazla yer olmasına rağmen yazarın, anlatma ve diyalog tekniğini bir arada nasıl kullandığını göstermek için Piskopos Aringarosa ile öğretmen arasında geçen şu diyaloga bakabiliriz:

“Heyecanlanan piskopos sessizce cevap verdi. “Evet.”

Arayan kişi, “ Silas kilit taşının yerini buldu,” dedi. “Paris’te. Saint Sulpice Kilisesi’nde.”

Piskopos Aringarosa gülümsedi. “ O halde yaklaştık.”

“Hemen alabiliriz. Ama senin nüfuzuna ihtiyacımız var.”

“Elbette. Bana ne yapmam gerektiğini söyle.”

Aringarosa telefonu kapattığında kalbi hızla çarpıyordu. Başlattığı olayların karşısında kendini küçük hissederken, bir kez daha karanlık geceye baktı.”²⁰²

Hukûmetu’z-Zill romanında yazarın belki de en sık başvurduğu teknik diyalog tekniğidir. Diyalog tekniğinin önemini bilen ve bunu romanında çokça uygulayan Kabbânî, diyalogları konuşma çizgisi ve tırnak işaretini bir arada kullanarak verir. Diyalogları bazen sanki anlatıcı yokmuş gibi okuyucuya verir, bazen de anlatma tekniği ile iç içe geçirir. Romanı okurken okuyucu bazen art arda iki sayfanın yalnızca diyaloglarla oluştuğunu görür. Diyalogların bu kadar uzun tutulmasına rağmen yazar Kabbânî, okuyucunun kafasını karıştırmaz, okuyucu geri dönüp kimin bu sözü ettiğini merak etmez. Diyalogların yer yer çok uzun olması, okuyucuyu sıkmaz aksine karakterlerin düşüncelerini anlamalarına ve olay örgüsünün bütünlüğünün sağlanmasına yardımcı olur. Diyalog tekniğinin roman içerisinde en çok ne şekilde

²⁰² Brown, a.g.e., s. 40.

kullanıldığına Moshe Gold ve Talat Ahmet Necati arasında geçen şu diyalogu örnek olarak gösterebiliriz:

“- “Korkma Talat, bugün sen benim misafirimsin ve hesap benden” dedi Moshe gülümseyerek.
“ Arap amcalarımın cömertlik genlerinden biraz hala taşıyorum.”

-“Beni öğle yemeğine davet etmendeki acelenin sebebi neydi, seni tanıdığımdan beri böyle bir şey yaptığını hatırlamıyorum. Bu Arap geni birden aktif mi oldu?”

Moshe yorum yapmadı ve arabayı Şaşfaraz Lokantası’nın önüne park etmeye başladı, araba durduktan sonra Talat’ın etrafında döndü ve yüz hatları gülerken ciddiyete döndü ve şöyle dedi:

-“Öğle yemeğinden sonra sana anlatacağım. Sana dediğim gibi tüm dikkatini toplamalısın!”²⁰³

3.7.8 İç Çözümleme Tekniği

İç çözümleme tekniği, romanlarda yazarların özetleme tekniği gibi karakterleri tanımamıza yardımcı olması amacıyla kullandığı bir tekniktir ve yazar iç çözümleme tekniğini karakterleri biz okuyuculara duygu ve düşünceleriyle, iç dünyalarıyla, psikolojik durumlarıyla tanıtmak için kullanır.²⁰⁴ İlâhi bakış açısının uygulandığı romanlarda iç çözümleme tekniğine yazarlar karakterleri tanıtabilmek için çokça başvururlar.²⁰⁵ İç çözümleme (interior analysis) yöntemi, en kısa tanımla, anlatıcının araya girerek kahramanın duygu ve düşüncelerini okura aktarması demektir.²⁰⁶ Mehmet Tekin’in bu tanımına baktığımızda iç çözümleme tekniğinin aslında karakterleri biz okuyucuların anlayabilmesi için en etkili teknik olduğu sonucuna varırız.

İç çözümleme tekniğine romanında çok sık başvuran Brown, bu tekniği romanında yer yer tek satır olarak, yer yer de bir paragraf olarak sunar biz okuyuculara. Silas’ın kandırıldığını anladığında neler hissettiğini, Sophie’nin yıllardır dedesiyle görüşmediği için pişman oluşunu, Aringarosa’nın Silas’ı bu olaya dahil ettiği için

²⁰³ Kabbânî, **a.g.e.**, s. 11.

²⁰⁴ Ay, **a.g.e.**, s. 202.

²⁰⁵ Sinan Bakır, “Orhan Kemal’in Hikâyeciliği: Kurgu, Teknik ve Anlatım”, **Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi**, C. IV, Sayı: 3, 2020, s. 420.

²⁰⁶ Tekin, **a.g.e.**, s. 272.

yaşadığı utanç ve üzüntüyü, Langdon'ın durumlar karşısında hissettiklerini, Teğmen Collet'in düşüncelerini okuyucuya iç çözümleme tekniği ile sunan Brown, iç çözümleme tekniğini romanında şu şekilde uygular:

“Bodrumdaki ayini gözlerinde canlandıran Sophie, ben oraya girdim bile, diye düşündü. Normandiya'daki şatoda o gece şahit olduklarını Langdon'a anlatmanın vakti gelip gelmediğini düşündü. Duyduğu utanç, on yıldır tek bir Tanrı'nın kuluna bile anlatmasına engel olmuştu. Düşünmek dahi tüylerini ürpermişti. Uzaklarda bir yerlerde sirenler çalarken, yorgunluğunun giderek arttığını hissetti.”²⁰⁷

Kabbânî, romanında birçok farklı teknikten yararlanır. İç çözümleme tekniğine de romanında sıkça yer verir, bu şekilde okuyucuların karakterleri iyice tanımasına, karakterlerle empati yapabilmesine olanak sağlar. Hem günümüz karakterlerini, hem de 1908 yılının anlatıldığı karakterleri tanımamızı ve anlamamızı iç çözümleme tekniğini kullanarak sağlar. İç çözümleme tekniğini nasıl kullandığına bakacak olursak 1908 yılı karakteri olan özellikle Hüseyinî cemaatine dahil olmasına sebep olan korkularının, okuyucuya sıkça sunulduğu Halil Vezzân karakteri üzerinden şu satırlara bakabiliriz:

“Halil, odasına gidene kadar yaptığının onu ne kadar tehlikeye atabileceğini bilmiyordu ve olanları düşünmeye başladı. Her an açığa çıkabilirdi, o zaman bu cemaatin kendisine neler yapabileceğini bilmiyordu ve onların büyük bir derecede gizli görüşme yapmak istedikleri açıktı. “Ama bu cemaat kim?” diye düşünmeye başladı Halil, sonra konuşan kişinin söylediği iki kelime aklına geldi.”²⁰⁸

3.7.9 İç Monolog Tekniği

İç monolog tekniği romanlarda kahramanların düşünce ve duygu durumlarının anlatıcının aradan çekilip yazar tarafından kahramanlar kendi kendilerine

²⁰⁷ Brown, **a.g.e.**, s. 192-193.

²⁰⁸ Kabbânî, **a.g.e.**, s. 92.

konuşturularak okuyucuya aktarılmasıdır.²⁰⁹ Karakterin düşüncelerini okuyucuya kendi ağzından anlatan bu teknik, iç çözümleme ve bilinç akımı teknikleriyle benzerlik gösterir, ancak iç çözümleme tekniğinde karakterin düşüncelerini okuyucuya anlatıcı verirken iç monologda karakter kendisi verir. Bilinç akımı tekniğinde ise düşünceler yine karakterin kendisinden aktarılır, fakat belli bir sıra ya da mantık bulunmaz. İç monolog tekniği de yine iç çözümleme gibi karakterlerin ruh dünyasını okuyucuya göstermeyi hedefler.

İç monolog tekniğine çoğunlukla iç çözümleme tekniğinden sonra yer veren Brown, romanında uzun uzadıya bir iç monoloğa yer vermez. Karakterleri bizlere daha çok iç çözümleme tekniği ile tanıtır. Brown'un iç monolog tekniğini romanında nasıl uyguladığını, önce iç çözümleme tekniğini uygulayıp sonra iç monolog tekniği ile devam ettirdiği şu satırları örnek olarak verebiliriz:

“Uygun bir görüntü, diye düşündü. Kardeşlik gemisi sonsuzluğa dek alabora olmak üzereydi. İşe başlamak için sabırsızlanan Silas, Rahibe Sandrine’in yanından ayrılmasını diliyordu. Silas’ın kolaylıkla etkisiz hale getirebileceği ufak bir kadındı ama gerekli olmadıkça güç kullanmamak için yemin etmişti. O, takva sahibi bir kadın ve kardeşliğin, kilit taşı saklamak için kilisesini seçmesi onun suçu değil. Başkalarının günahı yüzünden o cezalandırılmamalı.”²¹⁰

Kabbânî, iç monolog tekniğini iç çözümleme tekniği kadar sık kullanmasa da ara ara bu yöneme başvurur. Çoğunlukla iç çözümleme tekniğinden sonra iç monoloğa yer verir bazen de iki tekniği bir arada okuyuculara sunar. İç monolog tekniğini şu satırları vererek örneklendirebiliriz:

“Nâim Halit Vezzân’la konuşurken Kahire’de gördüğü rüyasının peşinden gitmesi verdiği en doğru karar olduğuna emindi. Abdulkadir’in mesajındaki sayıların gizeminin çözümüne ulaştırdığı gibi

²⁰⁹ Mitat Çekici, “Sadık Hidayet’in Ferda Adlı Öyküsünün Monolog İncelemesi”, **Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:58, 2017, s. 97-98.

²¹⁰ Brown, **a.g.e.**, s. 102.

dedesi Halil'in olaylardaki rolünü anlamasına da yaklaştırdı. "Kim demiş rüyaların peşinden gitmek sahibini serap görme dışında bir şeye ulaştırmaz diye?"²¹¹

3.7.10 Bilinç Akımı Tekniği

Bilinç akımı tekniği de iç monolog gibi anlatıcının ortadan kaldırılarak karakterin iç konuşmasını okuyucuya sunması ve bunu yaparken belirli bir düzeni takip etmemesidir. Bilinç akımı tekniği yine iç çözümleme ve iç monolog tekniği gibi karakterlerin duygu ve düşüncelerini, ruh hallerini okuyucuya sunmak için kullanılan bir tekniktir.²¹² Bu yönüyle iç çözümleme ve iç monolog tekniğine benzetilir, ancak dikkatli olunması gerekir. İç çözümleme ve iç monolog teknikleriyle arasında bariz farklar vardır. Bu farkları söyleyecek olursak, iç çözümleme tekniğinde anlatıcı, karakterin iç dünyasını okuyucuya kendisi verir, ancak bilinç akımı tekniğinde anlatıcı ortadan kalkar. İç monolog tekniğinde karakter kendi kendine konuşur, ancak belli bir düzen içerisinde yapar bunu işte bilinç akımı tekniği ile farkı da buradadır. Bilinç akımı tekniğinde dil bilgisi kuralları hiçe sayılabilir, devrik cümleler kullanılabilir ve en çok kullanılan şekli ile düşünceler arasında belli bir düzen olmayabilir.²¹³

Hemen her anlatım tekniğini romanında uygulayan Brown, iç çözümleme ve iç monolog tekniklerine daha çok yer verse dahi bilinç akımı tekniğine de romanında bir kez Langdon'ın Kutsal Kâse'nin yerini bulduğunu sandığında aklından geçirdikleri şu satırlarda yer verir:

"Bıçak ve kadeh.

Birbirinin içine geçmiş.

Davut'un yıldızı... erkek ile dişinin mükemmel birleşimi... Süleyman'ın Mührü... erkek ile dişi ilahların-Yahwew ile Shekinah- oturduğuna inanılan Kudsülakdas'ın işareti."²¹⁴

²¹¹ Kabbânî, a.g.e., s. 166-167.

²¹² Tülay Karatekin, "Fikrimin İnce Gülü Romanında Bilinç Akışı Tekniği", **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)**, C. VI, Sayı: 1, 2019, s. 217-218.

²¹³ A.e., s. 219.

²¹⁴ Brown, a.g.e., s. 486.

Bilinç akımı tekniğine romanında birçok kez yer veren Kabbânî, bilinç akımı tekniğini Nâim ve Talat Ahmet karakterlerinde uygular. Nâim hocasının kendisine gönderdiği e-posta mesajını okuduğunda kafasının içinde geçen şu düşünceler bilinç akımı tekniğine örnektir:

“Uzun düşünceler sonunda Nâim en doğru olanın Doktor Abdulkadir’in selamını iletmesini istediği Talat Ahmet Necati’yi bulmak olduğuna karar verdi. Belki o mesajın anlamına ışık tutar. Ama bu adamı bulmanın yolu ne? Nerede oturuyor? Rabat’ta mı yaşıyor? Ya da Fas dışında bir yerde mi oturuyor? Belki de Fas’ta yaşamıyordur, çünkü ismi Mısır isimlerini andırıyor. Mesajın ben Fas’tayken gönderilmiş olmasına rağmen bu adamın Mısır’da olması mantıklı mı? Nâim soru yağmurunu bitirecek ilk adımına karar verene kadar sorular birbiri ardına gelmeye devam etti. Telefonunu aldı ve ofis müdürü Mustafa Nedim’i aradı.”²¹⁵

3.7.11 Açıklama Tekniği

Açıklama tekniği, en basit tanımıyla yazarın anlattığı konuyu, okuyucunun bilmeyeceğini düşünüp bazen ünlü kişilerin sözleriyle, bazen şiirlerden seçtiği dizelerle, bazen de karakterlerle okuyucuyu bilgilendirmesidir.²¹⁶

Brown’un romanında, gerçek mekânlar ya da Sion Tarikatı hakkında bilgi vermek için çokça açıklama tekniğine başvurduğu görülür. Açıklama tekniğini karakterler üzerinden uygulayan Brown’un, Sauniere’in torununa gerçekleri açıklaması ve Sophie’nin gerçeklere ulaşmasında ona yardımcı olması için seçtiği Langdon karakteri üzerinden açıklama tekniğini sıkça kullandığını görürüz. Açıklama tekniğinin roman içerisindeki kullanımına Langdon’ın Sophie’yi tarikat hakkında bilgilendirdiği şu satırları örnek verebiliriz:

“Sion Tarikatı diye başladı. Şehri fethetmesinin hemen ardından, 1909 yılında Kudüs’te Fransız kralı Godefroi de Bouillon tarafından kuruldu.”

Sophie gözlerini ondan ayırmadan başını salladı.

²¹⁵ Kabbânî, a.g.e., s. 49

²¹⁶ Çetişli, a.g.e., s. 132-134.

“İddialara göre Kral Godefroi çok güçlü bir sırra sahipti... İsa zamanından beri ailesinin sakladığı bir sır. Öldükten sonra sırrının kaybolacağı endişesiyle, gizli bir kardeşlik kurdu –Sion Tarikatı- ve onlara sırrını nesilden nesile gizlice aktararak koruma görevini verdi. Tarikat, Kudüs’te bulunduğu zaman boyunca, bir zamanlar Süleyman Mabedi’nin bulunduğu yerin üstüne inşa edilmiş Herod Tapınağı’nın yıkıntıları altına gömülü gizli belgeleri öğrendiler. Bu belgelerin, Godefroi’nin güçlü sırrını teyit ettiğine ve kilisenin bu tehlikeli sırrı ele geçirmek için her şeyi yapacağına inandılar.”²¹⁷

Kabbânî’nin romanında, açıklama tekniğine ara ara yer verdiği görülür. Kabbânî de Brown gibi açıklama tekniğini daha çok karakterler üzerinden uygulamayı tercih eder. Özellikle Nâim Vezzân’ın masonluk hakkında bilgisi olmadığından, hocasının, gerçeklere ulaşmasında kendisine yardım etmesi için ismini mesajında yazdığı Talat Ahmet Necati’nin açıklama tekniğinde en çok kullanılan karakterlerden biri olduğunu görürüz. Talat Ahmet’in piramit şeklinin aslında masonlara ait olduğunu ve bu şeklin hayatımızın her alanında karşımıza çıktığını Nâim’e anlattığı şu satırlar açıklama tekniğinin örneklerindendir:

“Ben Amerika mason devlet demedim, dediğim şey kurucularının mason olduğu; bu benim görüşüm değil, Amerikan masonlar üye listelerinden bazılarını yayınladıklarında ortaya çıkan şey bu; benim söylediklerim de onlardan... Niye uzağa gidiyoruz, Amerikan dolarına bak; ortasında keskin bir göz olan piramit resmi ilgini çekmedi mi?”

“Evet, dikkatimi çekti, ama bunun masonlukla ne alakası var?”

“Bu, onların en önemli bilinen sembollerinden. Onlar dışında kimsenin bilmediği daha birçok sembolleri var... Boş ver Amerika’yı, Osmanlı’nın son dönemlerinde keşfedilen mason geçidi, 1909 yılında Türkiye’deki İttihat ve Terakki liderlerinden birkaçı mason geçidinin kurucusu olduklarını itiraf ettiler.”²¹⁸

İncelenen romanlara bakıldığında, Brown ve Kabbânî’nin hemen her anlatım tekniğini romanlarında uyguladıklarını görürüz. İki yazar da anlatımlarını

²¹⁷ Brown, **a.g.e.**, s. 179.

²¹⁸ Kabbânî, **a.g.e.**, s. 111.

zenginleştirmek için anlatım tekniklerini ustalıkla romanlarında uygular. Kullandıkları anlatım tekniklerinin aynı olduğu ve roman içerisinde aynı amaçlarla kullanıldığı görülür. Yazarların romanlarında uyguladıkları en sık anlatım tekniği ise tasvir, özetleme, diyalog ve i çözümlene teknikleridir. Bu nedenle iki romanı da okuyan okuyucuda sanki tek bir yazarın kaleminden çıkmış hissi uyanır. Romanların olay örgüsü, şahıs seçimi gibi kullanılan üslubun da benzer hatta neredeyse aynı olduğunu söylememiz mümkündür.

SONUÇ

Çalışmamızda Amerika'nın önemli yazarlarından olan ve dünyaca tanınmış Dan Brown'un *Da Vinci Şifresi* ve Suudi edebiyatına yeni bakış açıları sunan Münzir el-Kabbânî'nin *Hukûmetu'z-Zill* isimli romanları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışmamız muhteva ve yapı olmak üzere ayrılarak, yapı açısından karşılaştırma tezimizin esas bölümünü oluşturmuştur. İki roman arasında benzerlik var mıdır, benzer ve farklı yönler nelerdir, Münzir el-Kabbânî Dan Brown'un romanından etkilenmiş midir gibi sorulara cevap aranmıştır.

Soruların cevaplarına farklı kaynaklar kullanarak ulaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan incelemeler sonucu, iki zıt kültüre ait bu romanlar arasında benzerlik ve farklılıklar saptanmıştır. İncelenen romanların gizli örgütleri ele alması aralarında birçok benzerliğe sebep olmuştur. Amerika ve Asya kıtalarında kaleme alınan bu romanlarda, kültürel farklılıklar da göze çarpmaktadır.

Hukûmetu'z-Zill romanı II. Abdülhamit Dönemi ve günümüzdeki mason yapılanmayı, *Da Vinci Şifresi* ise Siyonizm'i ele almaktadır. Kitapta Sion Tarikatı ismiyle geçmekte ve Siyonizm etkileri içerdiği gözlemlenmiştir.

Romanlar arasındaki benzerliklere gelecek olursak, ikinci bölümümüzde yaptığımız muhteva açısından karşılaştırmada, başlık, tema, konu ve ana fikirleri incelenmiştir. Yapılan incelemede muhteva açısından benzerlikleri şu şekilde özetleyebiliriz:

Başlık seçimlerinin kitaplarda işlenen konulara yönelik seçildiği görülmüştür. *Hukûmetu'z-Zill* başlığı Türkçe karşılığıyla "Gölge Hükümet", mason yapılanmanın olaylara farklı süsler vererek, kendi adının anılmamasından gelmektedir. *Da Vinci Şifresi* başlığı ise romanda Leonardo Da Vinci'nin Sion Tarikatı üyesi olarak işlenmesi ve gerçeğe onun tabloları yoluyla ulaşılmasından gelmektedir.

Tema, romanda tek bir şey olarak karşımıza çıkmaz. Pek çok temadan söz ederiz. Asıl temaları farklı olan bu romanların işlediği temalar ise benzerlik göstermektedir. İki romanda da tarih, inanç, aşk ve gerçeklik temaları işlenmiştir.

Her iki romanın konularına baktığımızda benzer yönleri olduğunu görmekteyiz. İşlenen bir cinayetle, gerçeklere ulaşılmasının anlatılması ve gizem türünde yazılmış olmaları benzer yönlerinden biridir.

Ana fikir, yazarın okuyucusuna vermek istediği mesajdır. Romanlarda, Münzir el-Kabbânî bizlere tarihi olaylardan ders çıkararak aynı hataları önleyebileceğimizi söylerken, Dan Brown ise, insanların alışlagelmiş her düşünceye, inanca körü körüne bağlanmamaları ve araştırarak gerçeğe ulaşmaları gerektiğini söyler. Ana fikirleri farklı olan bu romanlarda, iki yazar da ana fikirlerini kendi geçmişlerine ve yaşantılarına bakarak biz okuyuculara sunar. Aralarındaki benzerlik, ana fikirde olmasa dahi, belirleme yöntemlerinde karşımıza çıkar.

Muhteva açısından yapılan karşılaştırmada pek çok benzerliğe rastladığımız iki romanda, yapı açısından yapılan karşılaştırma tezimizin esas konusudur. Yapı açısından karşılaştırma yapılırken, anlatıcı, bakış açısı, şahıs kadrosu, olay örgüsü, mekân, zaman ve anlatım teknikleri incelenerek benzerlikler ve farklılıklar saptanmıştır. İlk olarak benzerliklere bakacak olursak şu şekilde sıralayabiliriz:

İncelediğimiz bu iki romanda, anlatıcıları, bakış açıları, şahıs kadrosundaki bazı karakterlerin olay örgüsündeki işlevi, olay örgüsü ve anlatım tekniklerinde benzerlikler görülmüştür.

İlk olarak anlatıcıdan bahsedecek olursak, anlatı türünün olmazsa olmazı anlatıcının romandaki en önemli unsurların başında geldiği bilinmektedir. Farklı şekillerde karşımıza çıkan anlatıcı, iki romanda da üçüncü tekil şahıs olarak okuyucuya sunulmuştur.

Anlatıcıdan bağımsız olarak düşünölemeyen bakış açısı ise romanda, anlatıcının işlevini biz okuyuculara gösterir. Üçüncü şahıs anlatıcı ya gözlemci ya da ilahi olarak karşımıza çıkar. Gözlemci okuyucu kadar bilgiye sahipken, ilahi her şeyi bilmektedir. İki romanın da bakış açıları ilahidir, yani anlatıcı her şeye hâkim, her şeyi bilmektedir.

Şahıs kadrosuna bakıldığında tarihi karakterler iki romanda da karşımıza çıkmaktadır. *Da Vinci Şifresi*'nde Leonarda Da Vinci ve Isaac Newton'dan

bahsedilmektedir. *Hukûmetu'z-Zill*'de ise, Muhammed Câvid Pasa ve II. Abdülhamit bahsedilen tarihi karakterler arasındadır. Aynı zamanda iki romanın ana karakterleri arasında benzerlikler görülmektedir. *Da Vinci Şifresi*'nde Sophie Neveu ile *Hukûmetu'z-Zill*'de Nâim Vezzan karakteri, Robert Langdon ile Talat Ahmet Necati karakteri, Manuel Aringarosa ve Ebu Bekr Hüseyinî karakterleri, Jacques Saunier ile Abdülkadir Benuzzani karakterleri arasında olay örgüsündeki işlevlerine dair benzerlikler saptanmıştır.

Hukûmetu'z-Zill romanını okurken okuyucuda *Da Vinci Şifresi*'ni okuyormuş hissi uyanmaktadır. Olay örgüleri birbirine çok benzeyen bu iki romanda, işlenen çok sayıda cinayet, öldürülen karakterlerin gerçeğe ulaşılması için şifreler bırakmaları, bu şifrelerin yakınları tarafından çözümleri, sonunda gerçeğe ulaşılması hemen hemen aynıdır, ancak *Hukûmetu'z-Zill* romanında, 1908 yılındaki olayların da anlatılması olay örgüsünde işlenen günümüzü yer yer bölmektedir, ancak okuyucu, bazı sorularının cevaplarını 1908 yılının anlatıldığı bölümlerde bulmaktadır.

Anlatım tekniği, yazarın üslubunu ortaya koyar. Her roman birden fazla anlatım tekniği içerir. Bu da bizlere yazarın üslubundaki ustalığı gösterir. Anlatma-gösterme, tasvir, özetleme, geriye dönüş, montaj, leitmotiv, diyalog, iç çözümleme, iç monolog, bilinç akımı ve açıklama tekniklerinin iki romanda da ortak olarak kullanıldığı görülmüştür.

Yapı açısından yapılan karşılaştırmada, saptanan benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da saptanmıştır. Bu farklılıklar mekân ve zamanda karşımıza çıkmaktadır. Romanlardaki mekân ve zamanlar şu şekildedir:

Da Vinci Şifresi romanında pek çok farklı mekân kullanılmıştır. Dan Brown romanında mekân olarak yalnızca Avrupa ülkelerini tercih etmiştir. Fransa'da başlayan roman, İngiltere, İskoçya ve İtalya'da geçmektedir. Brown, romanını Fransa'da başlatıp yine orada sonlandırmıştır. Daha çok kapalı mekânlara yer veren yazar, ara ara park, mezarlık gibi açık mekânlara da yer vermiştir. Romanda geçen tüm mekânlar gerçek mekânlardır.

Hukûmetu'z-Zill'de de pek çok mekân kullanılmıştır. Kabbânî, tek bir kıtaya bağlı kalmayıp Afrika, Asya ve Avrupa'yı mekân olarak seçmiştir. Roman, Fas'ta

başlayarak, Türkiye, Kanada, Suudi Arabistan ve Mısır'da geçmektedir. Fas'ta başlayan roman, Suudi Arabistan'da son bulur. Kapalı mekânların çoğunlukta olduğu romanda, mezarlık, cadde gibi açık mekânlara da yer verilmiştir. Romanında pek çok mekâna yer veren Kabbânî, gerçek olmayan mekânlara da yer vermiştir.

Zaman açısından bu iki romana bakacak olursak, birçok farklılık gözümüze çarpar. *Da Vinci Şifresi* tek zamanlı bir romandır, yalnızca günümüzü ele almaktadır. Olaylar tek bir gün içerisinde gerçekleşmektedir. Geniş hacimli bu kitapta, yalnızca 24 saatlik bir zaman dilimi anlatılmaktadır.

Hukûmetu'z-Zill romanı, çift zamanlı olarak karşımıza çıkar. Olaylar, 1908 yılında ve günümüzde geçmektedir. 1908 yılının anlatıldığı bölümlerde, Halîl Vezzan'ın İstanbul'a gelmesinin ardından yaklaşık iki üç günde yaşadıkları anlatılır, günümüzün işlendiği bölümlerde ise bir ya da iki haftalık bir zaman dilimi kullanılmıştır.

Yapılan incelemeler sonucunda, iki roman arasında birçok benzerlik ve farklılık görülmüştür. Kısaca özetleyecek olursak, romanlar başlık, tema, konu, ana fikir, anlatıcı, bakış açısı, şahıs kadrosu, olay örgüsü ve anlatım teknikleri yönünden benzerlik göstermekte, mekân ve zaman yönünden ise farklılık göstermektedir.

Arapların Dan Brown'u lakaplı Münzir el-Kabbânî'nin *Da Vinci Şifresi* romanından etkilenip etkilenmediği sorusuna yanıtımız ise, yapılan inceleme sonucu evet olacaktır. Dan Brown'un üslubunu beğendiğini ve etkilendiğini dile getiren Kabbânî ilk romanı olan *Hukûmetu'z-Zill*'de, bu etkileri biz okuyuculara açık bir biçimde göstermiştir.

KAYNAKÇA

- Ağır, Özlem : “Nev’îzâde Atâ’î, Hadâiku’l-Hakâik Fî Tekmileti’ş-Şakâik (46-190 Sayfalar Arası), (İnceleme-Çeviri, Yazı ve Anlatım Teknikleri)”, **Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Nevşehir, 2017.
- Akşam, Fatma : “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Anlatım Teknikleri”, **Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Ağrı, 2023.
- Aktaş, Şerif : **Anlatma Esasına Bağlı Edebî Metinlerin Tahlili:Teori ve Uygulama**, 1. bs., İstanbul, Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2022.
- Âmâl, Berhamet : “Te’sîru’r-Rivâyeti’l-Emrîkiyye ‘Ala’r-Rivâyeti’l-‘Arabiyye Kırâaten Fî Rivâyeti Münzir el-Kabbânî”, **Djilali Liabis Üniversitesi Doktora Tezi**, Cezayir, 2020.
- Arslan, Adnan : “Türk Akademisi Açısından Arap Edebiyatı Alanında Keşfedilmeyi Bekleyen Bakir Bir Ada: Modern Arap Edebiyatı I”, **Kocaeli İlahiyat Dergisi**, C. III, Sayı:2, 2019.
- Arslan, Rıza : “Parlamentar Yönetim Sisteminde Gölge Kabineli Muhalefet”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. XI, Sayı: 2, 2009.

- Aşar, Haluk : “Umberto Eco’nun Sanat Anlayışında “Açık Yapıt” Ve “Foucault Sarkacı”nın Yeri”, **Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Mersin, 2012.
- Ay, İlknur : “Sevinç Çokum’un Roman Tekniği”, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**, Samsun, 2014.
- Aysan, Şebnem : “Ayfer Tunç’un “Taş-Kâğıt-Makas” Adlı Kitabında Anlatı(cı)ların Halleri”, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 2, 2014.
- Aytaş, Gıyasettin : “Edebî Türlerden Yararlanma”, **Milli Eğitim Dergisi**, C. XXXIV, Sayı: 169, 2006.
- Bakır, Sinan : “Orhan Kemal’in Hikâyeciliği: Kurgu, Teknik ve Anlatım”, **Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi**, C. IV, Sayı: 3, 2020.
- Bayram, Ebru : “Edebi Eserlerde Deizm, Teizm ve Ateizm İmgelerinin Felsefi Analizi (Dan Brown Örneği)”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Erzurum, 2022.
- Bingöl Konuk, Nihal Bengü : “Virginia Woolf’un “Mr. Dalloway” ve İnci Aral’ın “Mor” Adlı Romanlarının Teknik ve İçerik Açısından Karşılaştırılması”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Eskişehir, 2007.

- Brown, Dan : **Da Vinci Şifresi**, Çev. Petek Demir, 86. bs., İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, 2022.
- Çekici, Mitat : “Sadık Hidayet’in Ferda Adlı Öyküsünün Monolog İncelemesi”, **Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:58, 2017.
- Çetin, Nurullah : **Roman Çözümleme Yöntemi**, 15. bs., Ankara, Akçağ Yayınları, 2017.
- Çetişli, İsmail : **Metin Tahlillerine Giriş 2:Hikâye-Roman-Tiyatro**, 4. bs., Ankara, Akçağ Yayınları, 2014.
- Demir, Sueda : “Gün Olur Asra Bedel Romanında Haldeki Olayların Olay Örgüsüne Nakşedilişi Ve Romanda Anlatım Tekniklerinin Kullanılışı”, **Kayseri Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. III, Sayı: 1, 2021.
- Dervişcemaloğlu, Bahar : **Anlatıbilime Giriş**, 2. bs., İstanbul, Dergâh Yayınları, 2016.
- Elmacı, Emine Beyza : “Necip Mahfûz’un Miramar İle Orhan Pamuk’un Benim Adım Kırmızı Romanlarında Anlatıcı ve Bakış Açısı”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2021.
- Engin, Vahdettin : **Pazarlık:İkinci Abdülhamid İle Siyonist Lider Dr. Theodore Herzl Arasında Geçen “Filistin’de Yahudi Vatanı” Görüşmelerinin Gizli Kalmış Belgeleri**, 24. bs., İstanbul, Yeditepe Yayınevi, 2022.

- Fehîl, İhlâs Abdulfettah
Abdurrâzık : “er-Remzu Fî Kıssati’l-Kasîrati’l-Urduyyeti’l-Mu’âsıra Beyne Ğumûd’il-Medlûl ve Âliyâti-t-Te’vîl”, **Mecelletu Kıtâ’i’d-Dirâsâti’l-İnsâniyye**, C. XXXI, Sayı: 1, 2023.
- Fıġlalı, Ethem Ruhi : “Abdullah B. Sebe”, **DİA**, C. I, İstanbul, 1998.
- Gökgöz, Turgay : “Suudi Arabistan Romanına Bir Bakış”, **Contemporary Debates In Social Sciences**, Sayı: 1, 2021.
- Görgün, Hilal : “el-Urvetü’l-Vüska”, **DİA**, C. XLII, İstanbul, 2012.
- Güzel, Gülşah : “Tarık Buġra’nın Hikâyelerinde Anlatım Teknikleri”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2017.
- Hacıhaliloġlu, Deniz : “Memduh Şevket Esendal’ın Hikâyelerinde Kurgu ve Anlatım Teknikleri”, **Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Doktora Tezi**, Bartın, 2020.
- el-Hâzimî, Hasan Hicâb : **el-Batal Fî’r-Rivâyeti’s-Su’ûdiyye**, 2. bs, Amman, Dâru’l-Cenâdiriyye Li’n-Neşri ve’t-Tevzi’i, 2008.
- Al Hüseyini, Ahmet Fatih : “Sadık Yalsızuçanlar’ın “Gezgin” ve Muhammed Hasan Alvan’ın “Mevtun Saġîrun” Adlı Romanlarının Karşılaştırılması”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2022.

- İlkin, Selim : “Câvid Bey, Mehmed”, **DİA**, C. VII, İstanbul, 1993.
- Jahn, Manfred : **Anlatıbilim:Anlatı Teorisi El Kitabı**, Çev. Bahar Dervişcemaloğlu, 3. bs, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2020.
- el-Kabbânî, Münzir : **Hukûmetu’z-Zıll**, 2. bs, Beyrut, ed-Dâru’l-‘Arabiyye Li’l-‘Ulûm en-Nâşirûn, 2007.
- el-Kahtânî, Nûra Bint Sa‘îd : “Husûsiyyetu’l-Hüviyyeti’s-Su‘ûdiyye Fi’l-Edebi’s-Su‘ûdiyyi’l-Mütercem”, **Havliyyât Âdâb ‘Ayn Şems Dergisi**, C. L, 2022.
- Karatekin, Tülay : “Fikrimin İnce Gülü Romanında Bilinç Akışı Tekniği”, **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)**, C. VI, Sayı: 1, 2019.
- Karkınlı, Reyhan : “Kasımalı Bayalınov’un “Kıyın Ötkööl” Romanında Zaman Unsurunun Öznel Tasarımı”, **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C. LXIII, Sayı: 1, 2023.
- Kırnık, Dilek : “Örgütlenme Stratejilerinin Ana Fikir ve Yardımcı Fikir Bulmaya Etkisi”, **İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi**, Malatya, 2017.
- Köksal, Meryem Yasemin : “Bektaşilik Bağlamında İttihad-Terakki, Masonluk Ve Baron Rudolf Von Sebottendorf”, **İstanbul Topkapı Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2023.

- Kurt Fidan, Maksude : “Hıristiyan Kutsal Metinlerinde Tartışmalı Bir Figür: Mecdelli Meryem”, **Trabzon İlahiyat Dergisi**, C. VII, Sayı: 1, 2020.
- Mocan, Ahmet : “Yalnızız’da Anlatım Teknikleri”, **Turkish Studies Dergisi**, C. VII, Sayı: 3, 2012.
- Muhammedî, Mahmud Reza
Tavaklî; Muntazarî, Âzâde : “Melâmihu Mâ Ba’de’l-Hadâse Fi’r-Rivâyeti’l-‘Arabiyyeti’l-Mu’asıra; “Fürsan ve Kehene” Li Münzir el-Kabbânî Nemûzecen”, **İdâât Nakdiyye Dergisi**, C. XI, Sayı: 43, 2021.
- el-Muzhaybirî Âdil Bin
Musaylîh : “Devru Ru’yeti’l-Memleketi’l-Arabiyyeti’s-Su’ûdiyye 2030 Fî ‘Âlemiyyeti’l-Edebi’s-Su’ûdî Fî Dav’i’l-Edebi’l-Mukâren”, **Mecelletu’s-Şemâl Li’l-‘Ulûmi’l-İnsâniyye**, C. IX, Sayı: 1, 2024.
- Narlı, Mehmet : “Romanda Zaman ve Mekan Kavramları”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. V, Sayı: 7, 2002.
- Oqlah, Nisreen : “Rivâyetu “Zemenu’l-Huyûli’l-Beyza” Dirâse Edebiyye Tahlîliyye (İbrahim Nasrallah’ın “Zemenu’l-Huyuli’l-Beyza” Adlı Romanının Tahlili)”, **Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, Sakarya, 2019.
- Orhan, Davut : “Suudi Arabistan Romanlarında Anlatım Tekniği Olarak Diyalog ve İç Monolog”, **AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi**, C. VIII, Sayı: 2, 2020.

- Rogak, Lisa : **Da Vinci Şifresi'nin Ardındaki Adam: Bir Dan Brown Biyografisi**, Çev. Ceylan Özçapkın, 1. bs., İstanbul, Koridor Yayıncılık, 2006.
- Sarioğlu, Celal : “Çevirmenin Sesi Odağında Dan Brown’un Origin Adlı Eseri ve Türkçe Çevirisinin Karşılaştırmalı Bir Analizi”, **İstanbul Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul, 2020.
- Süheyle, ‘Ammâr Behâlîl : “Cemâliyyâtü’s-Serd Fî Rivâyeti “Füsrân ve Kehene” Li Münzir el-Kabbânî”, **8 Mayıs 1945 Guelma Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi**, Cezayir, 2017.
- Şenel, Alaeddin; v.d. : **Şifrelerden Sembollere Dan Brown**, 7. bs, İstanbul, Kırmızı Kedi Yayınevi, 2010.
- Tekin, Mehmet : **Roman Sanatı 1: Romanın Unsurları**, 18. bs., İstanbul, Ötüken Neşriyat, 2020.
- Yıldırım, Yüksel : “Bilgi Sosyolojisi Açısından Dünya Egemenlik İlişkileri ve Gizli-Ezoterik Cemaatler”, **Çeşm-i Cihan: Tarih, Kültür ve Sanat Araştırmaları E-Dergisi**, C. V, Sayı: 1, 2018.
- Yurttaş, Tahsin : “Necîb el-Kılânî’nin İtirâfâtü ‘Abdilmütecellî Adlı Romanında ‘İdeal/Hayal’-‘Gerçek’ Gerilimi”, **RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 30, 2022.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

(Çevrimiçi)

https://www.goodreads.com/author/show/1297551.Monther_Alkabbani 17.07.2024.

(Çevrimiçi)

[https://ar.wikipedia.org/wiki/%D8%B9%D9%88%D8%AF%D8%A9_%D8%A7%D9%84%D8%BA%D8%A7%D8%A6%D8%A8_\(%D8%B1%D9%88%D8%A7%D9%8A%D8%A9\)](https://ar.wikipedia.org/wiki/%D8%B9%D9%88%D8%AF%D8%A9_%D8%A7%D9%84%D8%BA%D8%A7%D8%A6%D8%A8_(%D8%B1%D9%88%D8%A7%D9%8A%D8%A9)) 16.07.2024.

(Çevrimiçi) <https://danbrown.com/the-lost-symbol/> 09.06.2024.

(Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Ch%C3%A2teau_de_Villette 04.02.2024

(Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Saint-Sulpice,_Paris 04.02.2024

(Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/The_Da_Vinci_Code 20.04.2024.

(Çevrimiçi) <https://foulabook.com/ar/book/%D9%82%D8%B7%D8%B2-pdf> 16.07.2024.

(Çevrimiçi) <https://kitap.yazarokur.com/cehennem> 09.06.2024.

(Çevrimiçi)

<https://manhom.com/%D8%B4%D8%AE%D8%B5%D9%8A%D8%A7%D8%AA/%d9%85%d9%86%d8%b0%d8%b1-%d8%a7%d9%84%d9%82%d8%a8%d8%a7%d9%86%d9%8a/> 17.07.2024.

(Çevrimiçi) <https://maraya.sba.net.ae/episode/100320?continue=858> 01.02.2024.

(Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/Dan_Brown 26.05.2024.

(Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/Dijital_Kale 26.05.2024.

(Çevrimiçi)

https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%B6lge_kabine#:~:text=Bu%20terim%2C%20%C4%B0ngiltere%20Krali%C3%A7esi%20veya,alternatif%20politikalar%20sunma%20g%C3%B6revini%20%C3%BCstlenmektedir. 07.03.2024.

(Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/Louvre_M%C3%BCzesi 04.02.2024

(Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/Westminster_Abbey 04.02.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.altinkitaplar.com.tr/dan-brown/dan-brown-robert-langdon-seti-5-kitap-takim/#:~:text=Son%20zamanlarda%20simgeci%C4%9Fi%20konu%20alan%20g>

[erilimler%20yazan%20Brown'%C4%B1n%20di%C4%9Fer,birlikte%20New%20England'da%20ya%C5%9Famaktad%C4%B1r. 25.05.2024.](#)

(Çevrimiçi) <https://www.cnnturk.com/kultur-sanat/kitap/dan-brown-hiristiyanlarin-kafasini-nasil-karistirdi> 26.05.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.eminyayinlari.com.tr/kitap/da-vinci-sifresi-dan-brown-9789752104037> 20.04.2024.

(Çevrimiçi)

[https://www.goodreads.com/author/1297551.Monther Alabbani/questions](https://www.goodreads.com/author/1297551.Monther_Alabbani/questions) 21.07.2024.

(Çevrimiçi)

https://www.google.com/search?q=dan+brown+r%C3%B6portaj&rlz=1C1GCEA_enTR1000TR1000&oq=dan+brown+r%C3%B6portaj&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyCwgAEEUYChg5GKABMgkIARAhGAoYoAEyCQgCECEYChigAdIBCTk0ODlqMGoxNagCCLACAQ&sourceid=chrome&ie=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:be9e99ee,vid:Mliy4adkEro,st:0 26.05.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.jarir.com/arabic-books-500206.html> 16.07.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.jarir.com/arabic-books-525282.html> 16.07.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.kcl.ac.uk/trs/about> 04.02.2024

(Çevrimiçi) <https://www.kitapyurdu.com/kitap/dijital-kale/240407.html> 26.05.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.kitapyurdu.com/kitap/ihanet-noktasi/68116.html> 09.06.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.kttab4u.com/watch/10957-%D9%82%D8%B7%D8%B2#reviews> 16.07.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.kutsalkitap.org/da-vinci-sifresini-cozmek/> 20.04.2024,

Röportajın tamamı için bkz.:

<http://edition.cnn.com/TRANSCRIPTS/0305/25/sm.21.html> 20.04.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.milliyet.com.tr/pazar/ben-sadece-okumak-istedigim-kitabi-yazmaya-calisiyorum-1720360> 26.05.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.mynet.com/da-vinci-sifresinin-yazari-dan-brown-hakkinda-10-sasirtici-bilgi-190101055949> 26.05.2024.

(Çevrimiçi)

<https://www.neelwafurat.com/otherReviews.aspx?id=lbb147842&search=books>
01.05.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.polisiyedurumlar.com/yazar-dan-brown-kimdir/>
26.05.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=DS6UzHbqYM> 21.07.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=2Fs1IEJ1L6U> 21.07.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=2YQrjaiq4Pc> 21.07.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=AYK8SrvNTvA> 21.07.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=Mliy4adkEro> 25.05.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=Uz64dxUir40> 18.07.2024.

(Çevrimiçi) https://www.youtube.com/watch?v=-yDd_VyLYg 17.07.2024.

(Çevrimiçi) <https://www.ytur.net/yurtdisi/ingiltere/londra/st-james-s-parki>
04.02.2024.

(Çevrimiçi)

https://tr.wikipedia.org/wiki/11_Eyl%C3%BCI_sald%C4%B1r%C4%B1lar%C4%B1_ile_ilgili_komplo_teorileri#:~:text=11%20Eyl%C3%BCI%202001%20g%C3%BCn%C3%BC%20Usame,DC'deki%20Pentagon%20binas%C4%B1na%20%C3%A7ak%C4%B1lm%C4%B1C5%9Ft%C4%B1r. 09.06.2024.